

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Tereza Bělecká

Nepeněžitě vklady do obchodních společností

Diplomová práce

Olomouc 2011

Prohlášení

Já, níže podepsaná Tereza Bělecká, autorka diplomové práce na téma: „Nepeněžité vklady do obchodních společností“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 121/2000 Sb., správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47, Česká republika

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, která se nazývá Knihovna Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci 22. února 2011

.....

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala doc. JUDr. Ludmile Lochmanové, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce, za odborné vedení, cenné rady a připomínky při jejím zpracovávání.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
1. Úvod	6
1.1 Cíl práce	6
1.2 Metody zpracování tématu	7
1.3 Hodnocení literatury	8
2. Obecné vymezení pojmu „vklad“ a správa vkladu	9
2.1 Vklad jako předmět vkladu	10
2.2 Vklad jako vkladová povinnost	14
2.3 Vklad jako součást základního kapitálu	17
3. Nepeněžitě vklady zakladatelů při vzniku jednotlivých společností	27
3.1 Členění	27
3.1.1 Věci movité	32
3.1.2 Věci nemovité	35
3.1.3 Práva	47
3.1.4 Pohledávky	51
3.1.5 Know-how	63
3.1.6 Ostatní	65
3.2 Metody oceňování vkladu znalcem	72
4. Nepeněžitý vklad při zvyšování základního kapitálu společnosti	77
4.1 Výjimky z povinnosti oceňovat nepeněžitý vklad znalcem	78
5. Vztah vkladu a obchodního podílu (obecné pojednání)	80
6. Návrhy de lege ferenda	82
7. Závěr	84
Seznam použité literatury	87
Anotace	92
Summary	94
Seznam klíčových slov	96

Seznam použitých zkratek

EURL	- L'Entreprise unipersonnelle à responsabilité limitée
ObchZ	- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
RCS	- Registre du commerce et des sociétés
SA	- La société anonyme
SARL	- La société à responsabilité limitée
SAS	- La société par actions simplifiée
SASU	- La société par actions simplifiée unipersonnelle
SCA	- La société en commandite par actions
SCS	- La société en commandite simple
SE	- Evropská společnost (Societas Europea)
ZOK	- návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

1. Úvod

Téma práce „*Nepeněžitá vklady do obchodních společností*“ je tématem, které jsem si vybrala pro jeho důležitost ve smyslu hojného praktického využití (téměř ve všech případech zakládání obchodních společností), tak ve smyslu právní nauky, kdy se jedná o téma zastřešující základní právní instituty (věci movité, nemovité, pohledávky, atd.), jejichž obecnou právní úpravu je nutné podrobně analyzovat a následně komplexně propojit ve vztahu k úpravě vkladů do obchodních společností tak, aby byly řádně naplněny veškeré zákonné požadavky, jelikož v opačném případě může dojít i k tak zásadnímu sankčnímu následku, kterým je samotná nulita vzniku společnosti.

Jedná se o téma, jehož zákonná úprava byla několikrát novelizována, a to také z důvodu nutnosti transpozice dokumentů EU, kdy hlavním důvodem je snaha optimalizovat tuto úpravu tak, aby odrážela potřeby moderní společnosti a tudíž neobsahovala nadbytečně svazující pravidla, avšak zároveň byla efektivním rámcem pro zajištění náležité ochrany věřitelů.

Praxe ukazuje, že stávající právní úprava není optimálně nastavena, a že věřitelé nejsou chráněni dostatečně (medializované byly např. případy nekorektních znaleckých posudků, které záměrně nadhodnocovaly předměty nepeněžitých vkladů). Z tohoto důvodu ve své práci upozorňuji na nejproblematictější ustanovení, popř. na jejich judikatorní výklad, a prezentuji i alternativní možnosti úpravy, přičemž vycházím převážně z podkladů získaných z odborných článků publikovaných na dané téma. Přitom komparuji i s francouzskou úpravu (konkrétně s „Code de commerce“, neboli s francouzským obchodním zákoníkem), jelikož jsem měla možnost v rámci svého zahraničního studijního pobytu v Paříži tuto problematiku podrobněji studovat v rámci dvousemestrálního předmětu Právo obchodních společností - obecná a zvláštní část. Nastíněny jsou i návrhy *de lege ferenda*, tedy připravované změny obsažené v návrhu zákona o obchodních korporacích.

1.1 Cíl práce

Cíl mé práce spočívá v odborném rozpracování daného tématu tak, aby čtenář získal komplexní zdroj informací o nepeněžitých vkladech, jelikož doposud nakladatelstvím nebyla vydána monografie, která by se výhradně na téma vkladů do obchodních společností zaměřila. Ve své práci se soustředím na rozpracování těch problematik, ohledně kterých neexistuje mezi odbornou veřejností shoda, kdy v některých případech chybí zdroj, který by tyto přístupy

shrnoval. Citované názory budu vzájemně konfrontovat a pomocí výkladových metod hodnotit, přičemž neopomenu uvést přístup judikatury k dané problematice. Otázkami, které budu takto analyzovat, jsou např. možnost ustanovení více než jedné osoby jako správce vkladu, existence povinnosti zachování „podoby“ základního kapitálu po celou dobu existence společnosti, předmět vkladu v podílovém spoluvlastnictví, dostatečné zajištění garanční funkce základního kapitálu, vztah mezi základním kapitálem a obchodním jménem, vzájemný vztah velikosti vkladu a podílu, atd.

V rozporu s mým záměrem by bylo vytvoření takové práce, která z důvodu usnadnění orientace v dané problematice popisuje jednotlivé instituty odděleně na úkor komplexnosti a odbornosti. Z uvedeného důvodu se ve své práci předně zaměřím na dosažení co největší provázanosti, kdy se budou jednotlivé podkapitoly prolínat, jelikož jedině tak je možné čtenáře upozornit na vazby, které propojují obecnou úpravu vkladů s úpravou speciální pro jednotlivé formy obchodních společností, přes obecnou úpravu jednotlivých předmětů vkladů obsaženou v občanském zákoníku či v jiných zvláštních právních předpisech. Z uvedeného důvodu budou přímo v textu jednotlivých podkapitol začleněny i informace o historickém vývoji úpravy ve znění nejvýznamnějších novel obchodního zákoníku a dále také o ovlivnění české právní úpravy předpisy EU. Do práce také zahrnu komparaci s úpravou francouzského právního řádu.

1.2 Metody zpracování tématu

K dosažení obhajitelného závěru je bezpochyby nutné aplikovat všechny výkladové metody v jejich vzájemných souvislostech, avšak ve své práci budu nejvíce pracovat s metodou teleologickou, jazykovou a logickou, kdy samozřejmě budu ctít základní principy práva, kterými jsou zde zejména právní jistota, oprávněná důvěra v právo a z odvětvových principů pak ochrana věřitele. Zároveň budu muset zohlednit i příslušné předpisy EU, které mají na český právní řád přímý dopad.

Velký důraz budu klást na dohledání judikatury k řešeným otázkám, jelikož o faktickém významu judikatorního výkladu obecně nemůže být pochyb. Díky citování rozhodnutí v konkrétně řešených případech bude tato práce oživena o ukázky z praxe, na kterých bude demonstrováno, jaké by byly faktické dopady přijetí některé z předem definovaných hypotéz.

V práci bude nejprve obsaženo obecné pojednání o vkladu, na které bude navazovat podrobná úprava jednotlivých předmětů nepeněžitých vkladů. Právě na problematiku

jednotlivých předmětů nepeněžitých vkladů do obchodních společností je tato práce zaměřena. Podrobně bude zpracovávána zejména úprava vkladu nemovitostí, pohledávek a podniku, jelikož tyto okruhy jsou z řešených otázek nejvíce problematické, a proto bude vhodné se jim detailněji věnovat. Právě z důvodu velmi podrobného rozpracování některých témat (např. otázka vkladu věci, jako předmětu nepeněžitého vkladu do obchodní společnosti, podílovým spoluvlastníkem ve vztahu k předkupnímu právu ostatních spoluvlastníků) bude nutné ohledně některých otázek pouze odkázat na jiný zdroj (aby nedošlo k nepřiměřenému překročení maximálního rozsahu diplomové práce). Tyto zdroje však budou uváděny přímo na konci jednotlivých kapitol, a tudíž čtenáři nebude odepřena možnost je v případě zájmu snadno dohledat.

1.3 Hodnocení literatury

Jako primární zdroj pro zpracování tématu jsem užíla komentář k obchodnímu zákoníku vydávaný nakladatelstvím C. H. Beck. Dále jsem čerpala z příslušných kapitol monografií upravujících jednotlivé typy obchodních společností (zejména publikace M. Bartoškové a I. Štenglové *Společnost s ručením omezeným*, J. DĚDIČ a kol. *Akciové společnosti*, T. Dvořák *Akciová společnost a Evropská společnost*). Jelikož pod pojem předmět nepeněžitého vkladu spadá celá řada různorodých právních institutů (v podstatě téměř všechny předměty obchodněprávních vztahů), bylo nutné čerpat z celé řady zdrojů a takto získané informace vhodně zpracovat a doplnit právě pro účely podání komplexního výkladu o nepeněžitých vkladech. V tomto smyslu byly zdroje sice dostatečné, avšak bylo nezbytné pracovat převážně s odbornými články, jelikož, jak už jsem naznačila, v monografiích bylo o nepeněžitých vkladech pojednáno pouze parciálně, a to ve vztahu k založení konkrétní formy obchodní společnosti.

Tato práce je zpracována podle právního stavu ke dni 31. 1. 2011.

2. Obecné vymezení pojmu „vklad“ a správa vkladu

Obecně je k pojmu „vklad“ nutné říci, že se nejedná o označení, které by bylo používáno jednotně. Sám zákonodárce rozlišuje vklad (ust. § 58 odst. 1 ObchZ) a předmět vkladu (ust. § 59 ObchZ), avšak zmíněná označení používá nedůsledně.¹

Vklad lze chápat buďto jako vkladovou povinnost² nebo jako majetkový základ pro stanovení podílu společníka na společnosti. Předmětem vkladu je pak peněžité nebo nepeněžité plnění (pokud splňuje podmínky ust. § 59 odst. 1 a 2 ObchZ), které se vkladatel zavazuje poskytnout do obchodní společnosti.³

Ohledně vkladu jako majetkového základu pro stanovení podílu společníka na společnosti platí, že se jedná o „číselné vyjádření objemu prostředků poskytnutých vkladatelem do obchodní společnosti“,⁴ které je zásadně konstantní (výjimkou jsou např. změny plynoucí ze zvýšení základního kapitálu, převodu celého obchodního podílu nebo jeho části, změna společenské smlouvy, atd.).⁵

Vklad sice je základem pro stanovení podílu společníka na společnosti, avšak ve výsledku výše podílu společníka nemusí být odvislá od vkladu, který společnosti poskytl. Dle ust. § 61 odst. 1 ObchZ platí, že každý společník může mít ve společnosti (kromě společnosti akciové) pouze jeden podíl. Podíl představuje účast společníka ve společnosti a z ní plynoucí práva a povinnosti (ust. § 61 odst. 1 ObchZ). Vyjadřuje tedy poměr, v jakém může společník prostřednictvím výkonu svých jednotlivých subjektivních práv (např. typicky hlasováním) participovat na chodu společnosti. Speciálním ustanovením ve vztahu k citovanému je ve společnosti s ručením omezeným ust. § 114 ObchZ, dle kterého se obchodní podíl určuje podle poměru vkladu společníka k základnímu kapitálu společnosti, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Úprava společenské smlouvy proto může zapříčinit, že velikost obchodních podílů dvou společníků, kteří společnosti poskytnou stejné vklad (např. částku 30 000 Kč), bude rozdílná, a proto bude odlišná i možná míra jejich účasti na chodu společnosti.⁶

¹ Srov. DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2009, s. 585.

² Blíže viz kapitola „2.2 Vklad jako vkladová povinnost“.

³ Srov. DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2009, s. 585.

⁴ Tamtéž.

⁵ Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 236 (§ 61).

⁶ Podrobněji k uvedené problematice viz kapitola „5. Vztah vkladu a obchodního podílu (obecné pojednání)“.

Vklad společníka ve společnosti s ručením omezeným musí činit minimálně 20 000 Kč (ust. § 109 odst. 1 ObchZ). Pochopitelně musí být zároveň naplněno i ustanovení o minimální výši základního kapitálu. Pokud by nebyla některá z těchto kumulativních podmínek splněna, nedošlo by ke vzniku společnosti, jelikož rejstříkový soud by takovou obchodní společnost do obchodního rejstříku nezapsal. V komanditní společnosti musí komanditista vložit vklad v minimální výši 5 000 Kč (ust. § 97a ObchZ). V akciové společnosti minimální výše vkladu akcionáře stanovena není.

2.1 Vklad jako předmět vkladu

Vlastnosti nepeněžitých vkladů

Předmět vkladu je určitou majetkovou hodnotou, kterou se vkladatel zavazuje poskytnout společnosti, a kterou se společnost zavazuje přijmout, pokud zároveň tato majetková hodnota (nepeněžitého vkladu) splňuje zákonem stanovené podmínky. Těmi jsou:

- **hospodářská využitelnost ve vztahu k předmětu podnikání nebo činnosti společnosti,**
- **ocenitelnost v penězích,**
- **převoditelnost,**
- **předmět vkladu není vyhrazen pouze do majetkové sféry státu, územních samosprávných celků nebo zákonem určených právnických osob,⁷**
- **nejedná se o majetkové hodnoty, které jsou ex lege osobní povahy, či které se řídí zvláštním režimem zacházení,**
- **nejedná se o závazky spočívající v provedení prací nebo služeb,**
- **nejedná se o pohledávku vůči společnosti, do které je hodnota vkládána.⁸**

Uvedené podmínky musí být naplněny kumulativně. Nejproblematictější z nich je hospodářská využitelnost, jelikož ohledně některých majetkových hodnot může vznikat nejistota, zda jsou využitelné ve vztahu k činnosti konkrétní obchodní společnosti. Ještě více problematický byl stav před přjetím novely obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb., kdy tehdejší znění ustanovení bylo *„penězi ocenitelná hodnota, kterou může společnost*

⁷ Srov. ust. čl. 11 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů; ust. § 125 odst. 2 ObčZ.

⁸ Srov. DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2009, s. 587.

hospodářsky využít“, a tudíž řešení konkrétních situací bylo z nemalé části odkázáno na judikatorní výklad.

Ze znění současné právní úpravy mohou nadále plynout problémy zejména ohledně otázky přípustnosti předmětu nepeněžitěho vkladu, kterým je pohledávka. Na základě výše uvedeného se může jako správný jevit ten závěr, že pohledávka, která nesouvisí s předmětem činnosti společnosti, nemůže být do takové obchodní společnosti poskytnuta. Nezanedbatelná část odborné veřejnosti se však s takovýmto názorem neztotožňuje. Důvodem je ta skutečnost, že se požadavek hospodářské využitelnosti hypoteticky dá překonat tím, že existuje možnost takovéto pohledávky (popř. i jiné druhy nepeněžitých vkladů) zcizit a prostředky takto získané hospodářsky využít.⁹

Závěrem pojednání o zákonem požadovaných vlastnostech nepeněžitých vkladů bych chtěla upozornit na tu skutečnost, že ačkoli k ocenění na základě znaleckého posudku musí dojít pouze u společnosti s ručením omezených a společnosti akciové (za účelem ochrany věřitelů a zamezení vytváření fiktivního kapitálu), neznamená to, že by se požadavek hospodářské využitelnosti vkladu také vztahoval pouze na tyto dvě formy obchodních společností. Naopak podmínku hospodářské využitelnosti musí splňovat i nepeněžitě vklady komanditistů do komanditní společnosti, a také společníků do veřejné obchodní společnosti.¹⁰

Správa vkladu

Správa předmětů vkladů je upravena v ust. § 60 ObchZ. Jelikož zákon stanoví, že nepeněžitě vklady musí být splaceny před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku, je nezbytná existence právní úpravy regulující režim správy takovýchto majetkových hodnot v mezidobí od založení do vzniku společnosti, když sama společnost v tomto časovém rozmezí ještě není subjektem práva. Z uvedeného důvodu bylo nutné zavedení institutu tzv. „správce vkladu“. Tím zásadně může být pouze pověřený zakladatel obchodní společnosti. Jedinou výjimkou je případ, kdy jsou poskytovány vklady peněžitě, kdy správcem vkladu může být i banka, a to i když není zakladatelem společnosti (ust. § 60 odst. 1 ObchZ).

V souvislosti s uvedeným se nabízí otázka, zda může být banka správcem peněžitých vkladů i v případě, kdy jsou do zakládané obchodní společnosti upisovány i vklady

⁹ Blíže viz kapitola „3.1.4 Pohledávky“. Srov. též ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 223 - 224 (§ 59).

¹⁰ Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 223 (§ 59).

nepeněžitě. Tedy, zda je možné, aby správci vkladu byly dva (banka pro vklady peněžitě a zvolený zakladatel pro vklady nepeněžitě). Ze zákona výslovně odpověď neplývá, a doposud nebyla konkrétně určena ani judikatorním výkladem.

Zákon existenci více než jednoho správce vkladu výslovně nezakazuje, avšak tuto možnost ani výslovně nepřipouští. Vystává tedy otázka, zda lze v tomto případě aplikovat obecnou soukromoprávní zásadu „co není zakázáno, je dovoleno“, a dojít na základě její aplikace k závěru, že existence více než jednoho správce vkladu možná je.^{11 12}

Zde je vhodné zmínit **právní úpravu osoby likvidátora**, jelikož se některé její pojmové znaky podobají pojmovým znakům osoby správce vkladu (jedná se o osoby, které ve společnosti působí pouze dočasně, a to v zákonem přesně vymezeném časovém období). Likvidátorů může být zároveň i více, jak vyplývá z úpravy ust. § 70 odst. 3 ObchZ: „...*Je-li jmenováno více likvidátorů a z jmenování nevyplývá nic jiného, má tuto působnost každý likvidátor.*“ Lze tedy dovodit, že pokud by zákonodárce měl úmysl připustit existenci dvou správců vkladu, vyjádřil by tuto možnost v zákoně výslovně, stejně jako u úpravy osoby likvidátora. Nadto je nezbytné, aby existovala právní úprava, kterou by se řídil případný vztah mezi dvěma správci vkladu. Z uvedeného důvodu lze již zde uzavřít, že **rejstříkový soud by prohlášení dvou správců vkladu nepřijal.**

Při použití výkladu teleologického by se připuštění existence dvou správců vkladu zdánlivě mohlo jevit jako vhodnější, jelikož v opačném případě, by ad absurdum bylo možné uzavřít, že nepeněžitě vklady jsou institutem méně žádoucí než vklady peněžitě, jelikož v důsledku jejich připuštění zakladatelé ztrácejí možnost volby stanovit správcem peněžitých vkladů banku. Tedy pokud by vůle zakladatelů byla určit jako správce peněžitých vkladů banku, museli by zároveň projevit vůli, že nepeněžitě vklady nepřipouštějí.¹³

¹¹ Řešení této otázky viz dále - judikatorní výklad ohledně nemožnosti ustanovení více než jednoho vedoucího organizační složky podniku.

¹² Při jazykovém výkladu je dále nutné zaměřit se na slovo „též“ v ustanovení § 60 odst. 1 druhé věty ObchZ, které zní „*Správou peněžitého vkladu může být též pověřena banka, i když není zakladatelem.*“ Dle mého názoru nelze jednoznačně určit, zda úmyslem zákonodárce bylo, aby významem slova „též“ bylo v citovaném kontextu pouhé připuštění možnosti, že správcem peněžitě vkladu může být i subjekt odlišný od zakladatele (konkrétně banka), nebo zda tím mělo být vyjádřeno také to, že vedle správce vkladu (zakladatele) může být v konkrétním případě stanovena správcem vkladů peněžitých i banka, kdy správce vkladu, zakladatel, bude spravovat pouze vklady nepeněžitě.

¹³ Přitom určit banku, jako správce peněžitých vkladů, může být v praxi výhodnější, jelikož jinak má správce vkladu povinnost s bankou zřídit smlouvu o založení bankovního účtu - např. ust. § 163a odst. 4 ObchZ (novelou obchodního zákoníku s účinností od 20. 7. 2009 bylo umožněno, že účet může být zřízen nejen u banky, ale také u spořitelního nebo úvěrního družstva). K uvedenému je nutné doplnit, že se lze setkat i s názorem, že uvedenou povinnost, tedy uzavřít smlouvu o zřízení účtu, má i banka, jako správce vkladu (podrobněji Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 232 (§ 60)). Já osobně se s takovým názorem neztotožňuji, jelikož se mi jeví jako v rozporu s logikou věci a s účelem zákona.

Obdobná otázka vyvstává např. i ve vztahu k vedoucímu organizační složky podniku (ust. § 13 odst. 3 ObchZ), avšak na rozdíl od úpravy správce vkladu, tato otázka (tedy zda je možné, aby organizační složka podniku měla více než jednoho vedoucího) byla judikatorním výkladem již zodpovězena.¹⁴

Nejvyšší soud ČR potvrdil rozhodnutí rejstříkového soudu, který zamítl zapsat do obchodního rejstříku současně dva vedoucí organizační složky podniku. Principy, které byly uvedeny v cit. rozhodnutí, se dle mého názoru dají přímo vztáhnout i na otázku správce vkladu, a domnívám se, že tedy lze definitivně uzavřít, že současné určení více než jednoho správce vkladu možné není.

Z odůvodnění cit. rozhodnutí bych jako klíčové vybrala následující závěry Nejvyššího soudu:

- I když je v předmětném sporu zcela nepochybně správně namítána zásada „*co není zakázáno, je dovoleno*“ (čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod), je nutné v této souvislosti říci, že „*zákaz určitého jednání v právním předpisu (a tedy i nedovolenost takového jednání) nemusí být výslovný, ale může vyplynout z kontextu jednotlivých ustanovení příslušných právní předpisů, popřípadě též z toho, že zákon upravuje určité dovolené chování jako jediné možné.*“
- „*Pokud obchodní zákoník připouští, aby měla určitá osoba více orgánů oprávněných jednat jejím jménem anebo více zástupců jejichž rozsah oprávnění stanoví zákon, upravuje takovou možnost výslovně a současně též výslovně určuje, že v takovém případě musí být určen též způsob jejich jednání za právnickou osobu či způsob jejich zastupování, popřípadě též pro případ, že by takto určeno nebylo, sám stanoví způsob jednání více osob či podmiňuje takovým určením povolení zápisu takových osob do obchodního rejstříku.*“¹⁵ Pokud by tedy zásada „co není zakázáno, je dovoleno“ byla aplikována v rozporu s výše uvedeným, ad absurdum by bylo možné, aby např. „*akciová společnost měla dvě představenstva*“.

Povinnosti správce vkladu

V ustanovení § 60 ObchZ jsou dále upraveny povinnosti správce vkladu. Jsou jimi:

- povinnost bez zbytečného odkladu po vzniku společnosti **předat splacené vklady i s plody a užitky** (s výjimkou peněžitých vkladů uložených na zvláštním účtu u banky nebo spořitelního a úvěrového družstva zřízeným pro tuto společnost před jejím vznikem),

¹⁴ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 1999, sp. zn. 32 Cdo 505/99

¹⁵ Z podání dovolatelky vyplývalo, že dovolatelka „*sice sdílí názor odvolacího soudu o kogentnosti ustanovení § 13 odst. 3 ObchZ, domnívá se však, že použití singuláru v zákonném textu nevylučuje možnost podnikatele, aby jmenoval více vedoucích organizační složky a současně stanovil způsob, jakým budou tyto vedoucí organizační složky činit právní úkony za podnikatele ve věci organizační složky. Dovolatelka dovozuje, že používání singuláru v textu ustanovení § 13 odst. 3 ObchZ je z hlediska legislativní techniky obvyklé i v případech, které podle okolností mohou zahrnovat množné číslo v souladu s vůlí zákonodárce. V tom směru odkazuje na čl. 40 odst. 4 Legislativních pravidel vlády.*“

- povinnost **vrátit splacené vklady i s plody a užitky pokud společnost nevznikne**¹⁶ (za splnění této povinnosti ručí ostatní zakladatelé společnosti společně a nerozdílně),
- povinnost **vydat písemné prohlášení o splacení vkladu** nebo jeho částí jednotlivými společníky, které se přikládá k návrhu na zápis do obchodního rejstříku.

Vedle uvedených povinností má správce vkladu základní **povinnost spočívající v řádném pečování o svěřené vklady**. Tato povinnost však není v ust. § 60 ObchZ stanovena explicitně, avšak je možné ji dovodit z úpravy mandátní smlouvy, kde je stanovena povinnost postupovat při zařizování mandantových záležitostí s odbornou péčí (§ 567 odst. 1 ObchZ).¹⁷

Smlouva mezi zakladateli a správcem vkladu je absolutním obchodem, a jak již bylo naznačeno, je svou povahou smlouvou mandátní. Určit v zakladatelském dokumentu konkrétního správce vkladu je jednou z povinností zakladatelů.¹⁸

Jelikož se na postavení správce vkladu aplikují také ustanovení o mandátní smlouvě, správce vkladu odpovídá za škodu na předmětech vkladu, ledaže ji nemohl odvrátit ani při vynaložení odborné péče (ust. § 570 ObchZ).

Ohledně ručení správce vkladu platí, že vzniká přímo ze zákona, a to v případě, že v prohlášení uvedl vyšší částku, než která byla splacena. Poté ručí věřitelům společnosti za její závazky až do výše takového rozdílu, a to po dobu pěti let od zápisu společnosti do obchodního rejstříku (ust. § 60 odst. 4 ObchZ).

2.2 Vklad jako vkladová povinnost

Vklad ve smyslu vkladové povinnosti je jednou ze základních majetkových povinností společníků kapitálových obchodních společností (akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným) a komanditistů v komanditní společnosti, vyplývající se závazkového vztahu, který mezi vkladatelem a obchodní společností vzniká.

Tato povinnost však může vyplývat i pro společníky veřejné obchodní společnosti či komplementáře komanditní společnosti, pokud tak bylo dohodnuto ve společenské smlouvě. V takovém případě musí být se společenské smlouvě dohodnuta též výše vkladu a doba splatnosti.¹⁹

¹⁶ Přijato novelou obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb.

¹⁷ Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 233 (§ 60).

¹⁸ Srov. ust. § 110 odst. 1 písm. g) ObchZ (společnost s ručením omezeným), ust. § 163 odst. 1 písm. g) ObchZ (akciová společnost).

¹⁹ Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 221 - 230 (§ 59).

Vkladovou povinnost lze chápat v širším slova smyslu, tedy jako povinnost poskytnout vedle vkladu do základního kapitálu i případný vklad mimo něj (např. emisní ážio či příplatková povinnost),²⁰ nebo v užším smyslu, kdy se jedná pouze o povinnost poskytnutí hodnot započítávaných na tvorbu základního kapitálu společnosti.²¹

Vkladová povinnost v jednotlivých společnostech

Vkladová povinnost je u jednotlivých obchodních společností upravena následovně:

- V komanditní společnosti je komanditista povinen splatit vklad ve lhůtě stanovené společenskou smlouvou, jinak bez zbytečného odkladu po vzniku společnosti, popř. po vzniku své účasti na společnosti. Minimální výše vkladu komanditisty do základního kapitálu je 5 000 Kč (ust. § 97a ObchZ). V případě prodlení je komanditista povinen platit úrok z prodlení ve výši 20 % z nesplacené částky, není-li společenskou smlouvou stanoveno jinak (ust. § 93 odst. 4 a ust. § 113 odst. 2 ObchZ).
- Ve společnosti ručením omezeným je společník povinen splatit vklad za podmínek a ve lhůtě určené ve společenské smlouvě, nejpozději však do pěti let od vzniku společnosti nebo od převzetí závazku ke zvýšení vkladu nebo k novému vkladu.²² Společník, který nesplatil předepsanou hodnotu peněžitého vkladu je povinen platit úrok z prodlení ve výši 20 % z nesplacené částky, nestanoví-li společenská smlouva jinak (ust. § 113 odst. 1, 2 ObchZ). Minimální přípustná výše vkladu společníka je 20 000 Kč (ust. § 109 odst. 1 ObchZ). Dále je nutné, aby byly naplněny i požadavky uvedené v ust. § 111 ObchZ.
- V akciové společnosti je úprava splácení vkladů odvislá od toho, zda je společnost zakládána na základě veřejné nabídky akcií (sukcesivní založení) či nikoli (simultánní založení). Při sukcesivním zakládání akciové společnosti nelze upisovat akcie nepeněžitými vklady (jelikož však zakladatelé neupisují akcie na základě veřejné

²⁰ Např. příplatková povinnost ve společnosti s ručením omezeným dle ust. § 121 ObchZ je povinností společníka přispět na úhradu ztrát společnosti. Pokud je tato povinnost v souladu se zákonnými podmínkami společníkům uložena, její porušení má stejné důsledky jako nesplnění vkladové povinnosti v užším smyslu - tzv. „kaduční řízení“ (srov. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 321.).

²¹ Srov. DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2009, s. 585.

²² Těto povinnosti nemůže být společník zproštěn, ledaže jde o snížení základního kapitálu prominutím dluhu. Jednatelé oznámí rejstříkovému soudu bez zbytečného odkladu splacení celého vkladu každého společníka.

nabídky, mohou emisní kurs akcií a případné emisní ážio splatit i vklady nepeněžitými).^{23 24}

- Jak již bylo uvedeno výše, ve veřejné obchodní společnosti, jako společnosti ryze osobní, společníkům vkladová povinnost nevzniká, však nic nebrání tomu, aby vklady do společnosti vložili (viz dále).

Kaduční řízení

Termín „kaduční řízení“ označuje proces vyloučení společníka ze společnosti s ručením omezeným z důvodu prodlení se splacením vkladu. Toto řízení je upraveno v ust. § 113 ObchZ. Ačkoli je pro akciové společnosti v ust. § 177 ObchZ obsažena srovnatelná úprava, tedy úprava jakéhosi sankčního řízení v důsledku prodlení akcionáře se splacením vkladu, pojem „kaduční řízení“ odborná literatura²⁵ používá pouze pro řízení ve společnosti s ručením omezeným. Pro úplnost uvádím, že pojem „kaduční řízení“ je vedle uvedeného významu používáno také jako označení pro postup soudu v řízení o dědictví, které jako odúmrt' ze zákona připadá státu, jelikož jej nenabyl žádný dědic.²⁶

Nárok společnosti na splacení vkladu

Vklad jako vkladová povinnost společníka vyplývající se závazkového právního vztahu vznikajícího mezi vkladatelem a obchodní společností se odráží v nároku společnosti na splacení takového vkladu vkladatelem. Proto má společnost možnost domáhat se splnění této povinnosti u soudu. U jednotlivých forem obchodních společností je aktivní legitimace k podání takové žaloby upravena v následujících ustanoveních:

- komanditní společnost - v ustanoveních přímo upravujících komanditní společnost taková úprava obsažena není, ale domnívám se, že na základě aplikace ust. § 93 odst. 4 ObchZ budou v souvislosti s výše uvedeným aktivně legitimováni jak komplementáři, tak komanditisté,
- společnost s ručením omezený (§ 131a ObchZ) - i v tomto případě má právo k podání žaloby jménem společnosti každý společník,

²³ Viz DĚDIČ, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2007, s. 64 - 65.

²⁴ Dále viz požadavky vyjádřené např. v ust. § 165 odst. 3, § 168 odst. 1, § 175 odst. 1 písm. b), § 204 odst. 2, § 209 odst. 3 ObchZ (podrobněji viz DĚDIČ, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2007, s. 357 - 358.).

²⁵ Např. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 321.

²⁶ Tamtéž.

- akciová společnost (§ 182 odst. 1 písm. d) a odst. 2 ObchZ) - žalobu za společnost primárně podává představenstvo na žádost akcionáře (nebo akcionářů uvedených v ust. § 182 odst. 1 ObchZ), pokud tuto povinnost bez zbytečného odkladu od podání žádosti akcionářem nesplní, může sám akcionář podat žaloby jménem společnosti,
- veřejná obchodní společnosti (§ 82a ObchZ) - právo k podání žaloby jménem společnosti má každý společník.

V souvislosti se žalobou o splacení vkladu je dále nutné zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ČR,²⁷ ve kterém bylo deklarováno, že promlčecí doba povinnosti společníka splatit vklad ve společnosti s ručením omezeným (byla aplikována zákonem stanovená pětileté lhůta, jelikož společenská smlouva v řešeném případě lhůtu sama nestanovovala - ust. § 113 odst. 1 ObchZ), začíná běžet až okamžikem uplynutí této pětileté lhůty (tedy lhůty pro plnění), a to i tehdy, pokud správce vkladu vydal prohlášení o tom, že byl vklad splacen již ke dni vzniku společnosti.

Komparace vkladové povinnosti s francouzskou právní úpravou²⁸

Závěrem bych uvedla srovnání české úpravy vkladové povinnosti s francouzskou právní úpravou. Stejně jako dle českého právního řádu, nepeněžitě vklady („les apports en nature“) musejí být splaceny u všech forem obchodních společností před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodní rejstříku neboli do „registre du commerce et des sociétés“ (RCS). Francouzská úprava splatnosti peněžitých vkladů je (shodně s českou úpravou) rozdílná pro jednotlivé formy obchodní společnosti. V SNC ani v SCS zákon žádná omezení v tomto smyslu neukládá. U SARL musí být před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku splacena alespoň jedna pětina z vkladu každého společníka a zbylá část ve lhůtě pěti let od vzniku společnosti. Lhůta pěti let je stanovena na rozdíl od české úpravy i pro SA (i SAS a SCA), avšak na rozdíl od SARL musí být před podáním návrhu na zápis společnosti do rejstříku splacena celá jedna polovina vkladu každého akcionáře.²⁹

2.3 Vklad jako součást základního kapitálu

Obchodní zákoník definuje základní kapitál v ustanovení § 58 odst. 1. Základní kapitál společnosti je peněžní vyjádření souhrnu peněžitých i nepeněžitých vkladů všech společníků do základního kapitálu společnosti. Dále platí, že základní kapitál musí být vyjádřen

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 1553/2007

²⁸ Obecně k právním formám obchodních společností ve francouzském právním řádu viz kapitola „2.3 Vklad jako součást základního kapitálu“, část „Garanční funkce základního kapitálu vs. čistý obchodní majetek“.

²⁹ Srov. BRANLARD, Jean-Paul. *Droit général des sociétés*. Paris : UNIVERSITÉ PARIS-SUD 11, 2009, s. 25 - 29.

v jednotkách české měny. Tento požadavek byl do obchodního zákoníku výslovně přidán až novelou s účinností od 1. 1. 2001.³⁰ Uvedené však neznamená, že by peněžité vklady do základního kapitálu nemohly být splaceny v měně cizí.³¹

V cit. ustanovení se dále uvádí, že společník se účastní na základním kapitálu vkladem. Základní kapitál je součástí vlastního kapitálu. Z uvedeného plyne, že základní kapitál lze považovat za účetní pojem. V žádném případě ho není možné považovat za měřítko ziskovosti společnosti, jelikož bez ohledu na výši ztráty či zisku zůstává základní kapitál nezměněn s ohledem na svou statickou povahu.³² Vlastní kapitál je tvořen vlastními zdroji financování obchodního majetku podnikatele a v rozvaze je vykazován na straně pasiv (ust. § 6 odst. 4 ObchZ). Obchodním majetkem podnikatele, který je právnickou osobou, je jeho veškerý majetek (ust. § 6 odst. 1 ObchZ).

Na základě ust. § 58 odst. 2 ObchZ platí, že základní kapitál se povinně vytváří v komanditní společnosti, ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti. Jeho výše se zapisuje do obchodního rejstříku, pokud tak stanoví zákon. Z uvedeného plyne, že základní kapitál povinně vytvářejí především společnosti kapitálové, což se odvíjí od skutečnosti, že společníci v takovýchto společnostech za splnění jejich závazků buďto neručí vůbec nebo pouze v omezeném rozsahu.³³

Minimální výše základního kapitálu v jednotlivých společnostech

Minimální výše základního kapitálu ve společnosti s ručením omezeným činí 200 000 Kč (ust. § 108 odst. 1 ObchZ),³⁴ minimální hranice základního kapitálu u akciové společnosti zakládané s veřejnou nabídkou akcií činí 20 000 000 Kč (nestanoví-li zvláštní

³⁰ Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů. Tato novela taktéž nahradila dosavadní označení „základní jmění“ dodnes obchodním zákoníkem užívaným označením „základní kapitál“. Toto označení je jednotné pro všechny obchodní společnosti, na rozdíl od předchozí úpravy hospodářského zákoníku, kdy pro společnost s ručením omezeným bylo užívané označení „kmenové jmění“ a pro akciovou společnost označení „základní kapitál“ (srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 218 (§ 58)).

³¹ K tomu blíže viz kapitola „3.1 Členění“.

³² Srov. DVORÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2009, s. 581 - 584.

³³ Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 219 (§ 58).

³⁴ Výše cit. novela obchodního zákoníku č. 370/2001 Sb., s účinností od 1. 1. 2001 zvýšila minimální přípustnou výši základního kapitálu z dosavadních 100 000 Kč na současných 200 000 Kč. V novele bylo stanoveno, že pro společnosti s ručením omezeným, které vznikly před její účinností, neplatí povinnost zvýšit základní kapitál na nově stanovenou minimální hranici, avšak nemohou rozhodnout o snížení základního kapitálu pod nově stanovenou hranici 200 000 Kč. Pokud se tyto společnosti po dni 1. 1. 2001 rozhodnou zvyšovat svůj základní kapitál, musí jej zvýšit minimálně na částku 200 000 Kč. (Srov. BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Společnost s ručením omezeným*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2006, s. 35.).

právní předpis částku vyšší)³⁵ a bez veřejné nabídky akcií 2 000 000 Kč (ust. § 162 odst. 3 ObchZ). Jestliže akciová společnost, jejíž základní kapitál je nižší než 2 000 000 Kč, zvyšuje základní kapitál veřejnou nabídkou, musí jej zvýšit minimálně na 20 000 000 Kč (ust. § 162 odst. 4 ObchZ).³⁶

Pro komanditní společnost platí, že komanditista je povinen do základního kapitálu vložit vklad ve výši určené společenskou smlouvou, nejméně však 5 000 Kč (ust. § 97a ObchZ). Toto ustanovení bylo do obchodního zákoníku přidáno zmíněnou novelou obchodního zákoníku provedenou zákonem č. 370/2000 Sb.

Touto novelou došlo k vyplnění mezery v zákoně, kdy absentovalo explicitní stanovení minimální výše vkladu, ba dokonce jasné stanovení povinnosti komanditní společnosti vytvářet základní kapitál, navzdory tomu, že pro komanditistu z obecné zákonné úpravy komanditní společnosti vkladová povinnost vyplývala.³⁷

Zákon se přímo o minimální výši základního kapitálu komanditní společnosti nezmiňuje, avšak z citovaného ustanovení § 97a ObchZ ve spojení s ustanovením § 93 odst. 1 ObchZ lze tuto výši jednoznačně určit. Ust. § 93 odst. 1 ObchZ stanoví, že „Komanditní společnost je společnost, v níž jeden nebo více...komanditistů...“, a tudíž připouští, aby komanditní společnost měla i pouze jednoho komanditistu. Z toho lze dovodit, že tzv. „absolutní“ minimální zákonnou hranicí základního kapitálu komanditní společnosti je částka 5 000 Kč. Skutečná zákonná minimální výše základního kapitálu pak bude přímo úměrná počtu komanditistů (2 komanditisté - min. 10 000 Kč, 3 komanditisté - min. 15 000 Kč, atd.).

Veřejné obchodní společnosti, jako společnosti ryze osobní, zákon povinnost vytvářet základní kapitál neukládá. To však neznamená, že by jej vytvořit nemohla. V takovém případě se však jeho výše nebude zapisovat do obchodního rejstříku. Výše základního kapitálu se do obchodního rejstříku nezapisuje ani u komanditní společnosti (zákonem není

³⁵ Hodnota základního kapitálu penzijního fondu musí činit minimálně 50 000 000 Kč (ust. § 4 odst. 4 zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, ve znění pozdějších předpisů). Hodnota základního kapitálu banky musí být činit minimálně 500 000 000 Kč, přičemž přistupuje další podmínka, a to, že minimálně v této výši musí být základní kapitál tvořen peněžitými vklady (ust. § 4 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů).

³⁶ Stejně jako pro společnost s ručením omezeným, i pro akciové společnosti došlo cit. novelou obchodního zákoníku ke zvýšení minimální zákonné hranice základního kapitálu. Původní výše základního kapitálu akciové společnosti zakládané s veřejnou nabídkou akcií činila 10 000 000 Kč a bez této nabídky 1 000 000 (čl. VIII. bod 18 cit. zákona). O akciových společnostech, které byly založeny před nabytím účinnosti zmíněné novely, platí analogicky to, co bylo uvedeno pro společnosti s ručením omezeným.

³⁷ Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 333 (§ 97a).

tato povinnost, resp. možnost stanovena - srov. ust. § 36 písm. b) ObchZ).³⁸ Naopak povinně se zapisuje u společností s ručením omezeným (§ 36 písm. c) ObchZ) a u akciových společností (§ 36 písm. d) ObchZ).³⁹

Skutečná výše základního kapitálu

Stanovení výše základního kapitálu je podstatnou náležitostí zakladatelského dokumentu společnosti s ručením omezeným (§ 110 odst. 1 písm. d) ObchZ) a akciové společnosti (§ 163 odst. 1 písm. b) ObchZ). U komanditní společnosti je výše základního kapitálu v zakladatelském dokumentu stanovena nepřímou (ust. § 94 písm. e) ObchZ).

Ke změně zakladatelského dokumentu (přesněji společenské smlouvy nebo zakladatelské listiny společnosti s ručením omezeným, zakladatelské smlouvy nebo zakladatelské listiny a stanov u akciové společnosti), co do určení výše základního kapitálu, může dojít pouze následkem jeho snížení nebo zvýšení. Zakladatelský dokument se pak v této části mění automaticky ke dni zápisu zvýšení či snížení základního kapitálu do obchodního rejstříku (konstitutivní zápis), aniž by o takové změně zakladatelského dokumentu muselo být příslušným orgánem společnosti rozhodnuto.⁴⁰

„Podoba“ základního kapitálu

Při pojednání o vkladu jako součásti základního kapitálu musím zmínit tu skutečnost (ohledně níž má nezanedbatelná část laické veřejnosti mylnou představu), že **není nutné, aby si základní kapitál obchodní společnosti po celou dobu její existence zachoval původní „podobu“** ve smyslu zachování nezměněných vkladů společníků vložených při založení společnosti, popř. při změnách základního kapitálu. Konkrétně není nutné, aby v případě peněžitého vkladu byla určená částka neustále k dispozici na bankovním účtu a nepeněžité vklady nebyly zcizovány, popř. s nimi nebylo jinak disponováno. V zákoně není základní kapitál definován jako souhrn předmětů vkladů, které společníci do společnosti vložili.

³⁸ Tamtéž s. 220 (§ 58).

³⁹ Jelikož tématem této práce jsou nepeněžité vklady do obchodních společností a nikoli do družstva, pouze pro doplnění okrajově uvádím, že základní kapitál povinně vytváří také družstvo. Do obchodního rejstříku se povinně zapisuje tzv. „zapisovaný základní kapitál“ (ust. § 36 písm. e) a ust. § 223 odst. 2 ObchZ). Minimální výše zapisovaného základního kapitálu činí 50 000 Kč. Základní kapitál družstva má na rozdíl od základního kapitálu obchodních společností variabilní povahu (viz dále).

⁴⁰ Srov. BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Společnost s ručením omezeným*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2006, s. 36.

V zákoně je naopak stanoveno, že základní kapitál je „peněžním vyjádřením...“, je tedy účetní hodnotou hodnoty vložených vkladů.⁴¹

Vedle uvedeného bych jako další argument pro vyloučení výše popsané hypotézy, že základní kapitál si musí uchovat svou původní „podobu“, uvedla zákonný požadavek týkající vlastností předmětů nepeněžitých vkladů, kterým je hospodářská využitelnost. **Pokud by předměty vkladů měly být jen „nedotknutelnými uchovateli hodnot“** (pro účely případného uspokojení věřitelů) **bez možnosti dispozice s nimi, domnívám se, že by zákonodárce místo na jejich hospodářskou využitelnost spíše kladl důraz na jejich likviditu.**

Předměty nepeněžitých vkladů se za dobu existence společnosti mohou měnit (např. movitá věc může být smluvně převedena, může být spotřebována, pohledávka se může stát nevyhahatelnou, atd.). Zákon takové změny nevyklučuje, popř. ani vylučovat nemůže, jelikož určité změny předmětů vkladů jsou určeny přímo jejich povahou, nehledě na případy, kdy je předmět vkladu změněn popř. zničen vlivem vis maior.

Předměty nepeněžitých vkladů může společnost využívat již od jejich splacení, zatímco peněžité vklady mohou být společností využívány až po jejím zápisu do obchodního rejstříku.⁴²

V souvislosti s výše uvedeným je jediným relevantním požadavkem zachování zákonem stanovené minimální výše základního kapitálu. Pokles základního kapitálu pod přípustnou minimální hranici může být důvodem pro zrušení obchodní společnosti soudem (ust. § 68 odst. 6 písm. c) ObchZ).⁴³

Garanční funkce základního kapitálu vs. čistý obchodní majetek

Základní kapitál je tzv. „majetkovou základnou společnosti“, je minimálním objemem prostředků, který musí společnost mít po celou dobu své existence (projev principu ochrany věřitelů). To však neznamená, že čistý obchodní majetek nemůže být nižší než základní kapitál, jelikož z insolvenčního zákona neplyne povinnost podat v takovém případě návrh na prohlášení konkursu. Dle ustanovení § 98 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, nastupuje tato povinnost pouze

⁴¹ Srov. BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Společnost s ručením omezeným*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2006, s. 35., taktéž ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 219 (§ 58).

⁴² Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 220 (§ 58).

⁴³ „Soud může na návrh státního orgánu nebo osoby, která osvědčí právní zájem, rozhodnout o zrušení společnosti a o její likvidaci, jestliže...zaniknou předpoklady vyžadované zákonem pro vznik společnosti...“

v případě, že se obchodní společnost nachází v úpadku, přičemž úpadek není definován jako stav, kdy je hodnota čistého obchodního majetku nižší než základní kapitál. Soud nemůže prohlásit konkurs na majetek společnosti, ani pokud je její majetek nulový, jestliže zároveň nejsou naplněny pojmové znaky úpadku.⁴⁴

Mezi odbornou veřejností se obecně ustálil názor, že základní **kapitál plní tři základní funkce**, a to:

1. **garanční funkci vůči věřitelům,**
2. **funkci měřítka míry účasti společníka na obchodní společnosti,**
3. **funkci měřítka zisku a ztráty společnosti.**⁴⁵

O skutečném naplňování popsaných funkcí se dá polemizovat. Nejproblematictější je první ze zde zmíněných funkcí, funkce garanční, a proto se nyní budu blíže věnovat právě jí.

Lze polemizovat, zda zákonodárce nastavil minimální hranice základního kapitálu u jednotlivých forem obchodních společností na dostatečné výši.⁴⁶ Dle mého názoru by určení výrazně vyšší minimální hranice základního kapitálu mohlo negativně ovlivňovat hospodářskou soutěž (faktické omezené možnosti založit obchodní společnost - omezení možnosti vstupu soutěžitelů na trh) a mohlo by být ve svém důsledku považováno za omezování Listinou zaručeného práva na svobodné podnikání.

V této souvislosti je vhodné odkázat na zahraniční úpravu, kde např. dle francouzské právního řádu obdobně platí, že základní kapitál - „un capital social minimum“, povinně vytváří hlavně kapitálové společnosti. Ryze osobní společnost SNC (obdoba veřejné obchodní společnosti dle českého právního řádu), ve které společníci ručí za závazky neomezeně, základní kapitál povinně nevytváří. SCS, ve které se obdobně jako u české komanditní společnosti rozlišují dvě skupiny společníků, a to „les commandités“ (komplementáři - neomezené ručení) a „les commanditaires“ (komanditisté), kteří ručí za závazky společnosti pouze do výše svého vkladu, avšak na rozdíl od české právní úpravy není minimální výše jejich vkladu povinně předepsána.⁴⁷

⁴⁴ Viz DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2009, s. 581 - 582.

⁴⁵ Srov. např. ELIÁŠ, Karel. *Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé*. 4. vydání. Praha: Vydavatelství Beck, 2003, s. 39 - 42.

⁴⁶ Srov. DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2009, s. 582.

⁴⁷ Srov. BRANLARD, Jean-Paul. *Droit spécial des sociétés*. Paris : UNIVERSITÉ PARIS-SUD 11, 2009, s. 3 -29.

SARL (společnost s ručením omezeným) či EURL (společnost s ručením omezeným s jediným společníkem) sice povinně vytvářejí základní kapitál, ale jeho výše je na rozdíl od české právní úpravy pouze symbolická, může tedy činit pouhé jedno Euro. Analogická povinnost vytvářet základní kapitál pouze v symbolické výši plyne i pro SAS, a taktéž pro SASU.^{48 49}

SA (akciová společnost) a SCA⁵⁰ povinně vytváří základní kapitál, jehož minimální výše musí činit 37 000 E.⁵¹

Také na základě výše popsané francouzské úpravy základního kapitálu se neztotožňuji s názorem, že by se jeho zákonná minimální hranice měla navýšit z důvodu efektivnějšího zajištění garanční funkce.

Navíc dle mého názoru nespočívá problém nedostatečného uspokojení věřitelů v případě zániku obchodní společnosti v zákonné minimální výši základního kapitálu, ale v již zmíněné vazbě na insolvenční zákon a jeho ustanovení o úpadku, kdy hodnota čistého obchodního majetku může být ve skutečnosti nižší než hodnota základního kapitálu.

Při jednání s obchodní společností věřitel často velmi nerealisticky spoléhá, že údaj o jejím vysokém základním kapitálu je dostatečnou zárukou řádného uspokojení jeho pohledávky (díky tomu pak nedbá dostatečného zajištění pohledávky možnými

⁴⁸ Najít ekvivalent právních forem SAS a SASU v českém právním řádu není v tomto případě snadné. SAS (resp. SASU, což je SAS s jedním akcionářem) se dá zjednodušeně definovat jako právnická osoba, kapitálová obchodní společnost, která stojí na pomezí mezi SA a SARL, tedy mezi akciovou společností a společností s ručením omezeným. Jedná se o relativně novou právní formu, jelikož je ve francouzském „Code de Commerce“ (obchodní zákoník) upravena teprve od roku 1994. Její režim se řídí převážně ustanoveními o SA, zákonodárce však měl úmysl vnést do její úpravy některé „výhody“, které plynou z právní úpravy SARL (např. povinnost vytvářet pouze symbolický základní kapitál, či možnost vložit „*apport en industrie*“ - viz dále).

⁴⁹ Srov. BRANLARD, Jean-Paul. *Droit spécial des sociétés*. Paris : UNIVERSITÉ PARIS-SUD 11, 2009, s. 3 -29.

⁵⁰ Stejně jako SAS je SCA označována jako „hybridní“ obchodní společnost. Je spojením prvků komanditní společnosti s prvky společnosti akciové, kdy komanditisté jsou akcionáři společnosti. Tuto právní formu má např. francouzská společnost Michelin.

⁵¹ Při kurzu 25 Kč za 1 Euro se jedná o částku 925 000 Kč. Na rozdíl od české právní úpravy se minimální výše základního kapitálu nemění s ohledem na tu skutečnost, zda se akciová společnost zakládá na základě veřejné nabídky akcií či bez ní. Proto pokud budou zakládány dvě akciové společnosti s veřejnou nabídkou akcií, jedna z nich dle českého právního řádu a druhá dle francouzského, bude mít česká akciová společnost povinnost vytvořit základní kapitál zhruba dvacetkrát vyšší, než akciová společnost ve Francii. Takto výrazný rozdíl není dle mého názoru žádoucí, hlavně s ohledem na jednotný trh Evropské unie a prosazovanou harmonizaci právních úprav jednotlivých členských států. V této souvislosti je však nutné podotknout, že úkolem práva obchodních společností nemá být harmonizace za každou cenu, ale hlavně má být posíleno efektivní fungování a konkurenční schopnosti evropských podniků (srov. ČERNÁ, Stanislava. Přehodnotí Evropa přístup k základnímu kapitálu?. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 22, s. 816). K překonání nežádoucích rozdílů vyplývajících z rozdílných úprav jednotlivých členských států EU proto může lépe sloužit např. generálně zavedená právní forma obchodní společnosti na celoevropské úrovni, kterou je Evropská společnost, neboli „*Societas Europea*“. Tato forma se však díky názorové rozdílnosti členských států při přijímání její úpravy dá jen stěží označit za jednotnou. Úprava SE je z nemalé části odvislá od národních úprav jednotlivých států. Co se však týče minimálního základního kapitálu SE, je stanoven jednotně, a to ve výši 120 000 Euro (zhruba 3 mil. Kč).

právními nástroji). Avšak existence jakkoli vysokého základního kapitálu nemůže vyloučit tu možnost, že je společnost fakticky bez majetku.⁵²

Známým případem z nedávné doby je rozhodnutí o úpadku společnosti MORAVIA ENERGO, a. s., jejíž základní kapitál činí 65 milionů Kč a je stoprocentně splacen. Do insolvenčního řízení celkem věřitelé přihlásili pohledávky ve výši téměř tří miliard korun.⁵³

Úprava základního kapitálu ve Spojených státech amerických vychází z chápání základního kapitálu jako ukazatele aktuálního hospodářského stavu obchodní společnosti a prostředku pro ochranu věřitelů. Ochrana věřitelů je spojena především s povinným pojištěním rizik při poskytování úvěrů a s nastavením smluvních podmínek při vydávání dluhopisů a při poskytování bankovních úvěrů.⁵⁴ I v České republice existence vysokého základního kapitálu nepředstavuje výraznější výhodu při jednání o bankovních úvěrech, jelikož banka vždy zkoumá skutečnou finanční situaci společnosti.⁵⁵

Jak již bylo uvedeno výše, základní kapitál má statickou povahu (jeho výše je fixovaná určitou částkou). Ve francouzském právním řádu musí mít SA, stejně jako česká akciová společnost, fixní základní kapitál (avšak její „hybridní“ forma SAS může mít základní kapitál variabilní - převzatý prvek od SARL). Ohledně společnosti s ručením omezeným se úpravy liší, jelikož francouzská SARL má variabilní základní kapitál. Česká právní úprava připouští variabilní základní kapitál pouze u družstva.⁵⁶

Problematika základního kapitálu a jeho garanční funkce je řešena i na půdě Evropské unie, a to zejména ve Druhé směrnici Rady ze dne 13. 12. 1976 (tzv. kapitálová směrnice).⁵⁷ Základním posláním směrnice bylo vytvořit podmínky pro volné přeshraniční podnikání a pro

⁵² Srov. DVORÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2009, s. 581 - 583.

⁵³ Viz výpis z obchodního rejstříku, vedeného Krajským soudem v Ostravě oddíl B, vložka 2290. [cit. 1. prosince 2010] Dostupné na <vypis.rozsah=aktualni&sysinf.@typ=transformace&sysinf.@strana=report&sysinf.vypis.typ=XHTML&sysinf.vypis.klic=81601b351c27c8a88f5d192ae7165110&sysinf.spis.@oddil=B&sysinf.spis.@vložka=2290&sysinf.spis.@soud=Krajsk%FDm%20soudem%20v%20Ostrav%E C&sysinf.platnost=01.12.2010>. Insolvenční řízení bylo zahájeno dne 3. 3. 2009, rozhodnuto o konkursu bylo dne 27. 3. 2009 a účinky rozhodnutí o úpadku nastaly dnem 5. 3. 2009. Výše jednotlivých přihlášených pohledávek věřiteli viz Insolvenční rejstřík, MORAVIA ENERGO, a.s. - „*Seznam/upravený seznam přihlášených pohledávek*“ ze dne 4. 9. 2009 [cit. 1. prosince 2010] Dostupné na <https://isir.justice.cz/isir/ue u/evidence_upadcu_detail.do?rowid=AAAE1DAAXAAFZTaACd>.

⁵⁴ Srov. CLARK, Robert Charles. *Firemní právo*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství Victoria Publishing, 1992, s. 120 - 122. citováno dle DVORÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2009, s. 581.

⁵⁵ Srov. DVORÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2009, s. 583.

⁵⁶ Srov. BRANLARD, Jean-Paul. *Droit spécial des sociétés*. Paris : UNIVERSITÉ PARIS-SUD 11, 2009, s. 3 -29.

⁵⁷ Druhá směrnice Rady 77/91/EHS ze dne 13. prosince 1976 , o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společenství ve smyslu čl. 58 druhého odstavce, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření. Úř. věst. L 26, 31. ledna 1977, s. 1 a násl.

možnost usazovat se v ostatních členských státech EU, aniž by obchodní společnosti byly svázány právě rozdílnými pravidly o základním kapitálu. Ve výsledku je však směrnice pro svou nadměrnou podrobnost a striktnost kontraproduktivní.⁵⁸

V souvislosti s přeshraničním podnikáním a ochranou věřitelů bych pro úplnost závěrem chtěla odkázat na ustanovení § 22 a § 26 odst. 3 ObchZ, která se vyjadřují k režimu ručení společníků těch zahraničních osob, které podnikají na území ČR (ust. § 22 ObchZ) či na území ČR přemístily svoje sídlo (ust. § 26 ObchZ).

K problematice vztahu základního kapitálu (dříve základního jmění, či kmenového kapitálu) a obchodního jmění se vyjádřil také K. Eliáš, kdy shrnul následující důvody možných diferencí mezi základním kapitálem (finanční částkou, kterou společnost musí mít dle zakladatelských dokumentů) a obchodním jměním (souhrnem skutečných aktiv a pasiv společnosti):

1. základní kapitál může být vyšší než obchodní jmění, pokud:

- a) jsou nepeněžitě vklady podhodnoceny,
- b) akcie jsou zakladateli akciové společnosti nabízeny s přírůžkou,
- c) společníci zaplatili vyšší částku, než byla skutečná hodnota vkladů,

2. základní kapitál může být nižší než obchodní jmění, pokud:

- a) upsané vklady nebyly splaceny nebo se pohledávky společnosti na splacení vkladů staly nedobytnými,
- b) nedošlo ke splacení vkladů, ačkoli jejich správce písemně prohlásil, že splaceny byly,
- c) nepeněžitě vklady do společnosti jsou nadhodnoceny.⁵⁹

Vklady mimo základní kapitál

V neposlední řadě je nutné podotknout, že vklady, které společníci do obchodní společnosti vkládají, nejsou nutně součástí základního kapitálu. Je možné, aby společník poskytl vklad mimo základní kapitál. Jedná se o skupinu vkladů představující plnění

⁵⁸ Ke zmíněné problematice blíže viz ČERNÁ, Stanislava. Přehodnotí Evropa přístup k základnímu kapitálu?. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 22, s. 816 - 823.

⁵⁹ Cit. SMEJKAL, Vladimír. Základní jmění a vklady do společnosti. *Právní rozhledy*, 1994, roč. 2, č. 6, s. 205 - 207. S ohledem na rok vydání uvedeného zdroje je u uvedených důvodů diferenciaci nutno upozornit na rozdíl mezi tehdejší právní úpravou obchodního zákoníku a mezi úpravou současnou (např. obligatorní znalecké posudky u nepeněžitých vkladů u akciových společnostech a společnostech s ručením omezeným, atd.)

společníků, se kterými není spojeno získání či zvýšení jejich účasti na společnosti. Nejčastěji se jedná o **emisní ážio** (u akciové společnosti) a o **příspěvek mimo základní kapitál** (u společnosti s ručením omezeným). Dále může takovým vkladem být např. **příspěvek na tvorbu rezervního či jiného fondu**. I tyto vklady tvoří vlastní zdroj financování obchodní společnosti, tedy tu část kapitálu, kterou společnost nabyla bez povinnosti jejího vrácení. Vlastním kapitálem získaným nikoli od společníků, ale od třetích osob, jsou typicky dary a vklady tichého společníka.⁶⁰

Zmíněný příspěvek mimo základní je upraven v ust. § 121 ObchZ.⁶¹ Z tam uvedeného plyne, že může být poskytnut pouze ve formě plnění peněžitého, na rozdíl od emisního ážia, ohledně kterého je v ust. § 163a odst. 2 ObchZ stanoveno, že „*Pokud částka placená na splacení emisního kursu akcií nebo hodnota splaceného nepeněžitého vkladu je nižší než emisní kurs, započte se plnění nejprve na emisní ážio.*“ Emisní ážio je rozdílem mezi emisním kursem akcie a její jmenovitou hodnotou (ust. §163a odst. 2 ObchZ).⁶²

Ohledně formy příspěvků poskytovaných na tvorbu rezervního fondu⁶³ lze dle mého názoru konstatovat, že je možná tvorba rezervního fondu, resp. i ostatních fondů, jak pomocí peněžitých, tak i nepeněžitých vkladů, jelikož se zákon o konkrétní formě nezmiňuje.

Pro úplnost dodávám, že rezervní fond mohou vytvářet i osobní společnosti, avšak ve veřejné obchodní společnosti nelze pro jeho vytvoření použít zisk, jelikož ten se musí dle účetních a daňových předpisů rozdělit mezi společníky.⁶⁴

⁶⁰ Srov. ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 5, s. 239.

⁶¹ V cit. ustanovení je také stanovena jeho maximální možná výše, podmínky možnosti jeho poskytnutí a jeho případného vrácení.

⁶² Srov. ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 5, s. 239.

⁶³ V obchodním zákoníku je upraven např. v ust. § 67, § 124, § 161d, § 217 a § 216a.

⁶⁴ Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 265 (§ 67).

3. Nepeněžitě vklady zakladatelů při vzniku jednotlivých společností

3.1 Členění

Ze znění ustanovení § 59 odst. 1 ObchZ vyplývá základní členění vkladů společníků, a to na vklady peněžité a nepeněžité. Z tohoto zákonného ustanovení lze dovodit, že předmětem peněžitého vkladu je určitá peněžní částka, jak v měně české, tak cizí, která může být poskytnuta ve formě hotovosti či bezhotovostně, a že všechny ostatní předměty vkladů jsou vklady nepeněžítými (samozřejmě za současného splnění obecných podmínek přípustnosti poskytnutí jako vkladu).⁶⁵

Zatímco v případě peněžitých vkladů, jako souhrnu peněžních prostředků, se jedná o skupinu řídicí se jednotným režimem, jehož aplikace nečiní v praxi výraznější problémy, v případě nepeněžitých vkladů se jedná o skupinu značně různorodou, do které spadají předměty, které se svojí povahou a zákonnou úpravou podstatně liší.

Z výše uvedeného vyplývá, že **nepeněžítými vklady jsou všechny vklady, které nejsou vklady peněžítými**. Tímto je jasně odůvodněna zmíněná **různorodost** této skupiny a z ní plynoucí problematika dalšího členění a odlišných režimů institutů, které jsou do ní zahrnuty.

Lze zmínit, že analogická negativní definice základního právního institutu je nepřímou užita např. i u věcí movitých v ustanovení § 119 odst. 1 ObčZ, kde je stanoveno, že „*věci jsou movité a nemovité*“. Ve spojení s ustanovením § 119 odst. 2 ObčZ, kde je výslovně určeno, které věci jsou nemovitými, lze shrnout, že **věcmi movitými jsou všechny věci, které nejsou pozemkem či stavbou spojenou se zemí pevným základem**.

V důsledku použití této negativní a nikoli výčtové definice se právní teorie musela vypořádat s otázkou, které konkrétní předměty lze do této různorodé kategorie věcí movitých zařadit. Uvnitř teorií vymezeného rámce věcí, jako hmotných předmětů (*res corporales*), které jsou zároveň ovladatelné a užitečné, tj. sloužící potřebám lidí,⁶⁶ bylo nutné určit, zda věcmi movitými jsou např. přírodní síly (energie), části lidského těla či živá zvířata. K obdobné determinaci musela právní teorie přistoupit i v případě nepeněžitých vkladů (viz dále).

⁶⁵ Blíže viz kapitola „3.1 Vklad jako předmět vkladu“.

⁶⁶ Srov. KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné I*. 4. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2005, s. 272 - 273.

Peněžité vklady

Peněžité vklady mohou být **splaceny buď v měně české, nebo měně cizí**. Otázka přípustnosti splacení vkladu v cizí měně byla právní teorií i judikaturou několikrát řešena, jelikož původně neexistoval na tuto problematiku jednotný názor z důvodu absentujícího zákonného ustanovení.

Existovaly tři přístupy k této problematice:

1. Vklad v cizí měně je vkladem nepeněžitým.
2. Nemožnost splacení vkladů v zahraniční měně.
3. Možnost splacení vkladu v zahraniční měně při současném splnění stanovených podmínek.⁶⁷

Veškerá argumentace, o kterou se opíral první ze zde prezentovaných přístupů, a to nahlížení na vklad v jednotkách cizí měny jako na vklad nepeněžitý, nemůže obstát před základní skutečností, kterou je sama povaha peněžitého plnění. Nelze zpochybňovat, že peněžité plnění je souhrnem peněžních prostředků vyjádřeným určitou peněžní částkou, a to bez ohledu na skutečnost, v jednotkách jaké měny je tato částka uváděna. Značně problematické by také bylo oceňování těchto vkladů, jelikož by fakticky docházelo k oceňování peněz.⁶⁸

Na druhou stranu však nelze opomíjet riziko vyplývající z volné směnitelnosti měn a jejich pohyblivých kurzů, jejichž následkem by mohla být ztráta hodnoty vloženého vkladu, což by bylo podstatným zásahem do jedné ze základních zásad obchodního práva, kterou je ochrana věřitelů, a do právní jistoty jako takové, kdy u společností s ručením omezeným a u akciových společností, u kterých je výše základního kapitálu povinně zapisovaná do obchodního rejstříku, by zde zapsaná hodnota následkem výkyvu kurzů měn nemusela reflektovat jejich reálnou hodnotu, čímž by mohla být poškozena i samotná společnost.

Tomuto riziku se není možné vyhnout aplikací ustanovení § 59 odst. 7 ObchZ, které upravuje povinnost společníka doplatit rozdíl v penězích mezi skutečnou hodnotou nepeněžitého vkladu a hodnotou, na jakou byl tento vklad oceněn, v případě, že skutečná hodnota vkladu hodnoty takto stanovené následně nedosáhne. Aplikace tohoto ustanovení není možná, jelikož se týká pouze úpravy vkladů nepeněžitých, a její vztáhnutí i na vklady peněžité, byť vyjádřené v měně cizí, by bylo nadmíru extenzivním výkladem.

⁶⁷ Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 218 (§ 58).

⁶⁸ Tamtéž.

V důsledku nemožnosti překonání zmíněných rizik byl právní teorií prezentován druhý ze zde uvedených přístupů, kterým byla nemožnost převzetí a splacení peněžitého vkladu v jiné, než tuzemské měně. Slabou stránkou tohoto přístupu bylo nadměrné zasahování do samé podstaty soukromoprávních vztahů, které jsou vystavěny na zásadě „co není zakázáno, je dovoleno“.^{69 70}

Na základě uvedených skutečností lze dojít k závěru, že nejvhodnějším je třetí ze zde jmenovaných přístupů, kterým je možnost přijetí a splacení vkladu i v jednotkách měny zahraniční. Za existence nynější právní úpravy, konkrétně požadavku § 58 odst. 1 ObchZ, je přijetí tohoto přístupu nezpochybnitelné.

V důsledku explicitního zákonného požadavku, aby základní kapitál byl vyjádřen v jednotkách české měny, který byl přijat novelou obchodního zákona provedenou zákonem č. 370/2000 Sb., není pochyb o možnosti splacení peněžitého vkladu v jednotkách zahraniční měny, avšak pouze za současného vyjádření jeho hodnoty v jednotkách měny české.⁷¹

Vklad do základního kapitálu tedy může být převzat či splacen v cizí měně, pokud je v obchodním rejstříku, resp. v listině, na základě které se zápis do obchodního rejstříku provádí (nejčastěji společenská smlouva či zakladatelská listina) vyjádřen jeho korunový ekvivalent.

Nepochybnou podmínkou přípustnosti splacení peněžitého vkladu je jeho poskytnutí v měně platné. **Obchodním zákoníkem není výslovně stanoven požadavek volné směnitelnosti cizí měny a nemusí se jednat ani o měnu světově uznávanou.** Avšak, jak uvádí T. Dvořák,⁷² lze dojít k závěru, že objektivní nesměnitelnost platidla (např. měny některého z afrických rozvojových států) **zapříčiní neexistenci reálné hodnoty takového vkladu.** Proto splacení vkladu v takové měně nebude možné z důvodu jeho povahy contra legem, a to jako faktického pokusu o obcházení smyslu a účelu zákona.

Ohledně doby, ve které má být peněžitý vklad splacen, platí, že je nutné postupovat dle právní úpravy obsažené u jednotlivých forem společností, jelikož obchodní zákoník obecnou úpravu doby splacení neobsahuje.⁷³ Obchodním zákoníkem je stanovena povinnost společníků kapitálových společností splatit před zápisem společnosti do obchodního rejstříku

⁶⁹ Srov. čl. 2 odst. 4 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁰ Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 218 (§ 58).

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Srov. DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2009, s. 586.

⁷³ Srov. ust. § 80 odst. 1, § 93 odst. 4, § 97a, § 111, § 113 odst. 1, § 165 odst. 3, § 168 odst. 1, § 177 odst. 1, § 204 odst. 1, 2, § 206, § 209a odst. 3, 5 ObchZ

stanovenou část jejich peněžitých vkladů.⁷⁴ Avšak pokud je společnost s ručením omezeným zakládána pouze jediným zakladatelem, je nutné, aby byl vklad před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku splacen v plné výši, přičemž je irelevantní, zda se jedná o vklad peněžitý či nepeněžitý.⁷⁵

Závěrem pojednání o problematice peněžitých vkladů je nutné zdůraznit tu skutečnost, že **není možné rozšiřovat chápání peněžitých vkladů i na vklady, jejichž předmětem nejsou přímo peněžní prostředky jako platidlo, i když představují titul pro peněžité plnění a jsou ohodnocené nominální hodnotou.** Do této skupiny lze zařadit např. vklady směnek, pohledávek oceněných jejich nominální hodnotou, či vklady dluhopisů. Směnka nebo šek by mohly být peněžitým vkladem pouze tehdy, pokud by zajišťovaly splnění peněžitého závazku společníka, tedy pokud by se jejich prostřednictvím peněžitý závazek společníka plnil.⁷⁶

Nepeněžité vklady

Nepeněžité vklady se dělí na vklady **hmotné** (věci movité a nemovité) a **nehmotné** (ostatní nemateriální hodnoty, tedy práva a jiné majetkové hodnoty).⁷⁷

Mezi nehmotné vklady nepochybně patří předměty občanskoprávních vztahů, které nevyhovují úzkému pojetí pojmu věc v občanském právu, a které představují spojení složek hmotné i nehmotné povahy. Jmenovitě lze zmínit např. cenné papíry a obchodní podíly na společnosti s ručením omezeným. Nehmotnými vklady jsou též průmyslová práva a know-how.⁷⁸

Z nepeněžitých vkladů je dále konkrétními ustanovení obchodního zákoníku upraveno vkládání podniku či jeho části, a vklad spočívající v převodu pohledávky, a to v ustanoveních § 59 odst. 5, 6 ObchZ.

Komparace členění nepeněžitých vkladů s francouzskou právní úpravou

V souvislosti s předměty nepeněžitých vkladů bych také ráda zmínila francouzskou právní úpravu, jejíž přístup k této problematice je v určitých úsecích značně rozdílný.

⁷⁴ Viz ust. § 111 odst. 1, § 165 odst. 3 a § 168 odst. 1 ObchZ

⁷⁵ Viz ust. § 111 odst. 2 ObchZ

⁷⁶ Srov. DĚDIČ, Jan, KALINOVÁ, Miluše, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Právo obchodních společností*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství Prospektrum, 1998, s. 54.

⁷⁷ Srov. MAREK, Karel a kol. *Lexikon obchodního práva*. 1. vydání. Ostrava: Vydavatelství Sagit, 1997, s. 374.

⁷⁸ Srov. ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurz obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 23. Blíže k negativní definici věcí movitých viz kapitola „4.1 Členění“.

Nejprve je nutné podotknout, že **na rozdíl od úpravy české, která jako základní dělení předmětů vkladů do obchodních společností uvádí dvě skupiny, a to vklady peněžité a vklady nepeněžité, francouzská právní úprava na této základní úrovni rozlišuje skupiny tři, a to:**

1. „**les apports en numéraire**“ (ekvivalent českého pojmu peněžitý vklad),
2. „**les apports en nature**“ (neboli nepeněžitý vklad, avšak v užším pojetí než pojem nepeněžitý vklad dle českého obchodního zákoníku),
3. „**les apports en industrie**“ („*vklady ve výkonech*“).^{79 80}

Pouze první dvě uvedené skupiny lze vložit do základního kapitálu společnosti.

Na rozdíl od české právní úpravy je peněžitá pohledávka řazena do skupiny peněžitých vkladů a nikoli nepeněžitých. „Les apports en nature“ mohou být jak hmotné, tak nehmotné povahy, tedy např. nepeněžité pohledávky, užívací a požívací právo, popř. předměty průmyslové vlastnictví jako jsou např. patent či ochranná známka.⁸¹

Třetí skupinou jsou vklady, kterými společník do obchodní společnosti vkládá své „**savoir-faire**“ - poznatky a zkušenosti, své obchodní dovednosti a znalost konkurenčního prostředí. I když je překladem anglického pojmu „know-how“ do francouzštiny pojem „savoir-faire“, ve vztahu k předmětům vkladů se nejedná o zcela totožné termíny. Proto je nutné odlišovat jednotlivé významové smysly tohoto francouzského termínu.

„Savoir-faire“, neboli vklady patřící do skupiny „les apports en industrie“ nejsou ocenitelné penězi. Ačkoli tento typ vkladů nemůže být použit pro tvorbu základního kapitálu, zakládá právo na získání „des parts sociales“ (neboli obchodního podílu - nikoli podílu obecně, jelikož i francouzská úprava rozlišuje pojem obchodní podíl u společnosti s ručením omezeným a pojem akcie u akciové společnosti; v akciových společnostech tento typ vkladu přípustný není).⁸²

Ze samotné povahy zmíněné skupiny vkladů vyplývá, že ke „splácení“ takového vkladu bude docházet postupně, a že tato forma vkladu bude přípustná převážně u osobních

⁷⁹ Překlad pojmu „apport en industrie“ do českého jazyka, jako „vklad ve výkonech“ viz ČERNÁ, Stanislava. Francouzský zákon o modernizaci ekonomiky usnadňuje fungování zjednodušené společnosti na akcie. *Obchodněprávní revue*, 2009, roč. 1, č. 8, s. 212

⁸⁰ Srov. BRANLARD, Jean-Paul. *Droit général des sociétés*. Paris : UNIVERSITÉ PARIS-SUD 11, 2009, s. 26 - 28.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž.

obchodních společností.⁸³ Avšak tento typ vkladu je možný i u SARL (společnost s ručením omezeným), což souvisí s možností vytvářet pouze symbolický základní kapitál ve výši jednoho eura. Dále je tento typ vkladu možný u SAS.⁸⁴

Podíl získaný za vklad „en industrie“ je nepřevoditelný a nepřechází na právní nástupce společníka. Dle mého názoru v souvislosti s výše popsáním není možné pojem „les apports en industrie“ považovat za ekvivalent českého „*vklady spočívající v závazcích týkajících se provedení prací nebo v poskytnutí služeb*“ dle ust. § 59 odst. 2 ObchZ, jelikož podstata obou institutů je zcela rozdílná.

3.1.1 Věci movité

Český právní řád pojem movitost výslovně nevymezuje, proto je třeba na základě ustanovení § 119 ObčZ a contrario vycházet z toho, že jsou jimi všechny věci v právním smyslu, které nejsou nemovitostmi.⁸⁵

Movité věci lze vymezit jako **věci, které jsou přemístitelné z jednoho místa na druhé bez narušení jejich podstaty**, tudíž se mezi ně řadí i stavby, které nejsou se zemí spojeny pevným základem (např. cirkusový stan, zahradní altán i garáž z plechu).⁸⁶

Dělení kategorie věcí na nemovité a movité má zásadní význam z hlediska platnosti jich týkajících se právních úkonů.⁸⁷ U zmíněných staveb, které nejsou spojeny se zemí pevným základem, a tudíž nejsou nemovitostmi, nebude např. vyžadována písemná forma smlouvy o jejich převodu, a k nabytí vlastnictví k těmto stavbám nebude vyžadována intabulace vlastnického práva do katastru nemovitostí.

Splacení movitých věcí

Právě okamžik účinnosti převodu je dalším podstatným rozdílem mezi věcmi movitými a nemovitými, a zároveň zásadní skutečností pro účely splacení nepeněžitého vkladu.

⁸³ SNC, v SCS a SCA pouze pro „commandités“ neboli komplementáře. Přípustná naopak není v SA a v SCS a SCA pro „commanditaires“ neboli komplementáře.

⁸⁴ Srov. BRANLARD, Jean-Paul. *Droit général des sociétés*. Paris : UNIVERSITÉ PARIS-SUD 11, 2009, s. 26 - 28.

⁸⁵ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 449.

⁸⁶ Srov. ŠVESTKA, Jiří. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 649 - 650 (§ 119).

⁸⁷ Ustanoveními upravujícími náležitosti právních úkonů, jejichž předmětem je nemovitost, jsou např. § 46 odst. 1 OZ (písemná forma) a § 46 odst. 2 (náležitost podpisů na téže listině).

Dle ustanovení § 614 odst. 3 ObčZ se v případě převodu movité věci na základě smlouvy nabývá vlastnictví k této věci odevzdáním a převzetím (tzv. **tradici**), ledaže by právní předpis stanovil něco jiného, nebo by byl účastníky smlouvy dohodnut jiný okamžik nabytí vlastnictví. Princip vyjádřený v této obecné úpravě nabývání vlastnictví k věcem movitým obsažený v občanském zákoníku je v podstatě v souladu se speciálními ustanoveními obchodního zákoníku upravující okamžik splacení nepeněžitých vkladů, jejichž předmětem je věc movitá. Zde je stanoveno, že vklad je splacen předáním věci správci vkladu, pokud nebylo ve společenské smlouvě, zakladatelské smlouvě nebo v zakladatelské listině stanoveno něco jiného (§ 60 odst. 2 ObchZ).

Rozdíl mezi uvedenou úpravou zákoníku občanského a obchodního logicky vyplývá z tzv. dvoufázovosti zakládání obchodních společností. Je nutné vypořádat se s nedostatkem právní subjektivity společnosti v okamžiku splácení vkladu vkladatelem, kdy teprve zakládaná společnost nemá způsobilost k nabývání práv a povinností (konkrétně k nabytí vlastnického práva ke zcizované věci), při současném splnění požadavku splacení všech nepeněžitých vkladů před zápisem společnosti do obchodního rejstříku (§ 59 odst. 2 věta třetí ObchZ).

Zmíněná překážka je překonána třetím subjektem, kterým je vedle zcizitele (vkladatele) a nabyvatele (obchodní společnosti) **správce vkladu**, který zde plní funkci jakéhosi prostředníka, avšak sám vlastnictví ke vkladu nenabývá. Do doby přechodu vlastnického práva na společnost (dnem jejího vzniku) zůstává vlastníkem věci vkladatel (§ 60 odst. 1 ObchZ), okamžikem vzniku společnosti pak dochází k přechodu vlastnického práva na tuto společnost přímo ze zákona.

Tento postup se použije pouze při splácení vkladu při zakládání společnosti. Pokud společnost bude v době splácení vkladu již existovat, přirozeně bude vklad splacen předáním společnosti samotné, resp. jejímu zástupci oprávněnému ji v této věci zavazovat (§ 20 odst. 1 a 2 ObčZ).

„Předání“ vkladu

Na základě označení kategorie věcí movitých, jejíž název pochází z římského „**res mobiles**“, tedy „věci, kterými se dá hýbat“, by se mohlo zdát, že se bude jednat pouze o „věci přemístitelné“, a tudíž nebude jejich zákonem stanovené splacení, které se má uskutečnit „předáním“, činit v praxi problém. Na základě uvedené negativní definice věcí movitých je však nepochybné, že do této kategorie spadají např. i věci, se kterými se fakticky hýbat nedá

(např. důlní stroje). Proto vzniká otázka, jakou formou má být takovýto předmět nepeněžitého vkladu splacen.

Ohledně této otázky je nutné vyjasnit, že **pojem „předat“ neoznačuje pouze fyzické odevzdání věci**. Bylo tomu tak pouze v minulosti, v primitivních podmínkách, kdy skutečně šlo o fyzické převzetí věci, avšak s rozvojem hospodářství a obchodu tento postup přestal vyhovovat a bylo přistoupeno k převádění věci i na základě jiných aktů, např. prohlášením, znamením. Současná právní úprava konkrétní způsoby předání neboli „tradice“ neupravuje. Obecně platí, že tradice je dvoustranným aktem spočívajícím v předání a převzetí držby, tedy v předání „právního mocí nad věcí“, tzv. „corpus possessionis“, které je jedním z prvků (prvek objektivní) držby, a to vedle prvku subjektivního, kterým je „animus possidendi“ neboli „vůle s věcí nakládat jako s vlastní“.⁸⁸

Judikaturou⁸⁹ bylo např. deklarováno, že držba může přejít i prohlášením (učiněným i konkludentně) o tom, že osoba, která převádí věc, kterou jako vlastník drží, ji bude nadále držet pro nabyvatele jako její detentor z jiného právního důvodu (např. jako výpůjčku). Jedním z nejčastějších příkladů z praxe je předání příslušných dokumentů při převádění automobilu.⁹⁰

Z uvedeného tedy jednoznačně vyplývá, že pojem „předání“ je nutné chápat tak, že existuje určitá volnost ohledně jeho realizace (domnívám se však, že pro případ soudního sporu je vhodnější realizovat tento úkon takovou formou, aby se ohledně něj nedostával účastník do důkazní nouze). Vhodná bude např. analogická aplikace ust. § 60 odst. 2 věty páté ObchZ kde je stanoveno, že „*U ostatních nepeněžitých vkladů je vklad splacen uzavřením písemné smlouvy o vkladu, kterou jménem společnosti uzavírá správce vkladu.*“

Plodonosná věc

Závěrem lze doplnit, že pokud je předmětem vkladu věc movitá, která je zároveň věcí plodonosnou, je správce vkladu povinen tuto věc i spolu s případnými plody a užitky bez zbytečného odkladu předat společnosti. Nevznikne-li společnost, je správce vkladu povinen splacené vklady bez zbytečného odkladu vrátit i s plody a užitky. Za splnění této povinnosti ručí zakladatelé společně a nerozdílně (§ 60 odst. 3 ObchZ).

⁸⁸ ELIÁŠ, Karel. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 695 - 696 (§ 133).

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. ledna 2002, sp. zn. 22 Co 728/2000, citováno dle ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 696 (§ 133).

⁹⁰ ELIÁŠ, Karel. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 695 - 696 (§ 133).

3.1.2 Věci nemovité

Nemovitostmi jsou pozemky a stavby spojené se zemí pevným základem (§ 119 odst. 2 ObčZ). Stavba není součástí pozemku (§ 120 odst. 2 ObčZ), jelikož v českém právním řádu ode dne 1. 1. 1951 neplatí zásada „superficies solo cedit“.⁹¹ Z tohoto důvodu je možné, aby zakladatel, který je vlastníkem obou zmíněných nemovitostí, vložil do společnosti pouze jednu z nich. Avšak o efektivnosti takového postupu lze polemizovat, zvláště pokud by předmětem vkladu měl být pozemek a na něm stojící nemovitost by předmětem vkladu nebyla. Lze se domnívat, že z důvodu nenaplnění podmínky hospodářské využitelnosti nepeněžitěho vkladu (§ 59 odst. 1 ObchZ) by rejstříkový soud zápis takového vkladu do základního kapitálu společnosti nepovolil.

Jelikož v praxi často dochází ke vkládání věcí nemovitých do základního kapitálu (jedná se o ekonomicky efektivní postup), byla právní teorií tato problematika podrobně řešena, a tudíž je i v této práci zpracována detailněji.

Zmíněná efektivnost zvolení nemovitostí jako předmětů vkladů do základního kapitálu spočívá ve splnění povinnosti společnosti mít své vlastní sídlo (§ 19c ObčZ), kdy společnost může tímto postupem získat nemovitost, která jejím sídlem bude, a zároveň docílit naplnění zákonného požadavku dosažení stanovené minimální výše základního kapitálu. O splnění podmínky hospodářské využitelnosti nepeněžitěho vkladu zde není pochyb. Výjimkou by však mohl být vklad, jehož předmětem by byl byt, jelikož sídlo obchodní společnosti může být v bytě pouze v tom případě, že je to slučitelné s jejím účelem a odpovídá to i povaze a rozsahu její činnosti (§ 19c odst. 4 ObčZ). Zákon tyto podmínky dále nerozvádí, a tudíž bude záležet na posouzení konkrétních okolností jednotlivých případů.

Splacení nemovitostí

Ohledně věcí nemovitých zapisovaných do katastru nemovitostí⁹² se dle kogentní právní úpravy za splacení vkladu považuje předání nemovitosti spolu s písemným prohlášením vkladatele o splacení vkladu (s úředně ověřeným podpisem) buď správci vkladu, je-li společnost v procesu zakládání (§ 60 odst. 2, druhá věta ObchZ) nebo předání přímo společnosti za jejího trvání (např. úprava ust. § 204 odst. 3 ObchZ pro akciovou společnost).

⁹¹ KNAPPOVÁ, Marta a kol. Občanské právo hmotné 1. 4. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2005, s. 276.

⁹² § 2 zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky, ve znění pozdějších předpisů (katastrální zákon)

Písemné prohlášení vkladatele je jeho jednostranným právním úkonem, jehož náležitosti nejsou obchodním zákoníkem stanoveny.⁹³ Z povahy věci a z obecně předepsaných náležitostí právních úkonů, konkrétně např. určitosti právních úkonů, je zřejmé, že toto prohlášení musí zejména obsahovat projev vůle vkladatele vložit nemovitost do společnosti, a pochopitelně také jednoznačnou identifikaci vkládané nemovitosti, aby na jeho základě mohl být vklad do katastru povolen. Pokud by nemovitost nebyla označena v souladu s požadavky katastrálního zákona, mohlo by se jednat o neurčitost právního úkonu, což by mělo za následek nepovolení zápisu vkladu katastrálním úřadem.⁹⁴

Je nutné upozornit na skutečnost, že zákonné znění ustanovení § 60 odst. 1 věty čtvrté ObchZ, které stanoví, že „*vlastnické právo k nemovitosti nabývá společnost vkladem vlastnického práva do katastru nemovitostí...*“, není vyčerpávající, jelikož se tento postup netýká všech nemovitostí, ale pouze těch, které se zapisují do katastru. Pro nemovitosti tam nezapisované platí úprava ustanovení § 133 odst. 3 ObčZ, na základě které se v případě smluvního převodu takovéto nemovitosti nabývá vlastnictví k ní již okamžikem účinnosti smlouvy, která je právním titulem převodu vlastnického práva. Ve spojení tohoto ustanovení občanského zákoníku s ustanovením § 60 odst. 1 ObchZ věty třetí ObchZ platí, že vlastnické právo k nemovitosti nezapisované do katastru nemovitostí přechází na obchodní společnost dnem jejího vzniku, a to na základě písemné smlouvy, která obsahuje podpisy obou stran tohoto právního úkonu na téže listině.

Vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí

Na rozdíl od věcí movitých nedochází k přechodu vlastnického práva k nemovitostem zapisovaným do obchodního rejstříku okamžikem vzniku společnosti, ale až zápisem nového vlastníka do katastru nemovitostí,⁹⁵ a to s účinky *ex tunc* ode dne podání návrhu na povolení vkladu. Návrh na zápis vkladu není možné podat před samotným vznikem společnosti.⁹⁶

⁹³ Výjimkou je ustanovení § 143 odst. 6 ObchZ, kde jsou uvedeny náležitosti písemného prohlášení, ve kterém se zájemce ve společnosti s ručením omezeným zavazuje ke zvýšení vkladu nebo ke vkladu novému.

⁹⁴ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Společnost s ručením omezeným*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2006, s. 55.

⁹⁵ Srov. § 133 odst. 2 OZ (tzv. intabulační princip), zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁶ Vklad je jedním z druhů zápisu do katastru nemovitostí, vedle záznamu, poznámky a jejich výmazu, a fakticky se jedná o zápis do katastrálních operátů. Katastrální operát je tvořen souborem geodetických a popisných informací, přehledy o půdním fondu, dokumentací výsledků šetření a měření, a v neposlední řadě i sbírkou listin, která obsahuje rozhodnutí státních orgánů, smlouvy a jiné listiny, na jejichž podkladě byl zápis do katastru proveden (srov. § 4 zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky, ve znění pozdějších předpisů). Vklad je zápisem bezesporu nejdůležitějším, jelikož má konstitutivní účinky.

Předmětem vkladu jsou práva zapisovaná mimo jiné právě na základě prohlášení vkladatele o vložení nemovitosti do základního kapitálu obchodní společnosti nebo do jiného obdobného jmění právnické osoby.⁹⁷

Vlastnické právo k nemovité věci zapisované do katastru nemovitostí nabývá společnost vkladem vlastnického práva do katastru na základě písemného prohlášení vkladatele s úředně ověřeným podpisem. Prohlášení je nutné doložit listinou s projevem vůle právnické osoby přijmout nemovitost do svého základního kapitálu (zakladatelskou listinu, zakladatelskou smlouvu, společenskou smlouvu, popř. usnesení valné hromady), a v případě zvýšení základního kapitálu též výpisem z obchodního rejstříku dokládajícím toto zvýšení. Dle ustanovení § 34 odst. 7 vyhlášky č. 190/1006 Sb. katastrální úřad v řízení o povolení vkladu zjistí, zda v prohlášení skutečně jde o písemný projev vůle vkladatele.⁹⁸

Existuje možnost, že návrhu na vklad vlastnického práva do katastru nebude v řízení vyhověno. Pokud by byla žádost katastrálním úřadem skutečně zamítnuta, vznikl by stav, kdy zakládaná obchodní společnost by již existovala, dle ustanovení obchodního zákoníku by vklad byl již splacen, avšak k zamýšlenému přechodu vlastnického práva na společnost by nedošlo.

Řešení této situace obchodní zákoník upravuje ve svém ustanovení § 59 odst. 2 věty čtvrté, kde je stanoveno, že společníkovi, který se k poskytnutí daného nepeněžitého vkladu zavázal, vzniká povinnost zaplatit hodnotu nepeněžitého vkladu v penězích, a společnost je povinna mu nemovitou věc, kterou převzala, vrátit, resp. ji vydat oprávněné osobě.

Judikaturou bylo upřesněno, že spor o určení vlastnictví k nemovitosti, která byla vložena do nově vzniklé obchodní společnosti, je sporem ve věci obchodní, o kterém v první instanci rozhoduje soud krajský a nikoli okresní.⁹⁹

Jako další ze soudních rozhodnutí týkajících se vkladů, jejichž předmětem je nemovitost, lze zmínit rozhodnutí, kterým bylo stanoveno, že listina, ve které je obsaženo prohlášení vkladatele o vložení nemovitostí do základního kapitálu společnosti, podle které dosud nebylo zapsáno do katastru nemovitostí vlastnické právo, není listinou, jejíž umožnění usnesením soudu by bylo vyloučeno.¹⁰⁰

⁹⁷ Srov. BRADÁČ, Albert, FIALA, Josef. *Nemovitosti (oceňování a právní vztahy)*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství Linde, 1999, s. 56 - 63.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Sou R NS 25/2004 s., 16 citováno dle ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 231 (§ 59).

¹⁰⁰ SR 6/2004 s. 228, citováno dle ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 235 (§ 60).

Vklad nemovitosti vs. předkupní právo podílových spoluvlastníků

Od výše uvedené situace, kdy zamýšlené vložení nemovitosti do základního kapitálu kvůli zamítavému rozhodnutí katastru nemovitostí nebylo uskutečněno, je třeba odlišovat stav, kdy se nemovitost součástí základního kapitálu již stala (zapsáním informace o výši základního kapitálu do obchodního rejstříku a následné intabulaci vlastnického práva nově vzniklé společnosti k nemovitosti), avšak posléze bylo zjištěno, že převod vlastnického práva na společnost nebyl oprávněný.

Takovýmto příkladem by dle dřívějšího judikatorního výkladu mohlo být **nerespektování zákonného omezení vkladatele, který je zároveň podílovým spoluvlastníkem vkládané nemovitosti**. Ten má totiž dle ust. § 140 ObčZ povinnost nabídnout jím převáděný vlastnický podíl k odkoupení ostatním spoluvlastníkům.

Popsaný případ byl v minulosti předmětem soudního rozhodování. V řízení bylo potvrzeno, že smlouva, kterou se uskutečňuje vklad spoluvlastnického podílu k nemovitosti do obchodní společnosti, která je uzavřena společníkem obchodní společnosti a touto obchodní společností, je převodem spoluvlastnického podílu ve smyslu ust. § 140 ObčZ, a je tudíž nezbytné při tomto úkonu respektovat předkupní právo ostatních spoluvlastníků,¹⁰¹ jelikož jinak by se jednalo o relativně neplatný právní úkon (§ 40a ObčZ). Výsledkem popsané situace by dle tehdejšího judikatorního výkladu mohlo být i samotné zrušení společnosti na základě soudního rozhodnutí (§ 68 odst. 6 písm. d) ObchZ).¹⁰²

Dřívější judikatorní výklad

Pokud se některý ze spoluvlastníků dovolá neplatnosti právního úkonu, hledí se na něj, jako by k němu nedošlo. Tyto účinky dovolání se relativní neplatnosti vkladu nemovitosti do obchodní společnosti nastávají okamžikem, kdy projev vůle dotčeného spoluvlastníka dojde vkladateli (převodci) i zakládané společnosti (nabyvateli převedeného podílu).¹⁰³ Dotčený spoluvlastník má právo domáhat se na vzniklé společnosti, jako na nabyvateli podílu, aby mu věc nabídla ke koupi za podmínek, za kterých tento podíl získal (§ 603 odst. 3 ObčZ). Pokud mu nabyvatel takovouto nabídku neučiní, může se následně spoluvlastník v obecné tříleté promlčecí lhůtě¹⁰⁴ domáhat, aby vyžadovaný projev nabyvatele byl nahrazen soudním rozhodnutím (§ 161 odst. 3 OSŘ).

¹⁰¹ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. dubna 2001, sp. zn. 22 Cdo 1143/2000

¹⁰² Předkupní právo spoluvlastníků upravené v ustanovení § 140 ObčZ je předkupním právem zákonným. Vedle tohoto zákonného předkupního práva obecně existují ještě předkupní práva povahy smluvní a předkupní právo, které má povahu práva věcného (a tudíž je zapisovaným údajem v katastru nemovitostí).

¹⁰³ Není relevantní, že se dovolávající spoluvlastník mylně domnívá, že uplatněná neplatnost je neplatností absolutní. Podstatné je, že namítá neplatnost převodu spoluvlastnického podílu z důvodu nerespektování jeho předkupního práva (Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. října 2001, sp. zn. 22 Cdo 2474//2000).

¹⁰⁴ Promlčecí lhůta začíná plynout dnem, kdy byl učiněn právní úkon, jímž nebylo předkupní právo respektováno, a to i v tom případě, kdy k účinnosti tohoto právního úkonu bylo navíc potřeba úředního

Současný judikatorní výklad

K takto popsanému řešení výše nadefinované situace však později přistoupilo rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR a určilo, že rozhodovací praxe by v této věci měla být jiná. Jednalo se o výrazný zlom tehdejšího soudního pojetí ustanovení § 140 ObčZ ve vztahu ke vládání spoluvlastnického podílu do základního kapitálu obchodních společností. Tímto rozsudkem Nejvyššího soudu ČR z roku 2004¹⁰⁵ bylo deklarováno, že **povinný společník vkladem svého spoluvlastnického podílu k nemovitostem do obchodní společnosti neporušil předkupní právo druhého spoluvlastníka těchto nemovitostí, jelikož šlo o převod spoluvlastnického podílu na osobu blízkou (a tudíž o zákonnou výjimku z předkupního práva spoluvlastníků).**

Argumentaci tohoto závěru opřel o předchozí rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 2002,¹⁰⁶ ve kterém se uvádí, že „*právnícká osoba je ve smyslu ustanovení § 42a odst. 2 ObčZ osobou blízkou dlužníku, který je fyzickou osobou, je-li dlužník jejím statutárním orgánem (členem statutárního orgánu), jakož i tehdy, je-li dlužník společníkem, členem nebo zaměstnancem této právnické osoby, popřípadě má-li k ní jiný obdobný vztah, a současně, kdyby důvodně pociťoval újmu, kterou utrpěla právnická osoba, jako újmu vlastní.*“

Ve výše zmiňovaném rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. dubna 2004 se uvádí, že „*Občanský zákoník v § 140 ani v jiných ustanoveních výslovně neuvádí, kdo je blízkou osobou v případě, že jde o převod spoluvlastnického podílu na právnickou osobu. Jestliže však zákon takový převod umožňuje, pak je zřejmé, že zákon počítá také s tím, že právnická osoba může být osobou blízkou spoluvlastníku - fyzické osobě a otázku osoby blízké je v tomto případě třeba řešit pomocí analogie zákona (§ 853 ObčZ).*“

Z uvedeného vyplývá, že fyzická osoba, která je spoluvlastníkem věci a zároveň i společníkem v obchodní společnosti, má s touto právnickou osobou společný personální prvek. Dotčený společník je právním subjektem, který se podílí na vytvoření základního kapitálu společnosti, ručí v zákonem stanovené výši za její závazky a podílí se též na jejím zisku. Dle názoru Nejvyššího soudu ČR je toto majetkové a personální propojení možné za použití ustanovení § 853 ObčZ kvalifikovat jako vztah obdobný tomu uvedenému v ustanovení § 116 ObčZ. Takovéto propojení nepochybně splňuje i tam uvedenou podmínku, že újmu, kterou utrpěla jedna z těchto osob, by druhá osoba pociťovala jako újmu vlastní.

rozhodnutí (srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2003, sp. zn. 32 Odo 568/2002). Situace, kdy smluvní strany nepodají do tří let návrh na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí, by podle uvedeného výkladu vedla k praktickému zamezení možnosti spoluvlastníka dozvědět se o prodeji spoluvlastnického podílu třetí osobě před promlčením práva dovolat se relativní neplatnosti napadaného prodeje. Z tohoto důvodu byl zmíněný závěr výše uvedeného soudního rozhodnutí podroben kritice odborné veřejnosti. Lze dovodit, že vhodnější úpravou by nepochybně bylo stanovení počátku běhu promlčecí doby až od věcněprávních účinků vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí. (Blíže k této problematice: KRÁLÍK, Michal. *Podílové spoluvlastnictví v občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2008, s. 181.)

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. dubna 2004, sp. zn. 22 Cdo 1836/2003. V uvedeném rozhodnutí byla obsažena argumentace vedoucí k opačnému závěru, než tomu obsaženému v rozsudcích Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1143/2001 a 22 Cdo 2474/2000. Je patrné, že všechna tato rozhodnutí byla přijata stejným senátem. Proto je nutné klást si otázku, proč senát 22 nepředložil řešený spor k rozhodnutí velkému senátu Nejvyššího soudu, jehož prostřednictvím jedině je možné dle ustanovení § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, měnit přijatou judikaturu Nejvyššího soudu.

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. srpna 2002, sp. zn. 21 Co 2192/2001

„Osoba blízká“

Výše popisovaná změna pojmání ustanovení § 140 ObčZ Nejvyšším soudem ČR ve smyslu výkladu institutu osoby blízké ve vztahu k právnické osobě (konkrétně obchodní společnosti, jako nabyvateli vkládaného spoluvlastnického podílu) byla nespočetněkrát předmětem diskuze v odborné literatuře.

Rozhodnutí bylo kritizováno nejen pro své zobecňující závěry, jejichž následkem bude nutnost diferencovaného posuzování každého jednotlivého případu,¹⁰⁷ ale i pro nedostatečnou opodstatněnost tak zásadního rozhodnutí, kterým je přijetí možnosti pojímat právnickou osobu jako osobu blízkou ve smyslu ustanovení § 140 ObčZ.¹⁰⁸

Nejvyšší soud ČR se ve svých rozhodnutích zabýval výkladem pojmu osoby blízké ve vztahu k následujícím ustanovením:

1. § 42a ObčZ - odporovatelnost právních úkonů dlužníka,
2. § 140 ObčZ - předkupní právo spoluvlastníka k podílům ostatních spoluvlastníků,
3. § 476f ObčZ - vyloučení určitých osob jako svědků u alografní závěti,
4. §196a odst. 1, 2 ObchZ - transakce mezi propojenými osobami.¹⁰⁹

Jedním ze zásadních problémů je, že mezi soudci Nejvyššího soudu ČR ani mezi odbornou veřejností není jednota v tom, zda ve všech výše vyjmenovaných zákonných ustanovení má být pojem osoby blízké vykládán stejně,¹¹⁰ nebo zda je jednotná aplikace výkladu tohoto pojmu z povahy věci vyloučena.¹¹¹

Právnická osoba jako osoba blízká - rozbor rozsudku Nejvyššího soudu ČR

Já si dovoluji s rozsudkem Nejvyššího soudu ČR v této věci nesouhlasit, jelikož se mi závěry, ke kterým se na základě jazykového, logického i teleologického výkladu znění ustanovení § 140 ObčZ dá dojít, nejeví jako ty, ke kterým došel Nejvyšší soud ČR (viz následně uvedeně).

Ohledně jazykového výkladu je v případě nejasností obecně přijímaným postupem **restriktivní pojmáním výjimek z pravidel**. Jestliže zákonodárce v ust. § 140 ObčZ přiznal spoluvlastníkům jejich předkupní právo v případě převodu spoluvlastnického podílu jednoho z nich, a jako jedinou výjimku z tohoto pravidla (ponechám-li stranou spor o to, zda se ustanovení § 140 ObčZ vztahuje pouze na převody lukrativní, úplatné, nebo i onerózní, bezúplatné) stanovil převod na osoby blízké, kdy právní pojem „osoba blízká“ je definován v § 116 ObčZ, je nutné se ptát, zda extenzivní soudní výklad „osoby blízké“ ve vztahu k § 140

¹⁰⁷ Blíže ČECH, Petr, PAVELA, E udovín. Obchodní společnost jako osoba blízká?. *Právní rádce*, 2007, roč. 15, č. 1, s. 27 - 32.

¹⁰⁸ Blíže RICHTER, Tomáš. *Obchodní společnost jako osoba blízká - několik poznámek k judikatuře Nejvyššího soudu* [online]. iPrávník.cz, 18. srpna 2008 [cit. 9. října 2010]. Dostupné na <http://www.ipravni.cz/cz/clanky/pd_1/art_5265/detail.aspx>.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Uvedený názor zastávají P. Čech a E. Pavla ve svém článku „Obchodní společnost jako osoba blízká?“ (cit. viz výše) a tento názor byl přijat i senátem 22 Nejvyššího soudu ČR.

¹¹¹ Tento postoj zaujímá např. T. Richter.

ObčZ není příliš výrazným zásahem do právní jistoty případně dotčených podílových spoluvlastníků.¹¹²

Výjimka v podobě převodu na osobu blízkou je upřednostněním zájmu zachování převáděného podílu na věci můžeme říct v tzv. „rodinném kruhu“, před zájmem spoluvlastníků na zachování jejich úzce propojených spoluvlastnických vztahů, kdy zapojení cizí osoby (v podobě nového nabyvatele zcizovaného podílu) do tohoto „svazku“ se pro ně nemusí jevit jako žádoucí, a ve svém důsledku skutečně může narušit tyto křehké spoluvlastnické vztahy a způsobit samotný zánik spoluvlastnictví.¹¹³

Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku vycházel ze skutečnosti, že § 116 ObčZ zahrnuje nejen vztahy rodinné, ale i tzv. vztahy obdobné těm rodinným. O naplnění podmínky § 116 ObčZ, která stanovuje, že osoby ve zmíněném „*poměru obdobném tomu rodinnému*“ jsou osobami blízkými pouze pokud „*újmou, kterou utrpěla jedna z nich, by druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní*“, obecně v případě spoluvlastníka vůči obchodní společnosti, ve které je společníkem není pochyb (avšak není naplněn „**požadavek vzájemnosti**“). Diskutabilní dle mého názoru však je, zda se vztah spoluvlastníka a obchodní společnosti, jejíž je společníkem, dá vůbec považovat za „**poměr obdobný tomuto rodinnému**“, a zda tedy byla naplněna i ta první ze dvou uvedených kumulativních podmínek.

Nejvyšší soud ČR zkoumal pouze podmínku „pociťování újmy“, avšak odůvodnění naplnění podmínky „poměru obdobného rodinnému“ v jeho rozhodnutí absentuje. Tento postup mohl být dostatečný pro účely výkladu ustanovení § 42a ObčZ (ochrana třetích osob před účelovými převody na právnické osoby, kdy se jednalo o přenesení důkazního břemene),¹¹⁴ avšak ve vztahu k ustanovení § 140 ObčZ se mi jeví jako chybný z důvodu naprosté odlišnosti účelů těchto ustanovení, kdy při současném výkladu výjimky z předkupního práva spoluvlastníků může být zapříčiněna samotná faktická neúčinnost předkupního práva spoluvlastníků.

Vztah mezi společníkem kapitálové obchodní společnosti a touto společností bez pochyb není vztahem, který by, jako v případě vztahu rodinného, vykazoval znak předpokládané trvalosti. Tento vztah v naprosté většině případů nebude přetrvávat po celou dobu existence dotčených subjektů. Ve značném množství případů nebude ani **vztahem zakládaným s úmyslem dlouhodobosti** tak, jak se to předpokládá u tzv. „vztahů obdobných tomu rodinnému“. Je tedy nasnadě otázka, do jaké míry bude možné, při současném judikatorním výkladu, předcházet situacím, kdy spoluvlastnický podíl bude převeden na kapitálovou obchodní společnost, ve které bude spoluvlastník společníkem, avšak nebude mít vůli v ní setrvat, pouze se jejím prostřednictvím vyvázat z povinnosti nabídnout věc ke koupi ostatním spoluvlastníkům.¹¹⁵

Popsaný postup by mohl být označen za absolutně neplatný pro obcházení účelu a smyslu zákona (§ 39 ObčZ), avšak dokazování takového závěru by mohlo být v některých případech značně nesnadné (např. u akciových společností, které emitovaly akcie na majitele).¹¹⁶

¹¹² Blíže RICHTER, Tomáš. *Obchodní společnost jako osoba blízká - několik poznámek k judikatuře Nejvyššího soudu* [online]. iPrávník.cz, 18. srpna 2008 [cit. 9. října 2010]. Dostupné na <http://www.ipravni.cz/cz/clanky/pd_1/art_5265/detail.aspx>.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. srpna 2002, sp. zn. 21 Co 2192/2001

¹¹⁵ Blíže RICHTER, Tomáš. *Obchodní společnost jako osoba blízká - několik poznámek k judikatuře Nejvyššího soudu* [online]. iPrávník.cz, 18. srpna 2008 [cit. 9. října 2010]. Dostupné na <http://www.ipravni.cz/cz/clanky/pd_1/art_5265/detail.aspx>.

¹¹⁶ Tamtéž.

Možnost okamžité změny kontroly nad kapitálovou obchodní společností, ke které může docházet v nekonečném množství případů, pak zároveň znamená i možnost nespočetněkrát převádět zprostředkované vlastnictví spoluvlastnického podílu, a to bez právního prostředku ostatních spoluvlastníků tuto dispozici jakkoli ovlivnit.¹¹⁷

„Poměr obdobný tomu rodinnému“

„Rodinný poměr“ může nepochybně existovat výlučně mezi osobami fyzickými. „Poměr obdobný tomu rodinnému“ je poměrem vznikající mezi osobami (otázkou je zda pouze mezi osobami fyzickými nebo také právnickými), který je blíže vymezen tak, že je „obdobný“ poměru rodinnému. Význam slova „obdobný“ je popsán v legislativních pravidlech vlády,¹¹⁸ konkrétně v čl. 41. Tam se stanoví, že:

- „Slovo **obdobně**’ ve spojení s odkazem na jiné ustanovení téhož nebo jiného právního předpisu vyjadřuje, že toto ustanovení se vztahuje na vymezené právní vztahy v plném rozsahu.“
- „Slova **přiměřeně**’ ve spojení s odkazem na jiné ustanovení téhož nebo jiného právního předpisu lze použít výjimečně; vyjadřuje volnější vztah mezi tímto ustanovením a vymezenými právními vztahy.“

Zákonná definice osoby blízké používá označení „poměr obdobný tomu rodinnému“ a nikoli „poměr přiměřený“ tomu rodinnému“. Z výše uvedeného plyne, že slovo „obdobný“ se blíží shodnosti, zatímco vztahy s menší intenzitou shodnosti lze označit jediné slovem „přiměřený“ či jinými ekvivalentními výrazy, nikoli však slovem „obdobný“. Pokud je „poměr rodinný“ omezen pouze „množinou osob fyzických“, nelze dle mého názoru pod pojem vztahu, který mu má být „obdobný“ zahrnout i osoby, které do této množiny nepatří, tedy osoby právnické.

Kategorizace osob blízkých

I komentář k občanskému zákoníku z roku 2009¹¹⁹ při kategorizaci osob blízkých zmiňuje pouze osoby fyzické s tím, že v závěru pojednání o osobách blízkých pro úplnost cituje judikatorní přístup k ust. § 42a ObčZ, který pod osoby blízké zařazuje i právnické osoby.

Skupina osob blízkých je tvořena dvěma základními kategoriemi, jsou jimi:¹²⁰

1. osoby na základě vztahu příbuzenského (§ 116, § 117 ObčZ), osvojeneckého (§ 63 a násl. ZOR) nebo manželského (§ 1 a násl. ZOR) anebo partnerského poměru (zákon o registrovaném partnerství),
2. osoby, které si jimi stávají na základě určitých fakticky existujících vzájemných vazeb.

Do druhé kategorie spadají ty osoby, u nichž jsou **kumulativně** splněny dvě podmínky, a to:

- a) jsou k sobě navzájem buď v poměru rodinném (neboli příbuzní v řadě nepřímé - strýc, teta, neteř, synovec, bratranec, sestřenice) anebo v poměru obdobném (např. poměr

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Legislativní pravidla vlády 1304/2005 LPr, schválená usnesení vlády č. 188, ze dne 19. března 1998, ve znění pozdějších usnesení.

¹¹⁹ ELIÁŠ, Karel. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 631 - 634 (§ 116).

¹²⁰ Následně uvedená kategorizace viz tamtéž.

sešvagřených osob, poměr jednoho z rodičů k nevlastnímu dítěti, pokud žije s tímto dítětem ve společné domácnosti - ust. § 33 ZOR, poměr fyzické osoby k dítěti, které mu bylo svěřeno do výchovy - ust. § 45 ZOR, poměr opatrovníka k dítěti opatrovanci - § 83 ZOR, atd., dále např. druh a družka - osoby odlišného pohlaví žijící trvale ve společné domácnosti v nesezdaném svazku);

- b) vzájemný poměr mezi osobami uvedenými výše je „*osobně, zejména citově natolik intenzivní*“, ¹²¹ že by újmu, kterou by utrpěla jedna z nich, druhá pocítovala jako vlastní.

Splnění těchto podmínek je nezbytně nutné zvážit v každém jednotlivém případě, a to komplexně, na základě veškerých okolností.

„Vzájemné pocítování újmy“ - judikaturou opominutý „požadavek reciprocity“

Zákon při vymezení pojmu „osoba blízká“ používá označení „*poměr*“ a dále slovo „*navzájem*“. Pokud tedy zákon stanoví, že „*jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní*“, je nezpochybnitelné, že uvedená podmínka „*důvodného pocítování újmy jako vlastní*“ musí být naplněna na obou stranách daného poměru, tedy recipročně (vzájemně).

Dle mého názoru je tato „vzájemnost“ skutečně jedním z pojmových znaků osoby blízké (spadající do druhé z výše uvedených kategorií). Pokud není tento požadavek naplněn, o osobu blízkou se nejedná. Tento znak byl však zcela opominut ve výše citovaných rozhodnutích Nejvyššího soudu ČR. Zmíněn nebyl ani v citovaných odborných článcích, které se k judikatuře Nejvyššího soudu ČR týkající se osoby blízké vyjadřovaly. Tento stav je pro mne do určité míry překvapující, jelikož dle mého názoru požadavek „vzájemnosti“ z uvedeného zákonného znění jasně vyplývá, a tudíž je s podivem, že je zcela ignorován.

Tato vzájemnost reálně může být naplněna u všech výše vyjmenovaných příkladů „druhé kategorie“ osob blízkých, tedy např. u rodiče vůči nevlastnímu dítěti a naopak u dítěte vůči nevlastnímu rodiči, opatrovance vůči opatrovníkovi a naopak, u druha vůči družce a u družky vůči druhovi, atd., avšak nikoli ve vztahu fyzické osoby vůči právnické osobě.

Odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ČR nemůže vedle tohoto požadavku obstát, jelikož se mi jeví jako nezpochybnitelné to, že i když hypoteticky může jediný společník společnosti s ručením omezeným pocítovat jako újmu vlastní tu újmu, kterou utrpěla společnost s ručením omezeným, není možné dovozovat, že společnost s ručením omezeným bude důvodně pocítovat jako újmu vlastní tu újmu, kterou utrpí její jediný společník. Nevylučuju tu možnost, že se nějaká událost, která nastane na straně společníka (např. společník zemře, společník se dostane do úpadku, atd.), negativně projeví vůči společnosti. Navzdory tomu však zákonný požadavek zní jasně, **musí se jednat o „důvodné pocítování újmy“ nikoli o „hypotetické pocítování negativních následků této újmy“**. Pokud jediný společník společnosti s ručením omezeným zemře, a v závěti nestanoví vhodného dědice této společnosti, obchodní podíl ve společnosti nabude zákonný dědic nebo dědicové. Je možné, že takovýto dědic bude zcela nečinný, popř. nebude mít schopnosti na to, aby dál tuto společnost vedl a ta se vlivem nastalé situace dostane do úpadku. Avšak může nastat i situace zcela opačná, a nový společník může být daleko lepším „obchodníkem“ než jeho předchůdce, a ad absurdum se újma, kterou utrpí její společník, vůči ní projeví pozitivně.

¹²¹ Tamtéž.

Je zjevné, že výše uvedené se pohybuje ve zcela spekulativní rovině, a i když bylo zmíněno, že naplnění pojmových znaků osoby blízké musí být zkoumáno v každém jednotlivém případě, a to na základě všech okolností, nelze naplnění znaků „osoby blízké“ dovozovat pouze na základě jakéhosi předvídání budoucí vývoje společnosti v daném případě.

Závěr

Zda bude kolegiem Nejvyššího soudu ČR současný postoj judikatury k této věci změněn, není možné odhadnout.

Pojednání o předkupním právu podílových spoluvlastníků jsem zařadila právě do této kapitoly „2.1.2 Věci nemovité“, jelikož v praxi se předkupní právo spoluvlastníků ve vztahu k předmětu vkladu do obchodní společnosti nejčastěji týká právě jich. Druhým důvodem bylo, že nepeněžitým vkladem podílového spoluvlastníka ve výše citovaných judikátech byly právě věci nemovité. Toto zařazení do kapitoly o věcech nemovitých však neznamená, že by se výše rozbíraná problematika měla omezovat pouze na ně.

Společné jmění manželů

Nepeněžitý vklad může mít vkladatel ve vlastnictví výlučném či podílovém (viz výše) nebo může nepeněžitý vklad spadat do společného jmění manželů (§ 143 a násl. ObčZ).

Obdobou možnosti podílových spoluvlastníků namítat relativní neplatnost převodu věci v případě nerespektování jejich předkupního práva, je u společného jmění manželů možnost manželů namítat relativní neplatnost úkonu toho druhého, pokud byl tento úkon učiněn bez jejich souhlasu, a zároveň nespadal do obvyklé správy společného jmění manželů.¹²² Vložení nepeněžitého vkladu, který je předmětem společného jmění manželů, je úkonem, který obvyklou správu společného jmění manželů přesahuje, a tudíž bude takové vložení učiněno platně, pouze pokud bude odsouhlaseno oběma manželi. Řádné uplatnění námitky relativní neplatnosti by způsobilo jeho neplatnost s účinky ex tunc, a tudíž by tento vklad musel být obchodní společností vrácen (§ 59 odst. 2 ObchZ). Dotčená společnost by po manželů vkladateli případně mohla požadovat náhradu způsobené škody (§ 420 a násl. ObčZ).

Stejně jako u písemného prohlášení vkladatele sloužící účelům převodu jeho vlastnického práva k nemovitosti na společnost, nejsou ani pro souhlas druhého manžela s převodem předmětu nepeněžitého vkladu na obchodní společnost zákonem stanoveny jeho náležitosti. Pro udělení souhlasu druhým manželem dokonce není stanovena ani forma, jakou má být učiněn. Ze zásady neformálnosti právních úkonů vyplývá, že může být učiněn ústně a vyloučeno není ani jeho přejetí mlčky.

¹²² O promlčení možnosti dovolání se relativní neplatnosti již bylo pojednáno výše v souvislosti s výkladem ustanovení § 140 ObčZ.

Zatížení vkladu věcnými právy k věci cizí

Poskytnutí věci nemovité jako vkladu do obchodní společnosti nebrání skutečnost, že je takováto nemovitost zatížena některým z věcných práv k věci cizí. Logicky se však nabízí, že by se tato skutečnost měla promítnout na peněžní hodnotě předmětného vkladu, tedy měla by být zohledněna v posudku znalce tak, aby vyjadřovala její skutečnost hodnotu v souladu se zásadou ochrany věřitelů.¹²³

Znalci při oceňování nemovitostí zatížených např. zástavním právem používají postup, kterým od tržní hodnoty nemovitosti odečtou nesplacenou část pohledávky, která je tímto zástavním právem zajištěná. Tento postup se jeví v souladu s výše uvedeným požadavkem dostatečné ochrany věřitelů, jeho slabinou však je ta skutečnost, že v něm není vůbec zohledněno případné promlčení zástavního práva. Promlčení má za následek zánik autoritativní vynutitelnosti práva (samozřejmě při využití práva druhé strany procesně uplatnit námitku promlčení).¹²⁴

Zástavní právo, které má podobu práva věcného k věci cizí, je evidováno v katastru nemovitostí, a to i tehdy, pokud u něho již uplynula promlčecí doba. V českém právním řádu neexistuje ustanovení, které by určovalo, že jedním z právních následků tohoto marného uplynutí doby je možnost podat návrh na zavržení výmazu zástavního práva. Důvodem je povaha institutu promlčení, které samo nezpůsobuje zánik práva, ale pouze zánik nároku, tedy zánik autoritativní vynutitelnosti práva, a to navíc pouze v případě uplatnění námítky promlčení v případném soudním řízení. Zástavní právo se tedy neprekluduje, ale nadále přetrvává, i když jen v podobě naturální.¹²⁵

Přestože i promlčené právo může být platně uznáno dlužníkem, a plnění na jeho základě nezakládá bezdůvodné obohacení, nelze, dle mého názoru, plně ospravedlnit současnou praxi oceňování nemovitostí, ve které není zohledněno marné uplynutí promlčecí doby v případě zavržení zástavního práva, kterou je nemovitost zatížena.

Jedinou cestou, kterou lze dosáhnout výmazu zástavního práva z katastru nemovitostí, je písemná dohoda zástavního dlužníka a zástavního věřitele. Avšak jasně vyplývá, že se bude jednat o jiný právní titul, a to o dvoustranný právní úkon, a nikoli o právní událost v podobě promlčení. Je pravděpodobné, že skutečnost marného uplynutí promlčecí doby bude okolností zvažovanou při vyjednávání o smluvních podmínkách dohody, avšak sama nebude

¹²³ LASÁK, Jan. K nepeněžitému vkladu v podobě nemovitostí zatížených promlčeným zástavním právem. *Obchodní právo*, 2007, roč. 16, č. 11, s. 9 - 15.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž.

skutečností podmiňující její platnost, jelikož z důvodu smluvní volnosti stran tato dohoda o zániku zapsaného zástavního práva může být uzavřena i bez doprovodné právní skutečnosti, kterou je např. právě promlčení. Z důvodu smluvní volnosti nemá zástavní věřitel k dispozici žádný právní prostředek, který by mu umožňoval nárokovat uzavření předmětné dohody.¹²⁶

Na základě uvedených důvodů lze dovodit, že současná právní úprava fakticky zapříčiňuje nežádoucí situaci, kdy zástavní dlužník nemá sám možnost uplatnění právních nástrojů k výmazu promlčeného zástavního práva z katastru nemovitostí a zástavní věřitel nemůže soudně nárokovat uspokojení své nesplacené pohledávky zpeněžením zástavy z důvodu promlčení zástavního práva (resp. právo soudně nárokovat může, avšak při náležité bdělosti věřitele, žalovaného, mu takovéto právo nemůže být soudně přiznáno). Proto stav de facto neodpovídá stavu de iure, což není žádoucí z hlediska právní jistoty, ani z hlediska funkce zajišťovacích prostředků.

Nelze se domnívat, že negativní následky pro dlužníka, v podobě snížení hodnoty zatížené nemovitosti, jsou přiměřené. Při ocenění tohoto vkladu bude jeho cena stanovena jako rozdíl tržní hodnoty nemovitosti a hodnoty nesplacené části zajištěné pohledávky, a to bez jakéhokoli zohlednění promlčení. Z tohoto důvodu nebude mít vkladatel rovné podmínky pro nabytí odpovídající velikosti obchodního podílu ve společnosti v porovnání s ostatními vkladateli a možnost realizace práv plynoucích ze skutečné hodnoty jeho vkladu bude omezena.¹²⁷

Negativně ovlivněna bude i možnost uspokojení věřitelů společnosti v případě zpeněžování jejího základního kapitálu, jehož součástí bude takto zatížená nemovitost, a to kvůli podmínce potvrzení promlčení zástavního práva soudem před vyplacením výnosu z prodeje nemovitosti věřitelům společnosti. Tímto nežádoucím stavem zcela jasně dochází k oslabení garanční funkce základního kapitálu.¹²⁸

Daňový režim vkladu nemovitosti

Vklad nemovitosti do základního kapitálu obchodní společnosti je **osvobozen od daně z převodu nemovitostí**, navzdory té skutečnosti, že jej lze považovat za **převod úplatný**. Avšak dle ustanovení § 20 odst. 6 písm. e) zákona č. 357/1992 Sb.,¹²⁹ se osvobození od daně neuplatní, jestliže do pěti let od splacení vkladu zanikne účast společníka na společnosti, aniž

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů

by mu byla nemovitost vrácena (výjimkou je zánik účasti společníka na společnosti z důvodu jeho smrti). Po tuto dobu lhůta pro vyměření daně neběží. Osvobození zůstává rovněž zachováno, zanikne-li účast společníka za trvání konkursu, podle soudem schváleného reorganizačního plánu nebo podle soudem schváleného oddlužení.¹³⁰

Pokud k zániku účasti společníka na společnosti v pětileté lhůtě skutečně dojde, vzniká dotčenému společníku povinnost notifikace této skutečnosti. Oznámení je povinen učinit do třiceti dnů ode dne zániku jeho účasti ve společnosti, a to vůči příslušnému správci daně. Oznámení musí kromě jiného obsahovat i sdělení o způsobu vypořádání.

3.1.3 Práva

Dalším v zákoně výslovně zmiňovaným předmětem nepeněžitého vkladu je **převod práva užívání (ius utendi, usus) nebo požívání (ius fruendi, ususfructus) na společnost nebo zřízení tohoto práva ve prospěch společnosti** (§ 59 odst. 7 ObchZ).

Právem užívání, které znamená možnost oprávněné osoby využívat majetkovou hodnotu, resp. její užitné vlastnosti, za účelem realizování svých zájmů a potřeb, ať již ve formě individuální či podnikatelské, je třeba rozumět nejen užívání věci, ale i užívání práva nebo jiné majetkové hodnoty. V právu požívání je pak obsaženo právo užívání navíc rozšířené o právo přisvojovat si plody a jiné užitky.

Převedení práva užívání či požívání na obchodní společnost bude možné, pouze pokud upisovatel sám nebude majitelem převáděné majetkové hodnoty, ale osobou disponující pouze těmito právy, a zároveň získá souhlas majitele předmětné majetkové hodnoty, pokud zákon nestanoví jinak.¹³¹

Co se týče **zřízení** práva užívání nebo požívání ve prospěch společnosti, může naopak nastat, pouze pokud je společník vlastníkem věci či majitelem nehmotného statku. V případě věci se užívací právo zřídí smlouvou, v případě nehmotného statku pak tzv. smlouvou licenční.¹³²

Smlouva o vkladu bude smlouvou o poskytnutí licence dle ust. § 508 a násl. ObchZ v případě, že půjde o zřízení užívacího práva k ochranné známce,¹³³ vynálezu,¹³⁴

¹³⁰ Srov. BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 5. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 230.

¹³¹ Viz DĚDIČ, Jan, KALINOVÁ, Miluše, ŠTENGLLOVÁ, Ivana. *Právo obchodních společností*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství Prospektrum, 1998, s. 62.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁴ Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů

průmyslovému vzoru,¹³⁵ či k užitému vzoru,¹³⁶ kdy se vedle zmíněných ustanovení § 508 a násl. ObchZ použije i úprava poskytování licence obsažená ve zvláštních zákonech. Pokud bude předmětem nepeněžitěho vkladu využití know-how,¹³⁷ bude smlouvou o vkladu tzv. nepravá licenční smlouva na využití know-how, a pokud budou takovýmto předmětem využití autorská práva,¹³⁸ bude se jednat o licenční smlouvu podle autorského zákona a ust. § 508 a násl. ObchZ se nepoužije.

Právo užívací může být jak pohledávkou, tak právem odpovídajícím věcnému břemenu. Pokud je užívací právo pohledávkou, je vklad splacený účinností smlouvy o vkladu, již se toto právo zřizuje, a k jeho přechodu na společnost dochází již okamžikem jejího vzniku. Smlouva o vkladu musí být uzavřena v písemné formě a jejími strany budou upisovatel (v postavení majitele majetkové hodnoty) a správce (popř. již existující obchodní společnost zastoupená příslušným orgánem nebo pověřenou osobou). Pokud se jedná o věc nemovitou, přistupuje možnost zřídít právo užívání ve formě práva odpovídajícího věcnému břemenu.¹³⁹

Splacení práva užívání a požívání

Ohledně okamžiku splacení nepeněžitěho vkladu, jehož předmětem je právo užívání nebo požívání zřízené ve formě práva odpovídajícího věcnému břemenu, neboli věcného práva k věci cizí, bude režim týkající se okamžiku splacení tohoto vkladu a okamžiku jeho nabytí společností obdobný, jako u nemovitostí zapisovaných do katastru nemovitostí. Dle převažujícího názoru nastanou účinky splacení vkladu již samotným uzavřením zřizovací smlouvy, avšak právo bude na společnost převedeno až okamžikem účinnosti vkladu práva do katastru nemovitostí, a nikoli již okamžikem vzniku zakládané obchodní společnosti.¹⁴⁰

Právní naukou byla podrobněji rozpracována i otázka okamžiku splacení nepeněžitěho vkladu, jehož předmětem je právo užívací nebo požívací k některému z těch nehmotných statků, u kterých dochází ke zřízení zmíněných práv licenční smlouvou, která se stává účinnou až svým zápisem do příslušného rejstříku vedeného Úřadem průmyslového vlastnictví.

¹³⁵ Zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁶ Zákon č. 478/1992 Sb., o užitém vzoru, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁷ Je nutné odlišit situaci, kdy předmětem nepeněžitěho vkladu je právo užívání k know-how, od situace, kdy je předmětem nepeněžitěho vkladu samotné know-how (k tomu blíže viz kapitola „3.1.5 Know-how“). Obecně platí, že je nutné rozlišovat vklad práva užívání nebo požívání od vkladu, jehož předmětem je převod samotného nehmotného statku (např. převod patentu, užitého vzoru či ochranné známky - viz kapitola „3.1.6 Ostatní“).

¹³⁸ Zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁹ DĚDIČ, Jan, KALINOVÁ, Miluše, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Právo obchodních společností*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství Prospektum, 1998, s. 62.

¹⁴⁰ Tamtéž.

U těchto druhů licenčních smluv může být sporné, zda vklad spočívající ve zřízení užívacího práva je splacen již uzavřením licenční smlouvy nebo až okamžikem její účinnosti. Dle ustanovení § 18 zákona o ochranných známkách¹⁴¹ je zápisem do rejstříku účinná licenční smlouva jako taková, tedy i mezi smluvními stranami. Podle ustanovení § 14 zákona o vynálezech a zlepšovacích návrzích¹⁴² je na zápis do rejstříku vázána jen účinnost smlouvy vůči třetím osobám.¹⁴³

Přikláním se k názoru, že ke splacení vkladu dochází již samotným uzavřením smlouvy, jelikož nelze provést zápis do příslušného rejstříku, když společnost ještě neexistuje. Jak již bylo uvedeno výše, společnosti nevznikne užívací právo okamžikem jejího vzniku, ale až zápisem licenční smlouvy do příslušného rejstříku.

Pokud není právo užívání či požívání věci nebo jiné majetkové hodnoty ve prospěch společnosti zřizováno, ale je na ní jako nepeněžitý vklad převáděno, je nutné podotknout, že dochází k přechodu pouze těchto práv a nikoli i závazků s nimi spojených.¹⁴⁴ **Na společnost nepřechází povinnost platit úplaty za výkon práva užívání či požívání, jelikož vkladem do obchodní společnosti může být pouze majetek.** Možnou výjimkou by byl případ vložení podniku nebo jeho části, neboť v tomto případě dochází i k převodu závazků, a to ex lege.¹⁴⁵

Další možností by bylo převedení zmíněného závazku postupem stanoveným zákonem pro převod závazků. V obou uvedených případech by se takto společností nabytý závazek měl odrazit na stanovované hodnotě vkladu.

Pokud to není zákonem nebo příslušnou licenční smlouvou zakázáno, je možné poskytnout nepeněžitý vklad ve formě převodu užívacího práva k nehmotným statkům. K tomuto převodu dochází buď samotným převodem licence, nebo poskytnutím sublicence. Ohledně okamžiku splacení a okamžiku nabytí vkladu obchodní společností platí to samé, co bylo řečeno výše ohledně zřizování práva užívání k nehmotným statkům, a tudíž i v tomto případě dochází ke splacení vkladu již samotným uzavřením smlouvy.

Zřízení nebo převedení práva na dobu určitou

Jak již bylo uvedeno na začátku této kapitoly, právo užívací a požívací jako předmět nepeněžitého vkladu je zmíněno v ust. § 59 odst. 7 ObchZ, a to následovně „*Spočívá-li*

¹⁴¹ Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů (dříve zákon č. 137/1995 Sb., o ochranných známkách)

¹⁴² Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ DĚDIČ, Jan, KALINOVÁ, Miluše, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Právo obchodních společností*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství Prospektrum, 1998, s. 62.

¹⁴⁵ Viz kapitola „3.1.6 Ostatní“.

nepeněžitý vklad ve zřízení nebo převedení práva užívání nebo požívání na dobu určitou a toto právo zaniklo před uplynutím určené doby, je společník povinen hradit újmu tím vzniklou v penězích...“

Tímto ustanovením chce zákonodárce předejít vytvoření fiktivního základního kapitálu, u kterého by uvedená hodnota neodpovídala jeho hodnotě reálné.

V citovaném ustanovení se explicitně hovoří o zřízení nebo převedení práva užívání nebo požívání „*na dobu určitou*“. Z tohoto znění část odborné veřejnosti dovozuje, že zřízení práva užívání nebo požívání na dobu neurčitou není způsobilým předmětem nepeněžitého vkladu.¹⁴⁶ Já osobně se s tímto názorem neztotožňuji, i když je nepochybné, že v obchodním zákoníku neexistuje ustanovení, ze kterého by tato možnost přímo vyplývala, avšak je nutné vycházet ze soukromoprávní povahy obchodního práva, a tudíž aplikovat soukromoprávní zásadu „co není zakázáno, je dovoleno“, pokud nelze z účelu a smyslu zákona dovést závěr jiný. Pokud jsou v ust. § 59 odst. 1 a 2 ObchZ stanoveny podmínky přípustnosti poskytnutí určité majetkové hodnoty jako vkladu, a zvažovaná majetková hodnota tyto podmínky splňuje, přičemž neexistuje jiná právní norma, jejíž aplikace by toto poskytnutí vylučovala, nelze přípustnost takového vkladu odmítnout jen s odkazem na tu skutečnost, že v následujících speciálních ustanoveních specifikujících režim jednotlivých druhů předmětů vkladů není tento předmět vkladu výslovně zmíněn.

Argumentace názoru, že zřízení nebo převedení práva užívání nebo požívání na dobu neurčitou není způsobilým předmětem vkladu, spočívá především v tom, že obchodním zákoníkem není výslovně řešeno uhrazení újmy pro případ zániku takového práva převedeného nebo zřízeného na dobu neurčitou. Dalším argumentem je, že v případě převedení nebo zřízení práva užívání nebo požívání na dobu neurčitou nebude naplněn požadavek ust. § 59 odst. 2 ObchZ, tedy tzv. požadavek zjistitelnosti hospodářské využitelnosti předmětu nepeněžitého vkladu, jelikož hodnota takového vkladu bude v praxi zjišťována jen velmi obtížně.¹⁴⁷

Dle mého názoru citované argumenty neobstojí před skutečností, že v případě práva užívání nebo požívání zřízeného na dobu neurčitou půjde ve většině případů o právo odpovídající věcnému břemeni, o kterém platí, že s jeho oceňováním nejsou v praxi výraznější problémy. Možnosti zániku věcného břemena jsou zcela minimální (§ 151p ObčZ), z čehož se dá usuzovat, že důvodem zvoleného znění výše citovaného zákonného ustanovení

¹⁴⁶ Srov. DĚDIČ, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2007, s. 43., dále také ELIÁŠ, Karel. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 229 (§ 18).

¹⁴⁷ Tamtéž.

omezujícího se jen na „dobu určitou“ byl předpoklad, že k zániku práv užívání a požívání převedených nebo zřízených na dobu neurčitou bude docházet zcela výjimečně.¹⁴⁸

Pokud se bude jednat o právo povahy obligační, bude pro jeho zánik aplikovatelné ust. § 582 ObčZ o výpovědi (popř. jiné speciální ustanovení upravující výpověď), v souvislosti se kterým budou aplikovatelné i případné sankce za ukončení závazkového právního vztahu, a tudíž neobstojí ani první ze zde uvedených argumentů.

Povinnost nahradit újmu vzniklou zánikem práva užívání nebo požívání je v zákoně stanovena obecně, bez ohledu na důvod takového zániku. Dle okolností případu lze zvažovat aplikaci ust. § 265 ObchZ, které stanoví, že výkon práva odporující zásadám poctivého obchodního styku nepožívání právní ochranu.¹⁴⁹

3.1.4 Pohledávky

Definice pohledávky a její příslušenství

Obchodním zákoníkem je jako možný předmět nepeněžitého vkladu výslovně zmiňovaná také pohledávka. Pohledávka je tedy (za subsidiární aplikace ust. § 118 OZ) předmětem právního vztahu, jehož stranami je vkladatel a obchodní společnost.¹⁵⁰

V konkrétní rovině bude primárním předmětem takového obchodněprávního vztahu převod pohledávky a sekundárním předmětem samotná pohledávka.

Ne každé právo či majetková hodnota je způsobilá být předmětem obchodněprávních vztahů. Pohledávka patří mezi práva, jejichž povaha připouští, aby předmětem takového obchodněprávního vztahu byly, což je výslovně potvrzeno ustanovením obchodního zákoníku.

Spočívá-li nepeněžitý vklad nebo jeho část v převodu pohledávky, použijí se přiměřeně ustanovení o postoupení pohledávky. Společník, který převedl na společnost jako nepeněžitý vklad pohledávku, ručí za dobytost této pohledávky do výše jejího ocenění.¹⁵¹

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Dle právní nauky je v těchto případech přesnější označit pohledávku jako předmět druhotný. Druhotné předměty občanskoprávních (resp. obchodněprávních) vztahů vyjmenovává občanský zákoník ve zmiňovaném ustanovení § 118 ObčZ. Jsou jimi věci, byty a nebytové prostory, a také práva a jiné majetkové hodnoty ovšem pouze pokud to jejich povaha připouští. Tento výčet není vyčerpávající, jelikož např. z ustanovení § 11 a násl. ObčZ lze dovodit, že předmětem občanskoprávních vztahů mohou být i nemajetkové hodnoty (ovšem lze dovodit, že možnost dispozice s takovými nemajetkovými hodnotami bude z povahy věci značně omezená). Předmětem prímým (primárním) je lidské chování, jímž se realizují práva a povinnosti. Zmiňovaným předmětem druhotným je pak tedy obecně to, čeho se toto chování subjektů týká (srov. KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné I.* 4. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2005, s. 271.).

Pohledávka je právem věřitele požadovat od dlužníka určitou majetkovou hodnotu. K dispozici s pohledávkou ve smyslu změny oprávněného subjektu dochází jejím postoupením. Je nutné zdůraznit, že předmětem postoupení může být pouze pohledávka (zákonem není vyloučeno postoupení pohledávky budoucí či postoupení celého souboru pohledávek). Postoupit lze pouze pohledávku a nikoli samotnou smlouvu, ze které tato pohledávka plyne.¹⁵²

Smlouva o postoupení pohledávky musí být uzavřena v písemné formě (ust. § 524 odst. 1 ObčZ). Postoupením dochází ke změně subjektů právního vztahu (na místo dosavadního věřitele nastupuje věřitel nový), avšak obsahová náplň takového vztahu zůstává beze změny. S postoupenou pohledávkou přechází na společnost i její příslušenství (viz dále). Pohledávka věřitele je zásadně vybavena nárokem, a prostřednictvím postoupení pohledávky dochází i k přechodu práva takovouto pohledávku soudně uplatnit a vymáhat. Vedle zmíněného dochází s postoupením pohledávky i k přechodu jejího zajištění.¹⁵³ Jestliže je splnění vkládané pohledávky zajištěno zástavním právem, ručením nebo jiným způsobem, je upisovatel povinen podat osobě, která zajištění závazku poskytla, o vkladu pohledávky zprávu (§ 528 odst. 1 ObčZ).

V ustanovení § 121 odst. 3 ObčZ je upraveno příslušenství pohledávky, kterým je **úrok, úrok z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.** Pokud se jedná o pohledávku nepeněžitou, jejím příslušenstvím mohou být pouze náklady spojené s jejím uplatněním.¹⁵⁴ V případě peněžitě pohledávky jsou jejím příslušenstvím přímo ze zákona úroky z prodlení, poplatky z prodlení, popř. náklady spojené s jejím uplatněním. Úrok (smluvní) bude příslušenstvím pohledávky, pouze pokud tak bylo stranami právního úkonu ujednáno.

V citovaném ustanovení je obchodním zákoníkem výslovně odkazováno na úpravu postoupení pohledávek, která je obsažena v občanském zákoníku, a to konkrétně v ustanovení § 524 až § 530 (smlouva o postoupení pohledávky, **cessio voluntaria**).¹⁵⁵

¹⁵¹ § 59 odst. 6 ObchZ.

¹⁵² Podrobné rozpracování nastíněné problematiky viz ČECH, Petr. Jaké pohledávky lze postoupit?. *Právní rádce*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 5.

¹⁵³ Srov. ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1567 (§ 524 - 543).

¹⁵⁴ Srov. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 723.

¹⁵⁵ Vedle smluvního postoupení pohledávky existuje i tzv. nucená cese, neboli *cession necessaria*. K nucené cesi dochází na základě rozhodnutí soudu (popř. rozhodnutí soudního exekutora) nebo přímo na základě skutečností stanovených speciálními ustanoveními zákona. Ohledně zmiňovaného rozhodnutí soudu se bude jednat o výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky dle ustanovení § 303 a násl. OSŘ, popř. o veřejnou dražbu dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů. Nucené cesi na základě rozhodnutí soudního exekutora v exekučním řízení dojde na základě ustanovení § 65 zákona

Nepostupitelné pohledávky

Pro účely pojednání o pohledávce, jako předmětu nepeněžitého vkladu, je na základě úpravy občanského zákoníku nutné v první řadě vymezit, které skupiny pohledávek nejsou způsobilé být předmětem nepeněžitého vkladu, a tudíž jsou výjimkou ze zásady, že pohledávku, jako vklad do obchodní společnosti poskytnout lze.

Obecně lze shrnout, že takovými pohledávkami jsou ty pohledávky, které není možné postoupit. Konkrétně tyto pohledávky občanský zákoník vyjmenovává ve svém ustanovení § 525 ObčZ. Jsou jimi:

- 1. pohledávky, které zanikají nejpozději smrtí věřitele,**
- 2. pohledávky, jejichž obsah by se změnou věřitele změnil,**
- 3. pohledávky, které nemohou být postiženy výkonem rozhodnutí,**
- 4. pohledávky, jejichž postoupení by odporovalo dohodě s dlužníkem.**

Ad 1 - pohledávky, které zanikají nejpozději smrtí věřitele

Pohledávky, které zanikají nejpozději smrtí věřitele, jsou vázány na dobu jeho života zákonem nebo smlouvou. Do této skupiny pohledávek patří např. práva na plnění vyživovací povinnosti, právo na náhradu za ztrátu na výdělků či důchodu, právo na peněžité zadostiučinění, právo na bolestné či na náhradu za ztížení společenského uplatnění, atd.¹⁵⁶

Dle mého názoru lze do této skupiny zařadit i předkupní právo, jelikož ustanovení § 604 ObčZ stanoví, že „*předkupní právo nepřechází na dědice oprávněné osoby nelze je převést na jinou osobu*“. Bezsporně se ve smyslu tohoto ustanovení jedná o předkupní právo povahy obligacní. Předkupní právo k nemovitosti sjednané v souladu s ustanovením § 603 odst. 2 ObčZ je věcným právem k věci cizí a nikoli pohledávkou.

č. 120/2001Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů, které odkazuje na úpravu OSŘ. Zvláštními ustanoveními občanského zákoníku, která upravují nucenou cesi, jsou např. ustanovení § 550, které stanoví, že ručitel vstupuje do práv věřitele, a ustanovení § 813, na základě kterého právo na náhradu škody přechází na pojišťovnu - srov. ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1567 (§ 524 - § 530).

¹⁵⁶ Srov. ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1575 - 1576 (§ 525).

Ad 2 - pohledávky, jejichž obsah by se změnou věřitele změnil

U pohledávek, jejichž obsah by se změnou věřitele změnil, je možnost jejich postoupení vyloučena ze dvou důvodů. Prvním z nich je **obsahová vázanost pohledávky na konkrétní osobu věřitele**. V tomto případě by došlo i ke **kolizi s požadavkem hospodářské využitelnosti pohledávky**, jako nepeněžitého vkladu, pro obchodní společnost, která by se měla stát věřitelem novým (cesionářem).¹⁵⁷

Druhým důvodem vyloučení možnosti postoupení pohledávky, jejíž obsah by se změnou věřitele změnil, je **ochrana dlužníka**, který sám nemá možnost postoupení pohledávky ovlivnit, jelikož dle ustanovení § 524 odst. 1 ObchZ může věřitel svou pohledávku převést i bez jeho souhlasu.¹⁵⁸ Nemožnost postoupení pohledávky v těchto případech je jedním z projevů **principu spravedlnosti cese**. Tento princip stanoví, že *„v důsledku postoupení pohledávky nesmí dojít ke zhoršení postavení dlužníka. To znamená jednak to, že nelze, aby v důsledku smlouvy o postoupení pohledávky mezi cedentem a cesionářem došlo k modifikaci práv a povinností v neprospěch dlužníka bez jeho svolení, a dále to, že dlužník musí mít jasně stanovená pravidla, komu má jako svému věřiteli splnit svůj závazek. Tyto požadavky principu spravedlnosti cese vymezují dva základní okruhy systému ochrany postoupeného dlužníka, jimiž jsou pravidla o námitkách, které dlužník může vznášet proti cesionáři, a pravidla o podmínkách, za kterých může dlužník splnit svůj závazek buď cedentovi, nebo cesionáři.“*¹⁵⁹

Ze znění úpravy občanského zákoníku vyplývá, že do prvního ze dvou zmiňovaných okruhů systému ochrany dlužníka lze zařadit námitku splnění, námitku započtení (jako námitky vycházející z jednání samotného dlužníka), dále námitku promlčení, námitku týkající se právního titulu vzniku pohledávky a námitku týkající se smlouvy o jejím postoupení.

Námitkou týkající se smlouvy o jejím postoupení může být právě námitka pro rozpor s ustanovením § 525 odst. 1 ObchZ, a to nepřipustnost postoupení pohledávky z důvodu následného změnění jejího obsahu v neprospěch dlužníka. Dle mého názoru však notifikace námitky dlužníkem nemá z pohledu platnosti postoupení takovéto pohledávky vliv, jelikož v případě porušení citovaného ustanovení (neboli porušení zákonného zákazu postoupení)

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ V souvislosti s uvedeným důvodem bude v rámci této podkapitoly blíže pojednáno o principu tzv. spravedlnosti cese a o judikatuře týkající se ustanovení § 526 odst. 2 ObchZ, tedy o otázce existence možnosti dlužníka dovolávat se neplatnosti smlouvy o postoupení.

¹⁵⁹ Cit. KOŽUŠNÍK, Rudolf. Systém ochrany postoupeného dlužníka. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 13, s. 459.

dochází k absolutní neplatnosti právního úkonu dle ustanovení § 39 ObčZ, a nikoli k neplatnosti relativní, jejichž účinků by se musela dotčená osoba dovolávat.

Pro úplnost dodávám, že rozhodnutím Nejvyššího soudu¹⁶⁰ bylo potvrzeno, že k absolutní neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky dojde i v případě porušení ustanovení § 525 odst. 2 ObchZ, tedy i případě dohodnutého zákazu postoupení (viz dále).¹⁶¹

Ad 3 - pohledávky, které nemohou být postiženy výkonem rozhodnutí

Třetí skupinou pohledávek, které nemohou být dle výčtu v ustanovení § 525 odst. 1 ObčZ postoupeny, jsou pohledávky, které nemohou být postiženy výkonem rozhodnutí. V tomto případě je důvodem vyloučení možnosti postoupení na rozdíl od skupiny pohledávek dříve uvedené nikoli ochrana dlužníka, ale ochrana věřitele, a to **ochrana věřitele nového**, tedy cesionáře.

Nelze automaticky uzavřít, že takovými pohledávkami jsou pohledávky promlčené. Pokud není námitka promlčení v nalézacím případně vykonávacím řízení uplatněna, není pohledávka pouze naturální obligací, a jako taková může být postoupena.

Postoupeny naopak být nemohou pohledávky vyjmenované v ustanovení § 317 až 319 OSŘ.¹⁶² Tento výčet není možné dle mého názoru označit za taxativní, jelikož existují i pohledávky další, které předmětem výkonu rozhodnutí být nemohou z důvodu své povahy, resp. z důvodu znění speciálních zákonných ustanovení, kterými je takováto povaha stanovena. Konkrétně se jedná např. o ustanovení § 845 ObčZ (popř. ustanovení § 455 odst. 2 ObčZ), které pohledávky z her, ze sázek (popř. z losů) a z půjček do her a sázek poskytnutých označuje za nevymahatelné.

Zákonodárce přiznal výhrám z her a sázek pouze povahu práva naturálního¹⁶³ (tedy povahu titulu zakládajícího právo na plnění, avšak nedisponujícího nárokem) a to z důvodu jejich riskantnosti. Není ve veřejném zájmu, aby prostřednictvím takovéto činnosti osoby neuváženě nakládali s majetkovými hodnotami, které mají ve svém vlastnictví, a v krajním případě tak zapříčinily svojí nesolventnost a tím narušili možnost jinak řádného fungování

¹⁶⁰ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27 února 2006, sp. zn. 29 Odo 882/2005

¹⁶¹ Srov. KOŽUŠNÍK, Rudolf. Systém ochrany postoupeného dlužníka. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 13, s. 460.

¹⁶² Takovými pohledávkami jsou při splnění stanovených podmínek pohledávky náhrady, kterou podle pojistné smlouvy vyplácí pojišťovna, peněžité dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na bydlení a dávky státní sociální podpory vyplácené podle zvláštního zákona jednorázově, dále určité pohledávky, které jsou předmětem finančního zajištění. Také pohledávky fyzických osob, které jsou podnikateli, vzniklé při jejich podnikatelské činnosti, a pohledávky autorské odměny, v zákoně definované poměrně výši výkonu rozhodnutí nepodléhají.

¹⁶³ Výjimkou jsou výhry získané prostřednictvím výherních podniků provozovaných státem nebo výherních podniků úředně povolených (srov. ustanovení § 846 ObčZ).

případně dotčených právních vztahů. Z důvodu zájmu obecné ochrany společenských vztahů a hodnot (což je podstatou samotného práva) je také prostřednictvím zmíněné úpravy zabraňováno rozmáhání takovýchto smluvních vztahů.¹⁶⁴

Ad 4 - pohledávky, jejichž postoupení by odporovalo dohodě s dlužníkem

Postoupit není možné ani tu pohledávku, jejíž postoupení bylo dohodou uzavřenou mezi dlužníkem a věřitelem vyloučeno (tzv. **dohodnutý zákaz postoupení pohledávky**).

Možnost postoupení lze vyloučit již při samotném vzniku předmětné pohledávky, či až v průběhu existence takového závazkového vztahu. Dále se může jednat o vyloučení absolutní, či pouze ve vztahu k určité osobě nebo k určité době. Dle mého názoru nelze vyloučit ani možnost smluvně vázat přípustnost postoupení pohledávky na suspensivní či rezolutivní podmínku. Postoupení lze také podmínit předchozím souhlasem dlužníka ve vztahu ke konkrétnímu cesionáři.¹⁶⁵

Je nezbytné připomenout, že i v případě nepřípustnosti postoupení pohledávky pro rozpor s dohodou s dlužníkem dochází k absolutní neplatnosti takového úkonu (viz výše citované rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR).

Obecně absolutní neplatnost postoupení pohledávky z důvodu porušení ustanovení § 525 odst. 1 a 2 ObčZ znemožňuje aktivaci účinků takovýmto úkonem zamýšlených. Pokud pohledávka, jako předmět nepeněžitěho vkladu do obchodní společnosti, nebude pro absolutní neplatnost úkonu postoupena, nedojde v případě dlužníkovy plnění obchodní společnosti k zániku takového dluhu. Tento následek nemůže být překonán ani s ohledem na tu skutečnost, že všichni zúčastnění (tedy dlužník, vkladatel, jako zamýšlený postupitel, i obchodní společnost, jako zamýšlený postupník) jednali v dobré víře. Postupník musí tyto negativní následky nést navzdory tomu, že jednal v dobré víře, a popř. neměl ani hypotetickou možnost zjistit, že se jedná o nepřípustné postoupení pohledávky (v případě porušení ustanovení § 525 odst. 2 ObčZ pro věřitelovo porušení dohody s dlužníkem).

Dle mého názoru se nabízí otázka, zda by z důvodu právní jistoty a z povahy obchodního práva, jako práva profesionálů, neměl zákonodárce zvážit přijetí speciální úpravy obchodního zákoníku týkající se možnosti zhojení nepřípustného postoupení pohledávky v případě dobré víry postupníka.

¹⁶⁴ Blíže DVOŘÁK, Tomáš. K některým otázkám právní úpravy sázky a hry s přihlédnutím k principu dobrých mravů. *Právník*, 2001, roč. 140, č. 1, s. 60 - 79.

¹⁶⁵ ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1575 (§ 525).

Svůj názor opírám o tu skutečnost, že v **případě převodu movité věci (zboží) od nevlastníka na základě kupní smlouvy řídicí se režimem obchodního zákoníku může kupující díky ustanovení § 446 ObchZ nabýt vlastnické právo k takovéto věci, pokud jedná v dobré víře.**¹⁶⁶ Jedná se o ustanovení zásadního významu, jelikož působí prolomení základního, obecně přijímaného principu „**nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet**“.¹⁶⁷ Zmíněné ustanovení však není mezi prameny obchodního práva jediným ustanovením, které budí takové právní účinky.

Dle ustanovení § 20 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů, platí výše uvedený princip i pro smlouvu o převodu cenných papírů, a dle zákona směnečného a šekového č. 191/1950 Sb., ve znění pozdějších předpisů, i pro směnku a šek. Přímo v obchodním zákoníku je pak tento princip použit i v ustanovení § 156 odst. 4 v souvislosti se smlouvou o převodu akcií na jméno.¹⁶⁸ Nepřímo je tento princip v obchodním zákoníku užít i v úpravě smlouvy o dílo.¹⁶⁹

Dalším argumentem pro přijetí zde navrhané úpravy je možnost jejím prostřednictvím vyřešit v takovýchto případech vzniklé nepřehledné situace, ve kterých:

- dlužníkovi (ač plní v dobré víře obchodní společnosti) jeho dluh pro plnění neoprávněné osobě nezaniká,
- obchodní společnost (ač přijímá plnění od takového dlužníka v dobré víře) se bezdůvodně obohacuje, a je posléze povinna dlužníkovi jím poskytnuté plnění vrátit,
- věřiteli (vkladateli) vzniká povinnost poskytnout obchodní společnosti peněžité plnění, jako náhradu hodnoty jím upsaného předmětu nepeněžitého vkladu, který na ni nepřešel.

¹⁶⁶ Pro úplnost dodávám, že citované zákonné ustanovení nelze v žádném případě extenzivně vztáhnout i na režim splacení nepeněžitého vkladu, kterým je věc movitá. Ochrana třetích osob (tedy obchodní společnosti, jako nabyvatele vlastnictví v případě splácení movité věci, popř. jako postupníka v případě splácení pohledávky, jako předmětu nepeněžitého vkladu) je v takovéto situaci zabezpečena prostřednictvím jiných institutů, kterými jsou obecná úprava odpovědnosti za škodu (§ 420 a násl. ObčZ) a povinnost vkladatele zaplatit hodnotu takového nepeněžitého vkladu v penězích (§ 59 odst. 2 ObchZ).

¹⁶⁷ „Nikdo nemůže na jiného převést víc práv, než sám má.“ Tato zásada je občanským zákoníkem ctěna bezvýjimečně, pouze je za účelem zájmu zachování souladu mezi stavem faktickým a stavem právním v ustanovení § 134 ObčZ upraven institut vydržení, díky němuž může na základě dobré víry zamýšleného nabyvatele také dojít k účinnému přechodu vlastnického práva. Na rozdíl od výše zmíněného ustanovení obchodního zákoníku však účinky převodu vlastnictví nenastávají z titulu právního úkonu, kterým nevlastník převádí věc na 3. osobu, ale až přistoupením další právní skutečnosti, kterou je uplynutí zákonem stanovené lhůty.

¹⁶⁸ Srov. PLÍVA, Stanislav. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 1034 (§ 446).

¹⁶⁹ Podrobně k této problematice viz BUCHTA, Zdeněk. K nabytí vlastnictví od nevlastníka ze smlouvy o dílo uzavřené dle obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 23, s. 841 - 847.

Řešení vzniklé situace může v praxi činit nemalé problémy. Lze namítat, že pokud všechny tři dotčené strany (dlužník, postupník, postupitel) budou jednat v dobré víře a/nebo budou mít společný zájem na tom, aby dlužníkovým plněním postupníkovi (obchodní společnosti) došlo k řádnému splnění dluhu navzdory absolutní neplatnosti smlouvy o postoupení, dojde v případě soukromoprávních vztahů k faktické aplikaci zásady římského práva „kde není žalobce, není soudce“, a tudíž se vzniklý problém reálně neprojeví. Nelze však vyloučit, že takovýmto stavem nebude na svých právech přímo dotčena další osoba, která bude případně i soudní cestou deklaratorní potvrzení absolutní neplatnosti takového úkonu uplatňovat.

Častější však budou případy, kdy postupitel i postupník budou mít zájem na tom, aby k postoupení účinně došlo, a budou tak prosazovat dlužníkovu plnění postupníkovi, a naopak právě dlužník bude subjektem, který bude mít zájem neplatnost takového ujednání namítat pro zhoršení svého postavení.

Výše zmíněný zájem postupníka a postupitele na účinném postoupení pohledávky je v souvislosti s poskytováním nepeněžitýho vkladu do obchodní společnosti lehce odůvodnitelný. Vkladatel (postupitel) má zájem na tom, aby pohledávka, jako jím poskytnutý nepeněžitý vklad do základního kapitálu obchodní společnosti, byla dlužníkem řádně splněna, a nedošlo tak k aplikaci ustanovení § 59 odst. 6 druhé věty ObchZ, dle kterého společník, který takto na společnost převedl pohledávku, ručí za její dobytost do výše jejího ocenění. V zájmu společnosti, resp. jejích věřitelů, je, aby předmětné plnění byl primárně povinen poskytnout dlužník, jelikož např. v případě jeho nesolventnosti mají stále „pojistku“ splnění dluhu v podobě ručení společníka, a tudíž větší jistotu ohledně dobytosti pohledávky. Pokud by nedošlo k platnému postoupení pohledávky na společnost, hodnotu pohledávky by v penězích musel uhradit společník (ust. § 59 odst. 2 ObchZ), čímž by se nárok společnosti (případně jejích věřitelů) na takovéto plnění stal závislým pouze na majetkových poměrech společníka, a vzniklo by riziko, že v případě nemajetnosti společníka nebude nárok společnosti uspokojen navzdory tomu, že dlužník z pohledávky, která měla být na společnost postoupena, byl sto takovýto nárok řádně uspokojit.

Výše nastíněná problematika nežádoucích následků absolutní neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky byla překonána doktrínálním a judikatorním výkladem ust. § 526 odst. 2 ObchZ, které stanoví, že pokud postupitel oznámí dlužníku postoupení pohledávky, není dlužník oprávněn se dožadovat prokázání smlouvy o postoupení.¹⁷⁰

¹⁷⁰ Srov. ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2008, s. 1576 - 1578 (§ 526).

Tímto výkladem bylo dovozeno, že **jestliže postupitel oznámil dlužníkovi postoupení pohledávky a dlužník na základě takového oznámení postupitele splnil dluh postupníkovi, dluh byl splněn, navzdory tomu, že smlouva o postoupení pohledávky byla neplatná.**¹⁷¹

Rozsudkem velkého senátu Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR¹⁷² byl výše uvedený závěr potvrzen a dále bylo doplněno, že „*oznámil-li postupitel dlužníku, že pohledávku postoupil postupníkovi, pak dlužník nemá vůči poplatníku ve sporu o úhradu pohledávky k dispozici obranu založenou na námitce neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky...s výjimkou případů uvedených v ust. § 525 ObčZ, eventuálně případů, ve kterých by dlužník prokázal, že postoupení pohledávky mělo za následek změnu (zhoršení) jeho právního postavení*“.¹⁷³

Vklad pohledávky do obchodní společnosti a povinnosti zúčastněných subjektů

Postoupení pohledávky je upisovatel povinen bez zbytečného odkladu oznámit dlužníkovi (ust. § 526 odst. 1 ObčZ). V souvislosti se splacením vkladu do obchodní společnosti lze dovodit, že by tak měl postupitel učinit již v souvislosti s okamžikem splacení svého vkladu, tedy okamžikem účinnosti smlouvy o postoupení pohledávky na společnost (neboli okamžikem uzavření smlouvy), navzdory tomu, že pohledávka přejde na společnost až jejím vznikem.

Pokud bude dlužník na základě takového oznámení plnit společnosti v mezidobí od účinnosti smlouvy o postoupení do okamžiku přechodu pohledávky na společnost, bude do jejího vzniku toto plnění spravovat správce vkladu.

Pokud by naopak dlužník v uvedeném mezidobí plnil nikoli společnosti (resp. správci vkladu, který obchodní společnost zastupuje), ale původnímu věřiteli (vkladateli), tedy v rozporu s uvedeným oznámením, nezprostí se tímto plněním dluhu.

Pokud by však vkladatel dlužníkovi postoupení pohledávky neoznámil (popř. správce vkladu neprokázal), a dlužník by v mezidobí plnil, k zániku závazku dlužníka by v tomto případě došlo, a to dle ustanovení § 526 odst. 1 druhá věta ObčZ. V takovémto případě by došlo k naplnění ustanovení § 59 odst. 2 ObchZ, tedy majetkové právo by k předmětu nepeněžitého vkladu na společnost nepřešlo, a tudíž by nastupovala povinnost vkladatele nahradit stanovenou hodnotu takovéto pohledávky v penězích.

¹⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. května 2003, sp. zn. 32 Odo 293/2002

¹⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. prosince 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007

¹⁷³ Srov. HRUDA, Ondřej. Neplatnost postoupní smlouvy a námitky dlužníka. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 6, s. 216 - 217.

Odpovědnost a ručení dle úpravy o postoupení pohledávky vs. úprava nepeněžitých vkladů

Jelikož je vklad pohledávky do obchodní společnosti převodem úplatným, je nutné vyrovnat se i s otázkou možné aplikace ustanovení § 527 odst. 1 ObčZ, na jehož základě odpovídá postupitel za existenci a dobytost jím převáděné pohledávky přímo ze zákona,¹⁷⁴ a to jestliže:

- a) postupník se nestal místo postupitele věřitelem pohledávky s dohodnutým obsahem,
- b) dlužník splnil postupiteli závazek dříve, než byl povinen jej splnit postupníkovi,
- c) postoupená pohledávky nebo její část zanikla započtením nároku, který měl dlužník vůči postupiteli.

Z důvodu právní jistoty považují za vhodné podrobněji rozpracovat otázku vzájemného vztahu těchto ustanovení občanského a obchodního zákoníku, která obsahují jednak úpravu odpovědnosti postupitele, resp. vkladatele, a jednak úpravu jeho ručení za dobytost pohledávky, resp. za dosažení stanovené hodnoty nepeněžitého vkladu. Teoreticky může být sporné, která z úprav se má na základě zásady „lex specialis derogat generali“ aplikovat. Lze totiž namítat, že navzdory tomu, že obchodní zákoník obsahuje speciální úpravu týkající se nepeněžitých vkladů do obchodních společností, přednostně by měla být aplikována ustanovení občanského zákoníku, jelikož obsahují výslovnou úpravu režimu pohledávek, tedy konkrétního předmětu nepeněžitého vkladu.

Otázkou tedy konkrétně je, zda bude mít přednost úprava ust. § 59 odst. 7 ObchZ, jelikož se jedná o speciální úpravu pro režim splácení nepeněžitých vkladů do obchodních společností, či úprava citovaného ust. § 527 odst. 1 písm b) ObčZ, jelikož se týká režimu postoupení pohledávek, tedy konkrétního předmětu nepeněžitého vkladu.

Pro vyřešení položené otázky je nejprve nutné vyjasnit si **rozdíl mezi odpovědností a ručením postupitele** (popř. výslovnou zákonnou povinností postupitele, vkladatele, k plnění), kdy i zákonodárce nepoužívá tyto pojmy přesně.

¹⁷⁴ ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1578 (§ 527).

Odpovědnost je druhem právního vztahu, je tzv. vztahem sankčním, odpovědnostním. Odpovědnost pojmově zahrnuje subjekt, subjektivní stránku, objekt a objektivní stránku.¹⁷⁵ Odpovědnost upravená v ust. § 527 odst. 1 ObčZ je odpovědností objektivní (bez ohledu na zavinění) za škodlivý následek. Jedná se o odpovědnost za existenci a dobytost postoupené pohledávky. Jde o ochranu postupníka, jako nového věřitele, aby postoupená pohledávka skutečně existovala a byla bez právních vad.¹⁷⁶

Otázkou je, jaké konkrétní nároky v případě porušení ust. § 527 odst. 1 ObčZ postupník vůči postupiteli z odpovědnostního vztahu má, jelikož občanský zákoník je výslovně nevyjmenovává. Z obecných znaků odpovědnostního vztahu vyplývá, že postupitel bude povinen nahradit postupníkovi vzniklou škodu, která mu bude postupníkem prokázána. Domnívám se, že **úprava ust. § 527 odst. 1 ObčZ se pro vklad pohledávky do obchodní společnosti nepoužije, jelikož situace předvídané ve zmíněném ustanovení je možné zahrnout i pod úpravu ust. § 59 odst. 7 ObchZ, která je úpravou speciální.** Přičemž ust. § 59 odst. 7 ObchZ výslovně stanoví výpočet pro výši plnění, ke kterému je vkladatel na základě vzniku odpovědnostního vztahu povinen, a to jako **rozdíl mezi hodnotou pohledávky v době vzniku společnosti a hodnotou, na kterou byla tato pohledávka oceněna.**

Ohledně **ručení** obecně platí, že ručители v případě, že dlužník závazek řádně nesplní, vzniká povinnost poskytnout věřiteli určité plnění. Forma, rozsah a podmínky poskytnutí takového plnění závisí od speciální úpravy, kterou je při vkladu pohledávky do obchodní společnosti ust. § 59 odst. 6 ObchZ. Rozsah plnění vkladatele tedy bude odpovídat **rozdílu mezi výší hodnoty, na kterou byla pohledávky oceněna, a plněním, kterým poskytl dlužník z takovéto pohledávky zavázaný.** Úprava ust. § 527 odst. 2 ObčZ se nepoužije, jelikož je ust. § 59 odst. 7 ObchZ má jako speciální ustanovení aplikační přednost.¹⁷⁷

Oceňování pohledávek

Oceňování pohledávek je upraveno v ust. § 22 zákona o oceňování majetku,¹⁷⁸ kde je stanoveno, že peněžitá pohledávka se oceňuje jmenovitou hodnotou, neodůvodňují-li zvláštní

¹⁷⁵ Blíže viz KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 2.* 4. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2005, s. 401 - 493.

¹⁷⁶ Viz ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1578 - 1580 (§ 527).

¹⁷⁷ Viz DĚDIČ, Jan a kol. *Akciové společnosti.* 6. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2007, s. 42.

¹⁷⁸ Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění pozdějších předpisů

okolnosti vyplývající zejména z rozhodnutí soudu cenu vyšší nebo nižší. Ostatní pohledávky se oceňují způsoby, které upravuje cit. zákon,¹⁷⁹ a to podle druhu předmětu pohledávky.

Kapitalizace pohledávek

Před přijetím novely obchodního zákoníku č. 165/1998 Sb., neexistovala mezi odbornou veřejností shoda na tom, zda je možné, aby nepeněžitým vkladem byla pohledávka vkladatele vůči společnosti (tzv. kapitalizace pohledávek).^{180 181} Obchodní zákoník tuto možnost výslovně nezakazoval, a tudíž se na základě soukromoprávní povahy úpravy takový postup jevil jako možný.¹⁸² Uvedený názor byl podpořen i rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR.¹⁸³

Zmiňovaná novela obchodního zákoníku možnost kapitalizace pohledávek výslovně připustila, a to i bez požadavku, aby hodnota pohledávky jako nepeněžitého vkladu byla stanovena na základě posudku znalce. Taková úprava však odporovala explicitnímu požadavku práva Evropské unie (tehdy Evropských společenství), aby hodnota každého z nepeněžitých vkladů byla stanovena na základě znaleckého posudku. Z tohoto důvodu byla úprava opět novelizována,¹⁸⁴ a to tak, že v ust. § 59 odst. 8 ObchZ byl vysloven zákaz vkladu vlastní pohledávky do obchodní společnosti s výjimkou započtení proti pohledávce společnosti na splacení vkladu nebo emisního kursu při zvýšení základního kapitálu, pokud tak stanoví zákon.¹⁸⁵

Ze zákonného znění tedy vyplývá, že kapitalizace neboli **započtení vzájemných pohledávek společníka a společnosti** je možná pouze výjimečně, a to v případech, ve kterých je to zákonem výslovně umožněno, a navíc **pouze při zvyšování základního kapitálu a nikoli při zakládání společnosti**. Jedná se o případy upravené v ust. § 108 odst. 2

¹⁷⁹ Blíže k jednotlivým způsobům oceňování viz kapitola „3.2 Metody oceňování vkladu znalcem“.

¹⁸⁰ Blíže ke kapitalizaci pohledávek také viz ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 5, s. 238 - 240.

¹⁸¹ Srov. DĚDIČ, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2007, s. 42 - 43.

¹⁸² Argumentem pro přijetí opačného závěru bylo např. tvrzení, že takto postoupená pohledávka by zanikla splnutím (viz ELIÁŠ, Karel. K některým otázkám spojeným s kapitalizací pohledávek. *Ad Notam*, 1999, roč. 5, č. 4, s. 67 - 73.; VESELÝ, Jan, ŠIMKOVÁ, Radka. Kapitalizace pohledávek a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 6, č. 12, s. 608 - 611.).

¹⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. března 1998, sp. zn. 1 Odon 101/1997 (citováno z BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Společnost s ručením omezeným*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2006, s. 42.)

¹⁸⁴ Novela obchodního zákoníku provedená zákonem č. 370/2000 Sb.

¹⁸⁵ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Společnost s ručením omezeným*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2006, s. 41 - 42.

ObchZ (pro společnost s ručením omezeným), § 163 odst. 3 a ust. § 178 odst. 4 ObchZ (pro akciovou společnost).¹⁸⁶

3.1.5 Know-how

Tento pojem je amerického původu a v běžné řeči začal být používán začátkem čtyřicátých let dvacátého století.¹⁸⁷ „*Know-how (jak na to, vědět jak) označuje nepatentované poznatky výrobně-technické, organizační, obchodní, receptury aj., vyplývající ze zkušenosti. Pojem nemá český ekvivalent. Právo ČR pojem know-how používá, ale vymezuje ho jen u blokových výjimek ze zakázaných dohod narušujících soutěž ve vztahu k francíze, resp. jiným vertikálním dohodám, výzkumu a vývoji a poskytování technologií v Nařízení (ES) č. 2790/1999 (vertikální dohody), č. 2659/2000 (výzkum a vývoj) a č. 772/2004 (poskytování technologií).*¹⁸⁸ Pojem know-how není jednotně používán ani v teorii, někdy je chápán široce včetně nepatentovaných vynálezů a jiných tvůrčích výsledků vývoje, ale i databázi a dat, jindy úzce jen jako výrobní a technologické zkušenosti, které lze řadit do průmyslového vlastnictví.“¹⁸⁹

„*Know-how nemá speciální ochranu,*¹⁹⁰ *ale může být chráněno jako obchodní tajemství, splňuje-li jeho pojmové znaky, popř. v rámci postihu nekalé soutěže (ust. § 44, § 47 písm. c) ObchZ). Know-how lze poskytnout jinému smlouvou o know-how nebo tzv. nepravou licenci.*“¹⁹¹

Pojem „know-how“ je v podnikatelské praxi nezdědka kdy používán, ačkoli není jasně stanoveno, co je jeho obsahem, jelikož v české odborné literatuře, v rozhodování soudů ani ve smluvní praxi nemá tento výraz ustálený význam. V listopadu 2010 byl publikován článek P. Hajna s názvem „*Když nevíme, jak právně vymezit ‚know-how‘*“,¹⁹² kde je podrobně

¹⁸⁶ Viz ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 229 (§ 59).

¹⁸⁷ Srov. MALÝ, Josef. *Oceňování průmyslového vlastnictví*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2007, s. 26.

¹⁸⁸ V citovaných nařízeních ES je vyjádřen požadavek, aby know-how pro uživatele znamenalo přínos nebo jinou hodnotu, resp. bylo nepostradatelné pro jeho výrobu, prodej či používání výrobků (bylo podstatné pro jeho podnik) a bylo alespoň relativně utajené (může je znát více osob, ale nesmí být veřejně dostupné, a nevadí ani, jsou-li známé jednotlivé prvky, je-li jejich složení utajeno) a aby bylo identifikovatelné od ostatních nehmotných statků (know-how spočívá ve znalostech a je třeba je odlišit od schopností a vlastností osob, od goodwillu), resp. popsáné dostatečně srozumitelně a obsáhle (v dokumentaci) tak, aby bylo možno ověřit kritéria podstatnosti a utajení i kritérium identifikovatelnosti a ověřitelnosti.

¹⁸⁹ Cit. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 329.

¹⁹⁰ Know-how nepodléhá povinnosti registrace a právním řádem není upravena speciální úprava jeho ochrany.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² HAJN, Petr. *Když nevíme, jak právně vymezit ‚know-how‘*. *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 11, s. 313 - 316.

rozbírána problematika významu pojmu „know-how“, kdy je mimo jiné srovnáváno pojmání tohoto pojmu různými autory publikované v odborné právní literatuře.¹⁹³

K „know-how“ ve smyslu nepeněžitěho vkladu do obchodní společnosti autor uvádí, že se musí jednat o **poznatky oddělitelné od jejich nositelů - autorů** (o poznatky umožňující jejich převod či přechod) a **zachytitelné na hmotném substrátu (v dokumentaci)**.

Dále uvádí, že pouze posouzení, zde se jedná o „know-how“ ve smyslu technickém, je otázkou znaleckou, zatímco posouzení, zda se jedná o „know-how“ jako nepeněžitý předmět vkladu, je otázkou právní, která může být řešena soudem a nikoli znalcem.¹⁹⁴

Při vymezení pojmu „know-how“ (jako předmětu nepeněžitěho vkladu) bych také upozornila na judikát, ve kterém Nejvyšší soud ČR¹⁹⁵ vyjádřil, že „*za takový nehmotný statek, který může tvořit předmět vkladu, lze pokládat různé specifické výrobně-technické, organizační, obchodní a jiné poznatky, z nichž vyplývá předpoklad možnosti dosažení hospodářské výhody při podnikání a které nejsou obecně známé a představují určitou hodnotu, když tento vklad musí být od jeho vložení veden jako hodnota v účetnictví podnikatele. Za takový vklad však nelze uznat obchodní kontakty na třetího podnikatele ani všeobecné zkušenosti z podnikání v daném oboru.*“.

Know-how jako předmět nepeněžitěho vkladu je zákonem výslovně připuštěn v ust. § 60 odst. 2 ObchZ v souvislosti s úpravou splacení jednolité skupiny předmětů vkladů: „*Pokud je nepeněžitým vkladem know-how, vyžaduje se i předání dokumentace, v níž je zachyceno...O předání dokumentace, v níž je zachyceno know-how, sepiší správce vkladu a osoba splácející vklad zápis*“.

I když je možnost vkladu know-how do základního kapitálu obchodní společnosti zákonem připuštěna, vzhledem k tomu, že se jedná o problematiku uchopitelné označení, měl by správce vkladu dbát, aby takovýto předmět nepeněžitěho vkladu byl v předávací dokumentaci, popř. v zápisu o jeho předání, velmi podrobně popsán (i když zákon výslovně speciální náležitosti zmíněných dokumentů neupravuje), aby byla co nejvíce eliminována možnost vzniku situace, kdy bude do společnosti vloženo know-how, a posléze bude zjištěno, že se o know-how ve skutečnosti nejedná, jelikož nenaplnuje některý z jeho výše specifikovaných pojmových znaků, či dokonce nenaplnuje ani pojmové znaky nepeněžitěho vkladu (např. že k předmětu činnosti nebo podnikání společnosti není hospodářsky využitelný).

¹⁹³ Citovanými autory jsou Čada, Eliáš, Štenglová, Pokorná a Ježek.

¹⁹⁴ Uvedené závěry byly vysloveny judikatorním výkladem, konkrétně v Rozsudku Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cmo 2009/2005 (publikovaný v Právních rozhledech 2006, č. 8).

¹⁹⁵ Cit. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. prosince 2002, sp. zn. 29 Odo 886/2002

Ačkoli česká právní nauka řadí know-how mezi nepeněžité vklady, francouzská právní nauka zařazuje tento vklad, neboli „**savoir-faire**“, do samostatné skupiny, kterou označuje jako „*les apports en industrie*“.¹⁹⁶ Odlišná je i francouzská právní úprava tohoto institutu.

„Savoir-faire“ není ocenitelné penězi. Ačkoli tento typ vkladu nemůže být použit pro tvorbu základního kapitálu, zakládá právo na získání „*des parts sociales*“ (neboli obchodního podílu - nikoli podílu obecně, jelikož i francouzská úprava rozlišuje pojem obchodní podíl u společnosti s ručením omezeným a pojem akcie u akciové společnosti; v akciových společnostech tento typ vkladu přípustný není), a to ve výši, která bude mezi vkladateli sjednána.¹⁹⁷

Jako vklad je tedy přípustný převážně u osobních obchodních společností,¹⁹⁸ avšak připouští ho i úprava SARL a SAS (což vyplývá z možnosti vytvářet pouze symbolický základní kapitál, byť se jedná o společnosti kapitálové). Ke „splácení“ takového vkladu společníkem dochází postupně, přičemž „savoir-faire“ je přímo spojeno s osobou konkrétního společníka, a je tedy nepřevoditelné a nepřechází na jeho právního nástupce (na rozdíl od české úpravy - viz výše zmíněný požadavek oddělitelnosti obsahu know-how od jeho nositele).¹⁹⁹

3.1.6 Ostatní

Podnik

V českém právním řádu se pojem podnik vyskytuje ve dvojitým významovém smyslu. Zprv jde o státní podnik ve smyslu zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů, kdy se jedná o právnickou osobu, která nemá vlastní majetek, provozuje podnikatelskou činnost s majetkem státu vlastním jménem a na vlastní riziko (dále jen „státní podnik“).²⁰⁰ Zadruhé jde o podnik v tom smyslu, jak jej definuje obchodní zákoník v ust. § 5.²⁰¹

¹⁹⁶ Blíže k členění předmětů vkladů do obchodních společností v komparaci s francouzskou právní úpravou viz kapitola „3.1 Členění“.

¹⁹⁷ Srov. BRANLARD, Jean-Paul. *Droit général des sociétés*. Paris : UNIVERSITÉ PARIS-SUD 11, 2009, s. 26 - 28.

¹⁹⁸ SNC, v SCS a SCA pouze pro „*commandités*“ neboli komplementáře. Přípustná naopak není v SA a v SCS a SVA pro „*commanditaires*“ neboli komplementáře.

¹⁹⁹ Srov. BRANLARD, Jean-Paul. *Droit général des sociétés*. Paris : UNIVERSITÉ PARIS-SUD 11, 2009, s. 26 - 28.

²⁰⁰ Viz ustanovení § 2 odst. 1 a 2 zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰¹ Blíže ELIÁŠ, Karel. K vymezení podniku v českém obchodním zákoníku. *Právní rozhledy*, 1993, roč. 1, č. 3, s. 75 - 78.

Předmětem nepeněžitého vkladu může být pochopitelně pouze podnik ve smyslu ustanovení § 5 ObchZ (dále jen „podnik“).²⁰² Poskytnutí státního podniku, jako předmětu nepeněžitého vkladu, je zcela vyloučeno díky samotné postati takového institutu. Státní podnik, je právnickou osobou a tudíž subjektem právních vztahů a nikoli jejich předmětem, tak jako je tomu v případě podniku (pro úplnost je však nutné připomenout, že podnik byl v minulosti, dle tzv. „socialistické“ právní konstrukce, prioritně chápán jako subjekt práva).²⁰³

Dále je samozřejmě nutné rozlišovat pojem podnik ve smyslu právním od pojmu podnik ve smyslu ekonomickém.²⁰⁴

Obchodní zákoník stanoví, že podnikem je soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. K podniku náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem k své povaze mají tomuto účelu sloužit.²⁰⁵ Podnik je věc hromadná. Na jeho právní poměry se použijí ustanovení o věcech v právním smyslu. Tím není dotčena působnost zvláštních právních předpisů vztahujících se k nemovitým věcem, předmětům průmyslového a jiného duševního vlastnictví, motorovým vozidlům apod., pokud jsou součástí podniku.²⁰⁶

Závazky podniku

Je nezbytné upozornit na tu skutečnost, že z cit. definice podniku vyplývá, že podnik není tvořen závazky.²⁰⁷ Odlišná koncepce podniku je obsažena v úpravě smlouvy o převodu podniku (ust. § 476 odst. 1 ObchZ), kdy touto smlouvou dochází i k přechodu závazků s podnikem souvisejícím. K přechodu závazků tak dochází i při vkladu podniku do obchodní společnosti, jelikož se přiměřeně použijí ustanovení smlouvy o převodu podniku (viz dále).²⁰⁸

Ačkoli ze současné právní úpravy podniku nepochybně vyplývá, že se jedná o předmět právních vztahů, tedy o předmět soukromoprávních dispozic (tento závěr mimochodem vyplývá i ze samotné existence právní úpravy smlouvy o prodeji podniku - tedy výslovného připuštění možnosti nakládat s podnikem jako s majetkovou hodnotou), jeho zařazení mezi

²⁰² Dále je v této práci používán pojem podnik pouze ve smyslu ustanovení § 5 ObchZ.

²⁰³ Blíže ELIÁŠ, Karel. K vymezení podniku v českém obchodním zákoníku. *Právní rozhledy*, 1993, roč. 1, č. 3, s. 76.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ Z uvedené definice podniku vyplývá, že jeho jednotlivými složkami jsou věci movité a nemovité, vzdělání a praxe fyzické osoby podnikatele a zaměstnanců, obchodní jméno, zvláštní označení podniku (např. označení obalů, reklamních prostředků, atd.), ochranná známka, práva, pohledávky, cenné papíry, know-how, goodwill (pověst), vytvořená síť zákazníků a postavení podnikatele na trhu.

²⁰⁶ Ust. § 5 odst. 1 a 2 ObchZ

²⁰⁷ Srov. BÁČOVÁ, Jana. Podnik jako předmět nepeněžitých vkladů. *Právní rozhledy*, 2000, roč. 8, č. 5, s. 14.

²⁰⁸ Srov. NESROVNAL, Jiří. Vklad podniku nebo jeho části a daň z převodu nemovitosti. *Právní zpravodaj*, 2008, roč. 9, č. 4, s. 10 - 11.

jednotlivé skupiny předmětů soukromoprávních vztahů, jak je vyjmenovává ust. § 118 ObčZ,²⁰⁹ bylo v minulosti více než problematické, jelikož v původním znění ust. § 5 ObchZ chyběl současný druhý odstavec,²¹⁰ který stanoví, že se na právní poměry podniku použijí ustanovení o věcech v právním smyslu.²¹¹ Avšak domnívám se, že i ze současného znění právní úpravy stále není možné podnik v rámci ust. § 118 ObčZ jednoznačně kategorizovat. Díky tomu v praxi nadále vznikají problémy, např. ohledně způsobu zdanění.²¹²

V současné právní úpravě je podnik v souvislosti se vklady do obchodních společností, jako možný předmět nepeněžitěho vkladu, výslovně zmiňován v ustanovení § 59 odst. 5 ObchZ.²¹³ Jestliže je vkládán podnik či jeho část, použijí se přiměřeně ustanovení o smlouvě o prodeji podniku (neboli ust. § 476 - 488a ObchZ - tzv. absolutní obchod dle ust. § 261 odst. 3 písm. d) ObchZ).

Ze znění cit. ustanovení § 59 odst. 5 ObchZ však není možné dovozovat, že vklad podniku do obchodní společnosti je jeho prodejem. Jak platí i u ostatních předmětů vkladů, nepochybně se jedná o převod úplatný, jelikož „výměnou“ za vklad získává budoucí společník podíl na společnosti a z toho plynoucí práva. Proto, jak uvádí K. Eliáš, má smlouva o vkladu podniku svými obecnými pojmovými znaky blízko ke smlouvě směnné.

Dle mého názoru je v tomto případě vyjasnění samotné možnosti poskytnutí podniku, jako nepeněžitěho vkladu, a i následného právního režimu, jakým se bude takové splacení řídit, nezbytné.²¹⁴ Pokud by absentovala výslovná zákonná úprava umožňující vklad podniku, vznikala by nežádoucí právní nejistota.

²⁰⁹ Jedná se o čtyři skupiny, a to věci, práva, jiné majetkové hodnoty, byty a nebytové prostory.

²¹⁰ Byl přijat až s účinností od 1. 1. 2001.

²¹¹ Problematikou kategorizace podniku jako předmětu soukromoprávních vztahů se zabýval i K. Eliáš, který uzavřel, že podnik je předmětem občanskoprávních vztahů sui generis institucionalizovaný nikoli na základě ust. § 118 ObčZ, ale pouze ust. § 5 ObchZ, z čehož nutně musí vyplývat celá řada teoretických i praktických problémů (srov. ELIÁŠ, Karel. K vymezení podniku v českém obchodním zákoníku. *Právní rozhledy*, 1993, roč. 1, č. 3, s. 75 - 78.; dále také ELIÁŠ, Karel. Věc. Pozitivistická studie. *Právník*, 1992, roč. 131, č. 8, s. 694 - 711.). Autor ke svému výše popsanému závěru uváděl, že i když ust. § 5 ObchZ stanoví, že podnik je věcí hromadnou, naše platné soukromé právo však hromadnou věc jako předmět právních vztahů nezná. Pojmově je vyloučeno, že by podnik spadal do skupiny práv nebo bytů a nebytových prostor. Jako možné se může jevit zařazení podniku do skupiny majetkových hodnot, avšak z definice podniku v ust. § 5 ObchZ vyplývá, že podnik sám je majetkovými hodnotami zčásti tvořen. Proto by podnik byl majetkovou hodnotou tvořenou dílčími majetkovými hodnotami, a tudíž jakousi majetkovou hodnotou vyššího řádu, což autor považuje za problematické, ne-li zcela pochybné.

²¹² Blíže viz NESROVNAL, Jiří. Vklad podniku nebo jeho části a daň z převodu nemovitosti. *Právní zpravodaj*, 2008, roč. 9, č. 4, s. 10 - 11.

²¹³ Předmětem nepeněžitěho vkladu může být i část podniku. Dále je pro označení podniku i části podniku souhrnně použito označení „podnik“.

²¹⁴ A to na rozdíl od ust. § 59 odst. 6 ObchZ upravující pohledávku, jako předmět nepeněžitých vkladů, kdy je sice namíste v zákoně výslovně upravena možnost jejího poskytnutí jako předmětu vkladu, ale výslovně ustanovení o tom, že se na její převod přiměřeně použije ustanovení o postoupení pohledávky, se mi jeví jako nadbytečné. Jestliže v obchodním zákoníku komplexní režim úpravy převádění pohledávek chybí,

Vklad podniku, neboli „l'apport d'un fonds de commerce à une société“, do základního kapitálu obchodní společnosti připouští i francouzská právní úprava. V souladu se zásadou poctivého obchodního styku je i ve francouzském „Code de commerce“ (obchodní zákoník) upravena ochrana věřitelů, jejichž pohledávky spolu s podnikem přechází na společnosti (viz dále).²¹⁵

Splacení vkladu

Vklad, jehož předmětem je podnik, je splacen uzavřením písemné smlouvy o vkladu, kterou jménem společnosti uzavírá správce vkladu, pokud je podnik správcem současně i předán. Jsou-li součástí podniku nemovitosti, musí být ve smlouvě o vkladu podniku obsaženo též prohlášení podle ust. § 60 odst. 1 ObchZ. O předání podniku sepíše správce vkladu a osoba splácející vklad zápis.²¹⁶

Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku²¹⁷ upřesnil, že vkladatel, který do obchodní společnosti jako předmět vkladu vkládá podnik, je oprávněn tento podnik provozovat až do okamžiku, kdy předmět vkladu přejde na společnost, pokud nebylo dohodnuto jinak, přičemž okamžikem vzniku společnosti na společnost přecházejí i ty práva a závazky, které vznikly během této doby, tedy od splacení vkladu do vzniku společnosti.

Jak vyplývá z přiměřeného použití smlouvy o prodeji podniku, na obchodní společnost vkladem podniku zákonnou cestou přecházejí veškerá práva a závazky, která k podniku náležejí (a to i bez souhlasu věřitelů - o jejich právu na podání odporu viz dále).²¹⁸ Vkladatel ze zákona ručí za splnění takto přešlých závazků.²¹⁹

Ohledně úpravy přechodu závazků při vkladu podniku je pro úplnost nezbytné uvést následující závěry, které byly vysloveny judikaturou v souvislosti se smlouvou o prodeji podniku a s následným přechodem práv a závazků:

- Pokud se ve smlouvě o prodeji podniku uvádí, že práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů prodávajícího jsou vypořádány a na kupujícího tedy

aplikace úpravy o postoupení pohledávky obsažená v občanském zákoníku by obecně nastoupila na základě ust. § 1 odst. 2 ObchZ při subsidiární aplikaci občanského zákoníku.

²¹⁵ Srov. BRANLARD, Jean-Paul. *Droit général des sociétés*. Paris : UNIVERSITÉ PARIS-SUD 11, 2009, s. 28.

²¹⁶ Ust. § 59 odst. 5, § 60 odst. 2 ObchZ.

²¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. března 2003, sp. zn. 29 Odo 717/2003

²¹⁸ K tomuto bych chtěla doplnit, že obecně je terminologie ohledně převodu nebo přechodu práv a povinností používána nepřesně, a dokonce v určitých případech není možné s jistotou dovodit, zda se jedná o převod nebo o přechod práv či povinností. Je tomu tak i v případě vkladů do obchodních společností, kdy se nepochybně jedná o dispoziční právní skutečnost, tedy o převod práv, avšak mezi následky tohoto právního úkonu, kterým je uzavření smlouvy o vkladu, patří i zákonný přechod některých práv či povinností. Blíže k této problematice např. viz PELIKÁNOVÁ, Irena. Problém převodu a přechodu práv. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 4, s. 141 - 146.

²¹⁹ Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 227 - 228 (§ 59).

nepřecházejí, přitom k takovému vypořádání ve skutečnosti nedošlo, je smlouva o prodeji podniku neplatná dle ust. § 49a ObčZ, jelikož šlo o právní úkon učiněný v omylu a omyl byl podstatný.²²⁰ Při vkladu podniku do obchodní společnosti bude dle mého názoru výše uvedené analogicky platit i pro smlouvu o vkladu podniku uzavřenou dle ust. § 60 odst. 2 ObchZ. Neplatnost dle ust. § 49a ObčZ je neplatností relativní (dotčená osoba se jí musí dovolat).

- „Podstatnou částí smlouvy o prodeji podniku je mj. závazek kupujícího převzít závazky prodávajícího související s podnikem. Má-li jít o tento smluvní typ, je nezbytné, aby kupující převzal všechny závazky prodávajícího související s podnikem. Neobsahuje-li smlouva uvedenou podstatnou část, tj. z přechodu byly vyjmuty některé závazky, které souvisejí s podnikem, nebyla platně uzavřena smlouva o prodeji podniku, jež je takto jako smluvní typ upravena v obchodním zákoníku.“²²¹ Dle mého názoru je možné i tento závěr vztáhnout na případ vkladu podniku do obchodní společnosti. Ve smlouvě o vkladu podniku do obchodní společnosti (dle ust. § 60 odst. 2 ObchZ) proto musí být obsaženo prohlášení, že vznikem obchodní společnosti na ní přejdou veškeré závazky vkladatele související s podnikem. Dá se usuzovat, že pokud toto prohlášení bude jako nezbytný pojmový znak smlouvy o vkladu podniku do obchodní společnosti absentovat, bude takováto smlouva neplatná a aktivují se účinky popsané výše.
- Jediným možným způsobem, kterým lze vložit závazky do obchodní společnosti, je v rámci vkladu podniku.²²²

Zajištění ochrany věřitelů v komparaci s francouzskou právní úpravou

Společník je povinen bez zbytečného odkladu po přechodu práv a závazků vloženého podniku na společnost oznámit přechod pohledávek dlužníkům. Společnost je povinna ve stejné lhůtě oznámit přechod závazků každému z věřitelů. Každý z nich se pak může v případě nepochybného zhoršení dobytosti své pohledávky domáhat u soudu určení, že je vůči němu převod závazků na společnost neúčinný, a to podáním odporu dle ust. § 478 ObchZ. Pokud soud takto uplatněné žalobě vyhoví, vzniká věřiteli právo požadovat od vkladatele podniku poskytnutí plnění, jako by k vložení podniku do společnosti nedošlo. Poté může vkladatel, resp. společník, požadovat jím věřiteli poskytnuté plnění po společnosti.²²³

Ve francouzském právním řádu je ochrana věřitelů (resp. ostatních společníků vkladatele) při vkladu podniku do obchodní společnosti upravena ve francouzském obchodním zákoníku²²⁴ následovně:²²⁵

²²⁰ Viz ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 1053 (§ 477).

²²¹ Cit. ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 1050 (§ 476).

²²² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. srpna 2002, sp. zn. 29 Odo 64/2002

²²³ Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 227 - 228 (§ 59).

²²⁴ Zejména Livre 1er du Code de commerce (art. L. 141-21 et L 141-22)

1. Nejprve je nutné, aby skutečnost, že vkladatel vložil podnik do obchodní společnosti, byla uveřejněna v „JAL“²²⁶ a v „BODACC“.²²⁷ Děje se tak po dobu patnácti dnů od splacení vkladu. Pokud k uveřejnění tímto způsobem nedojde, lhůta pro „přihlášení“ pohledávek věřitelů neběží.
2. Ve lhůtě deseti dnů od posledního dne řádného uveřejnění splacení vkladu, kterým je podnik, mohou věřitelé „přihlásit“ svoji pohledávku za podnikem vkladatele u příslušného rejstříkového soudu. Věřitelé, kteří v uvedené lhůtě řádným způsobem svoji pohledávku „nepřihlásí“ ztrácejí možnost domáhat se soudně uspokojení nebo zabezpečení své pohledávky vůči společnosti, a zůstává jim pouze případné právo žalobou se domáhat takového plnění pouze po vkladateli.
3. Poté, co vyprší výše uvedená lhůta pro „přihlášení“ pohledávek věřitelů, kdy společníci vkladatele podniku získají přehled o pasivech, které na společnost spolu s podnikem přecházejí, začíná jim běžet patnáctidenní lhůta k podání návrhu na prohlášení neplatnosti vzniku společnosti²²⁸ nebo neplatnosti splacení vkladu takového podniku. Jedná se o prostředek obrany společníků proti nekorektnímu jednání společníka vkladatele (ať již úmyslnému nebo nedbalostnímu), kdy obdobně jako v českém právním řádu dochází před vkladem podniku k jeho ocenění, a tudíž i k soupisu a následnému ocenění pasiv podniku. Poté, co věřitelé „přihlásí“ své pohledávky, může vyjít najevo, že pasiva spojená s podnikem dosahují částky vyšší, než na jakou byly oceněny.
4. Pokud společníci výše uvedené možnosti domáhat se prohlášení neplatnosti vzniku společnosti nebo vkladu podniku ve lhůtě nevyužijí (aktivně legitimovaní k podání žaloby jsou i jednotlivě), popř. pokud soud jejich návrhu nevyhoví, společnost se stává vedle původního dlužníka věřitelů, tedy vedle společníka vkladatele, solidárně zavázaná za splnění věřiteli „přihlášených“ dluhů.

²²⁵ Následně uvedené o francouzské právní úpravě vkladu podniku viz BRANLARD, Jean-Paul. *Droit général des sociétés*. Paris : UNIVERSITÉ PARIS-SUD 11, 2009, s. 28.

²²⁶ Neboli „journal d’annonces légales“. K tomuto se v českém právním řádu obtížně hledá ekvivalent. Jedná se o jakýsi věstník, který je vydáván pouze v daném obvodu rejstříkového soudu, a slouží k uveřejňování různých obchodních zpráv a oznámení.

²²⁷ Neboli „Bulletin officiel des annonces civiles et commerciales“. Má stejný účel, jako „JAL“, avšak na rozdíl od něj je „BODACC“ distribuován celostátně. Dá se volně přirovnat k českému obchodnímu věstníku.

²²⁸ Přesně „demander la nullité de la société“, francouzská právní úprava tedy používá pojem nicotnost a nikoli neplatnost vzniku společnosti.

Vrátím-li se k české právní úpravě, vedle zmiňované přiměřené aplikace úpravy smlouvy o prodeji podniku²²⁹ je nutné při vkládání podniku do obchodní společnosti respektovat i další ustanovení obchodního zákoníku, ve kterých jsou podnik a podmínky dispozice s ním upraveny. Mezi tato ustanovení patří např. ust. § 67a ObchZ, ve kterém je stanoveno, že ke smlouvě, na jejímž základě dochází k převodu podniku (tedy i smlouva o vkladu podniku do obchodní společnosti) musí být udělen souhlas společníků nebo valné hromady.²³⁰

Ocenění podniku

Ohledně metody ocenění, která se používá pro stanovení hodnoty předmětu vkladu, kterým je podnik, je nutné odkázat na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR,²³¹ ve kterém Nejvyšší soud mimo jiné vyslovil, že znalecký posudek má při stanovení hodnoty podniku vycházet z jeho tržního ocenění.²³² Metoda tržního ocenění je obecně nepoužívanější z metod pro oceňování nepeněžitých vkladů.

Vklad podniku a jeho následky v praxi

V závěru pojednání o podniku, jako o možném předmětu nepeněžitých vkladů, považuji za vhodné zmínit důsledky, které vložení takového předmětu vkladu do obchodní společnosti v praxi má, resp. kdy je takovýto předmět vkladu vhodné zvolit a v jakých situacích se tak nejfrekventovaněji děje.

Vklad podniku do obchodní společnosti je efektivním řešením, pokud se fyzická osoba, jako podnikatel vykonávající individuální podnikatelskou aktivitu, rozhodne přenést tuto aktivitu do režimu obchodní společnosti (důvod vhodnosti takového rozhodnutí - vznik nového samostatného subjektu práva a omezené ručení společníka za závazky takového subjektu - nepovažuji za nutné podrobněji rozebírat). Může se tak vyhnout druhému možnému postupu, který je nezanedbatelně těžkopádnější, a to založit obchodní společnost pouze s minimálním nutným základním kapitálem, a poté na společnost postupně převádět svůj

²²⁹ Více k problematice smlouvy o prodeji podniku např. viz DOBEŠ, Petr. Několik poznámek k převodu (části) podniku. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 16, č. 19, s. 707 - 713.

²³⁰ Dále je pojem podnik používán v souvislosti se zvláštními skutkovými podstatami nekalé soutěže (např. parazitování na pověsti podniku, klamavá reklama, atd.), dále v ust. § 66a ObchZ (ovládající a ovládaná osoba, dále také tzv. koncernové podniky). Vedle obchodního zákoníku je nutné také odkázat na zákon č. 173/1988 Sb., o podniku se zahraniční majetkovou účastí, ve znění pozdějších předpisů.

²³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR z června 1997 zveřejněný v Soudních rozhledech č. 5/1997 pod číslem 75.

²³² Viz ŠVEJDA, Milan. Založení obchodní společnosti vkladem podniku aneb možnosti "transformace" soukromého podnikatele. *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 7, s. 368 - 369.

obchodní majetek. Tato cesta je však daňově nákladná a může při šikanózním výkonu vést k porušení jak finančních, tak trestněprávních předpisů.²³³

Ostatní předměty nepeněžitých vkladů

Vedle výše jmenovaných předmětů nepeněžitých vkladů, které jsou obchodním zákoníkem explicitně zmiňovány, jsou dále přípustné i následující nepeněžitě vklady:²³⁴

1. **nehmotný statek** (nespočívající v již zmiňovaném zřízení nebo převedení práva užívání nebo požívání), tedy např. vklady spočívající v převodu převoditelných autorských práv,²³⁵ ochranné známky,²³⁶ užitného vzoru²³⁷ či patentu nebo průmyslového vzoru,²³⁸
2. **podíl komanditisty či obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným,**
3. **cenné papíry** (směnky, šeky, dluhopisy, akcie, skladištní listy a jiné cenné papíry na zboží).²³⁹

3.2 Metody oceňování vkladu znalcem

Stanovení hodnoty nepeněžitě vkladu, znalecký posudek

Hodnota nepeněžitě vkladu musí být uvedena v zakladatelském dokumentu.²⁴⁰ Pro společnost s ručením omezeným a pro akciovou společnost je stanovena povinnost stanovit

²³³ Tamtéž.

²³⁴ Následně uvedený výčet viz DĚDIČ, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2007, s. 44 - 45. U všech následně uvedených předmětů nepeněžitých vkladů je samozřejmě nutné, aby zároveň byly splněny obecné podmínky přípustnosti jejich poskytnutí do obchodní společnosti, tedy zejména aby byly hospodářsky využitelné.

²³⁵ Dle zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů

²³⁶ Dle zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů

²³⁷ Dle zákona č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech, ve znění pozdějších předpisů

²³⁸ Dle zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů

²³⁹ U cenných papírů znějících na peněžitě plnění, neboli u dluhopisů, směnek, šeků a kupónů, lze dovodit, že podmínka hospodářské využitelnosti je splněna. O splacení cenných papírů platí, že i když obecně není pro jejich převod písemná forma smlouvy předepsána (s výjimkou cenných papírů na jméno), z ust. § 60 odst. 2 ObchZ plyne nezbytnost písemné formy smlouvy o vkladu cenného papíru. Ohledně listinných cenných papírů na řad platí, že se převádějí rubopisem a vklad je splacen uzavřením písemné smlouvy o jejich vkladu, avšak společnost se stává jejich vlastníkem až po provedení rubopisu a předání cenného papíru. K převodu ostatních cenných papírů je nutné i jejich předání. Zaknihované cenné papíry nabude společnost až jejich připsáním na svůj účet ve Středisku cenných papírů (viz DĚDIČ, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2007, s. 45.).

²⁴⁰ Vedle toho musí být hodnota nepeněžitě vkladu stanovena také v prohlášení o převzetí vkladu (ust. § 109 odst. 1 ObchZ), v pozvánce na valnou hromadu, která má rozhodnout o zvýšení základního kapitálu (ust. § 202 odst. 4 písm. b) ObchZ), v rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu (ust. § 143 odst. 3 písm. c) a § 203 odst. 2 písm. h) ObchZ) a v dohodě o rozsahu účasti akcionářů na zvýšení základního

hodnotu nepeněžitého vkladu podle posudku zpracovaného znalcem (ust. § 59 odst. 3 ObchZ),²⁴¹ tj. osoby zapsané v seznamu znalců dle zákona.²⁴² Cit. ustanovení dále stanoví, že znalec je pro tento účel jmenován obecným soudem navrhovatele na základě návrhu zakladatele, budoucího zakladatele nebo společnosti, přičemž soud není vázán návrhem osoby znalce. Znalec musí být na společnosti nezávislý. Účastníky řízení jsou navrhovatel a znalec.²⁴³

Soud odvolá na návrh společnosti jmenovaného znalce, pokud závažným způsobem porušuje své povinnosti. O návrhu na určení nebo odvolání znalce musí rozhodnout do patnácti dnů od doručení návrhu.

Ohledně odměny za zpracování posudku znalcem platí, že její výše se stanoví dohodou. Pokud se strany na její výši nedohodnou, určí ji na návrh kteréhokoliv účastníka soud, který znalce jmenoval. Odměnu hradí společnost. Pokud společnost nevznikne, odměnu hradí společně a nerozdílně zakladatelé.

Obligatoční náležitosti jsou vyjmenovány v ust. § 59 odst. 4 ObchZ. Jsou jimi:

1. popis nepeněžitého vkladu,
2. použité způsoby jeho ocenění a údaj o tom, zda hodnota nepeněžitého vkladu, ke které vedou použité způsoby ocenění, odpovídá alespoň úhrnnému emisnímu kursu akcií, které mají být vydány jako protiplnění za tento nepeněžitý vklad, nebo částce, která se má započítávat na vklad do základního kapitálu společnosti s ručením omezeným (v této náležitosti se odráží požadavek, aby byl základní kapitál v celé výši pokryt hodnotou vkladů),
3. částku, kterou se nepeněžitý vklad oceňuje.

Problematika obligatočních náležitostí znaleckého posudku pro stanovení hodnoty nepeněžitých vkladů (a následky případného nedodržení těchto náležitostí) byla analyzována

kapitálu (ust. § 205 odst. 3 ObchZ). Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 226 - 227 (§ 59).

²⁴¹ Tento požadavek byl do obchodního zákoníku začleněn novelou č. 142/1996 Sb. Novela obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb. poté pro případ vkladu know-how (jako poněkud rizikového předmětu nepeněžitého vkladu) stanovila povinnost ocenit takový vklad na základě posudku zpracovaného dvěma znalci. Tento požadavek byl vypuštěn novelou č. 501/2001 Sb.

²⁴² Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů

²⁴³ Věcně příslušným soudem k takovému řízení je soud krajský (ust. § 9 odst. 3 písm. c) OSŘ). Místně příslušným je krajský soud, v jehož obvodu má navrhovatel bydliště nebo sídlo (ust. § 85a OSŘ). Obchodní zákoník výslovně vymezuje okruh účastníků řízení o jmenování znalce, jelikož takové řízení nelze považovat za řízení rejstříkové, a ani jednu ze tří základních definic účastníků řízení obsaženou v ust. § 90 a násl. OSŘ pro určení účastníků takového řízení použít nelze. Viz ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009, s. 226 - 227 (§ 59).

např. v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. dubna 2010.²⁴⁴ Ze závěrů tam uvedených bych jako nejvýznamnější ocitovala následující:

- Vadou znaleckého posudku není ta skutečnost, že v něm není uvedeno, že byl vypracován za účelem stanovení hodnoty nepeněžitého vkladu společníka do společnosti, a že nepopisuje nemovitost jako nepeněžitý vklad, jelikož v ust. § 59 odst. 3 ObchZ povinnost uvádět takové náležitosti stanovena není.²⁴⁵
- Ačkoli soudy nižších stupňů v předmětném dovolacím řízení dovodily, že nedodržení náležitostí znaleckých posudků předepsaných v ust. § 59 odst. 3 ObchZ způsobuje „neplatnost vložení nepeněžitého vkladu“ pro obcházení zákona (ust. § 39 ObčZ), Nejvyšší soud ČR došel k názoru opačnému a vyslovil, že popsany nedostatek posudků takové následky nezpůsobuje. Tento závěr opřel o „nutnost výkladu vycházejícího ze zásady zachování základního jmění (základního kapitálu), která u kapitálových obchodních společností představuje jednu ze zásad chránících třetí osoby, jež vstupují do právních vztahů s uvedenými společnostmi... Funkcí uvedené úpravy je proto zajistit, aby nepeněžitý vklad, který při vzniku společnosti představuje zcela konkrétní majetek přecházející na společnost, měl v tomto okamžiku skutečně hodnotu uvedenou v zakladatelských dokumentech společnosti. Pokud by jeho skutečná hodnota byla nižší, došlo by již na samotném počátku existence společnosti ke zkreslení jejích majetkových poměrů a vůči třetím osobám by rejstříkovým zápisem bylo deklarováno nadhodnocené základní jmění (základní kapitál).“
- „Věcná nesprávnost znaleckého posudku při ohodnocení nepeněžitého vkladu do akciové společnosti (chybně určená hodnota nepeněžitého vkladu) zakládá povinnost vkladatele postupovat podle ust. § 59 odst. 7 a tudíž doplatit v penězích rozdíl jsoucí v neprospěch společnosti, do které byl nepeněžitý vklad vložen.“²⁴⁶
- Jestliže (na základě výše uvedeného) sama věcná nesprávnost znaleckého posudku nemůže způsobit neplatnost písemného prohlášení vkladatele, nemůže tuto neplatnost (za použití argumentu a maiori ad minus) ani nedostatek znaleckého posudku v podobě nedodržení zákonem předepsaných náležitostí (konkrétně nenaplnění požadavku ust. § 59 odst. 4 písm. b) ObchZ).

Metody oceňování

Na výše citovanou obecnou úpravu obchodního zákoníku oceňování nepeněžitého vkladu navazuje zvláštní právní předpis, kterým je zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění pozdějších předpisů. Prováděcím předpisem k cit. zákonu je vyhláška

²⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. dubna 2010, sp. zn. 29 Cdo 5485/2007

²⁴⁵ V řešeném případě vedle výše uvedeného znalecký posudek všechny obligatorní náležitosti neobsahoval, jelikož v rozporu s ust. § 59 odst. 3 písm. b) ObchZ neobsahoval údaj o tom, zda hodnota vkladu odpovídá emisnímu kursu upsaných akcií splácených takovým vkladem.

²⁴⁶ Z výše uvedeného se dá dovodit, že „...věcná nesprávnost znaleckého posudku spočívající v chybném určení hodnoty nepeněžitého vkladu tvořeného nemovitostmi nezpůsobuje neplatnost písemného prohlášení vkladatele coby právního úkonu, na jehož základě dochází (spolu s předáním nemovitostí správcí vkladu) ke splacení nepeněžitého vkladu a který je podkladem pro vklad vlastnického práva společnosti k předmětu vkladu do katastru nemovitostí“. Tento názor Nejvyšší soud ČR vyjádřil již ve svém rozsudku ze dne 5. února 2008, sp. zn. 29 Odo 760/2006.

č. 540/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů.²⁴⁷ Účelem cit. zákona je upravit způsob oceňování věcí, práv a jiných majetkových hodnot a služeb pro účely stanovené zvláštními předpisy (ust. § 1 odst. 1 cit. zákona). Zmíněným zvláštním předpisem je i obchodní zákoník. Přehled způsobů oceňování jednotlivých majetkových hodnot je upraven v ust. § 2 cit. zákona. Jsou jimi:

1. **ocenění obvyklou cenou** - obecný způsob ocenění (použije se, pokud není zákonem stanoveno jinak). Obvyklou cenou je „*cena, která by byla dosažena při prodejích stejného, popř. obdobného majetku nebo při poskytování stejné nebo obdobné služby v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění*“. Přitom musí být zváženy všechny okolnosti, které mají na cenu vliv;
2. **nákladový způsob** - výše nákladů, které by bylo nutno vynaložit na pořízení předmětu ocenění v místě ocenění a podle jeho stavu ke dni ocenění,
3. **výnosový způsob** - výše výnosu z předmětu ocenění skutečně dosahovaného nebo z výnosu, který lze z předmětu ocenění za daných podmínek obvykle získat, a z jeho úrokové míry,
4. **porovnávací způsob** - vychází z porovnání předmětu ocenění se stejným nebo obdobným předmětem a cenou sjednanou při jeho prodeji,
5. **oceňování podle jmenovité hodnoty** - vychází z částky, na kterou předmět ocenění zní nebo která je jinak zřejmá,
6. **oceňování podle účetní hodnoty** - výše hodnoty je stanovena na základě způsobů oceňování stanovených v předpisech o účetnictví,
7. **oceňování podle kurzové hodnoty** - vychází z ceny předmětu ocenění zaznamenané ve stanoveném období na trhu,
8. **oceňování sjednanou cenou** - neboli cenou předmětu ocenění, která byla sjednána při jeho prodeji, popř. cena odvozená ze sjednaných cen.

Dále jsou v zákoně obsažena speciální ustanovení konkrétně se týkající způsobů ocenění nemovitostí, majetkových práv, cenných papírů, ostatního majetku a podniku. Při

²⁴⁷ Srov. DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2009, s. 589.

oceňování nepeněžitých kladů je nejčastěji využívanou metodou **metoda ocenění obvyklou cenou**.²⁴⁸

²⁴⁸ Viz POLÁČEK, Bohumil, ATTL, Jan. *Posudek znalce a podnik*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2006, s. 26 - 30.

4. Nepeněžitý vklad při zvyšování základního kapitálu společnosti

Ke zvýšení základního kapitálu dochází buďto z vlastních zdrojů společnosti nebo upsáním a splacením nových vkladů. Jelikož při zvyšování základního kapitálu novými vklady reálně roste výše čistého obchodního jmění společnosti, označuje se tento způsob jako efektivní zvýšení základního kapitálu. Může se jednat jak o vklady peněžité, tak nepeněžité, avšak základní kapitál může být zvyšován nepeněžitými vklady, jen pokud je to v důležitém zájmu společnosti.²⁴⁹ Statutární orgán proto musí valné hromadě v písemné zprávě uvést, o jaké předměty nepeněžitých vkladů se konkrétně jedná, důvody pro zvýšení základního kapitálu nepeněžitými vklady a částku, kterou se takové vklady na zvýšení základního kapitálu započtou. Základní kapitál pak může být zvýšen jen těmi nepeněžitými vklady, které valná hromada schválila.²⁵⁰

Pokud se základní kapitál zvyšuje nepeněžitým vkladem, musí být v usnesení valné hromady (taktéž v pozvánce na zasedání valné hromady) vedle částky, o kterou se základní kapitál zvyšuje a lhůty, do níž musí být převzaty závazky ke zvýšení vkladu nebo k převzetí nového vkladu, i označení předmětu nepeněžitého vkladu a určení částky, která se započítává na vklad společníka. Hodnota nepeněžitého vkladu musí být stejně jako při zakládání obchodní společnosti obligatorně stanovena na základě znaleckého posudku ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti (výjimky z této povinnosti viz dále).

K efektivnímu zvyšování základního kapitálu peněžitými vklady může účinně dojít jen tehdy, pokud jsou dosavadní peněžité vklady zcela splaceny. Z ust. § 59 odst. 2 ObchZ vyplývá, že zcela splaceny budou i vklady nepeněžité, jelikož ohledně nich platí, že musí být splaceny již před zápisem vzniku společnosti či před zápisem zvýšení jejího základního kapitálu.²⁵¹

Závazek ke zvýšení vkladu nebo k novému vkladu vkladatel přebírá písemným prohlášením. Mezi podstatné náležitosti tohoto prohlášení patří určení částky, o kterou se základní kapitál zvyšuje, a uvedení lhůty pro splacení vkladu. Jedná-li se o nepeněžitý vklad, musí být v prohlášení dále uvedena jeho specifikace a částka, kterou se započítává na vklad společníka.

Dále o nepeněžitých vkladech platí to samé, co o nich bylo uvedeno v souvislosti se zakládáním obchodních společností, avšak s tím rozdílem, že obchodní společnost

²⁴⁹ Viz ust. § 143 odst. 6, § 204 odst. 3 ObchZ.

²⁵⁰ Viz BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Společnost s ručením omezeným*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2006, s. 252 - 258.

²⁵¹ Tamtéž.

v okamžiku splacení nepeněžitého vkladu již je subjektem práva, a tudíž dochází okamžikem splacení nepeněžitého vkladu zároveň i k převodu jeho vlastnictví (samozřejmě s výjimkou konstitutivních zápisů do zákonných evidencí - např. do katastru nemovitostí) a tudíž zde nefiguruje osoba správce vkladu.

4.1 Výjimky z povinnosti oceňovat nepeněžitý vklad znalcem

Úprava výjimek z povinnosti oceňovat nepeněžitý vklad znalcem je obsažena v ust. § 59a až § 59c ObchZ. Tato ustanovení byla do obchodního zákoníku zařazena jeho novelou provedenou zákonem č. 512/2009 Sb., a to s účinností od 20. června 2009.

Hlavním důvodem přijetí cit. zákona je novela tzv. Druhé obchodněprávní směrnice č. 77/91/EHS nově přijatou směrnicí 2006/68/ES, přičemž zákon také obsahuje úpravu, která má opravit ta ustanovení obchodního zákoníku, která byla v minulosti přijata kvůli transponování právních předpisů EU, avšak byla transponována vadně. Vložení ust. § 59a až § 59c ObchZ reaguje konkrétně na čl. 10a a 10b novely Druhé směrnice.²⁵²

Účelem přijetí zmíněných ustanovení § 59a až § 59c ObchZ je zjednodušit proces zvyšování základního kapitálu.²⁵³ Toto zjednodušení **spočívá v možnosti nevyhotovovat znalecký posudek pro ocenění předmětu nepeněžitého vkladu, pokud byla jeho hodnota zjištěna jiným transparentním způsobem, a to konkrétně jiným expertem, trhem nebo z ověřeného účetnictví.** Nově přijatá právní úprava v sobě obsahuje předpoklad, že zjištění hodnoty vkladu některým z vyjmenovaných způsobů je natolik hodnověrné, že není nutné takto stanovenou hodnotu potvrzovat znaleckým posudkem.²⁵⁴ Situace, ve kterých je možné takto postupovat, jsou vyjmenované v ust. § 59a odst. 1 až 3 ObchZ, přičemž přístupující podmínkou je, že o takovém postupu rozhodne statutární orgán.²⁵⁵

Míra efektivity přijaté úpravy vyplyne až z praxe, avšak dle mého názoru lze tento krok ve prospěch liberalizace právní úpravy označit za pozitivní, ovšem pouze pokud nebyl přijat na úkor zajištění dostatečné ochrany věřitelů. Kromě jiného by tato ochrana měla být

²⁵² Viz důvodová zpráva k zákonu č. 215/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵³ K tomuto podrobně viz DĚDIČ, Jan, SKÁLOVÁ, Jana, HLAVÁČ, Jiří. Oceňování nepeněžitých vkladů a finanční asistence v novele obchodního zákoníku a účetní souvislosti (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2009, roč. 1, č. 10, s. 278 - 284.; DĚDIČ, Jan, SKÁLOVÁ, Jana, HLAVÁČ, Jiří. Oceňování nepeněžitých vkladů a finanční asistence v novele obchodního zákoníku a účetní souvislosti (2. část). *Obchodněprávní revue*, 2009, roč. 1, č. 11, s. 308 - 319.

²⁵⁴ Výjimkou jsou situace předvídané v ust. § 59a odst. 4 a 5 ObchZ, kdy dojde k takové změně, že lze důvodně očekávat nutnost přezkumu takto stanovené hodnoty předmětu nepeněžitého vkladu. V takovýchto případech má statutární orgán povinnost zajistit ocenění nové. Pokud tak neučiní, mohou společníci sami navrhnout soudu, aby znalce jmenoval (viz cit. důvodová zpráva).

²⁵⁵ Tamtéž.

zajištěna stanovením povinnosti zveřejnit při postupu podle ust. § 59a ObchZ základní informace dle ust. § 59c odst. 2 ObchZ. Tyto informace musí být zpřístupněny i ve sbírce listin.

Závěrem bych chtěla upozornit na nově zavedený pojem „**obecně uznávaný nezávislý odborník**“, který je užit v ust. § 59a odst. 2 ObchZ. Jak je uvedeno v citované důvodové zprávě, zákon v tomto ustanovení úmyslně neodkazuje na úpravu zákona o znalcích a tlumočnících, jelikož takovou osobou může být dle přijaté směrnice kdokoli. Konkrétnější významový rámec tohoto pojmu bude muset vytvořit až judikatura.

5. Vztah vkladu a obchodního podílu (obecné pojednání)

Obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným je obchodním zákoníkem definován v ust. § 114 odst. 1: „*Obchodní podíl představuje účast společníka na společnosti a z této účasti plynoucí práva a povinnosti.*“ Ke vztahu vkladu a obchodního podílu je nutné uvést,²⁵⁶ že hodnota vkladu je obecně základem pro stanovení podílu společníka na společnosti, avšak ve výsledku výše podílu společníka nemusí být odvislá od vkladu, který společnosti poskytl.

Dle ust. § 61 odst. 1 ObchZ platí, že každý společník může mít ve společnosti (kromě společnosti akciové) pouze jeden podíl. „*Podíl představuje účast společníka ve společnosti a z ní plynoucí práva a povinnosti*“,²⁵⁷ podíl (ve francouzštině „la part sociale“) tedy vyjadřuje poměr, v jakém může společník (prostřednictvím výkonu svých jednotlivých subjektivních práv, např. typicky hlasováním) participovat na chodu společnosti. Speciálním ustanovením ve vztahu k ust. § 61 odst. 1 ObchZ je ve společnosti s ručením omezeným výše citované ustanovení § 114 odst. 1 ObchZ, na základě kterého může úprava společenské smlouvy zapříčinit, že velikost obchodních podílů dvou společníků, kteří společnosti poskytnou stejné vklady (např. částku 30 000 Kč), bude rozdílná, a proto bude odlišná i možná míra jejich účasti na chodu společnosti.

I když tedy není zakázáno ujednáním společenské smlouvy zapříčinit nerovné postavení společníků ve společnosti ve smyslu měřítka jejich účasti, je i v takovém případě nutné respektovat obecnou zásadu obchodního práva, kterou je **ochrana poctivého obchodního styku** (ust. § 265 ObchZ). Proto by takové ustanovení společenské smlouvy mělo být náležitě odůvodněno jiným přínosem pro společnost resp. pro znevýhodněného společníka. V opačném případě by takový úkon nepožíval právní ochrany, konkrétně, příslušné ustanovení společenské smlouvy by mohlo být pro rozpor se zásadami poctivého obchodního styku neplatné, a pro stanovení výše obchodního podílu by se použila zákonná úprava obsažená v ust. § 114 odst. 1 ObchZ.²⁵⁸

Pro úplnost je nutné ocitovat i zbylé odstavce ust. § 114 ObchZ, na základě kterých platí, že společník může mít pouze jeden obchodní podíl (na rozdíl od úpravy akciové společnosti, kdy akcionář může vlastnit větší počet akcií). Avšak je možné, aby jeden obchodní podíl náležel více osobám (jako předmět podílového spoluvlastnictví či jako

²⁵⁶ Jak již bylo zmíněno v kapitole „2.1 Vklad jako předmět vkladu“.

²⁵⁷ Ust. § 61 odst. 1 ObchZ.

²⁵⁸ Srov. BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Společnost s ručením omezeným*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2006, s. 71 - 72.

předmět společného jmění manželů), jejichž vztahy se pak přiměřeně řídí příslušnými ustanoveními občanského zákoníku. Práva z obchodního podílu mohou takové osoby vykonávat jen společným zástupcem.

O obchodním podílu ve vztahu ke vkladu dále platí, že pokud se společník účastní dalším vkladem, zvyšuje se odpovídajícím způsobem jeho vklad, popřípadě i jeho obchodní podíl.²⁵⁹

²⁵⁹ Ohledně obecného pojednání o obchodním podílu (tedy nikoli pouze o jeho vztahu ke vkladu) bych si kvůli obsáhlosti této problematiky, která již jde nad rámec obsahu zadání této práce, dovolila odkázat např. na publikaci BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Společnost s ručením omezeným*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2006, s. 71 - 115.

6. Návrhy de lege ferenda²⁶⁰

Hlavní důvody přijetí návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech

Spolu s návrhem nového občanského zákoníku a nového zákona o mezinárodním právu soukromém je součástí rekodifikace soukromého práva i návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (**zákon o obchodních korporacích**).

Současný obchodní zákoník z roku 1991 byl od svého vzniku nesčetněkrát novelizován. I když je na rozdíl od občanského zákoníku ze šedesátých let předpisem, který vznikl již v období obnovy svobody podnikání, lze ho označit za předpis nevyhovující potřebám moderní společnosti, kdy např. díky zmiňovanému neúnosnému počtu novel ztrácí svojí koncepčnost, přičemž stále obsahuje normy s poměrně svazující úpravou. Úprava návrhu zákona by měla tento nedostatek překonat.

Zároveň by měla vhodně transponovat normy práva EU a hlavně odstranit naprosto nežádoucí dosavadní dvojkolejnost úpravy závazkového práva v zákoníku občanském a obchodním. Vypuštěna by měla být nadbytečně se opakující pravidla, která by byla primárně zahrnuta pouze v novém občanském zákoníku, a zákon o obchodních korporacích by obsahoval pouze modifikace vyplývající z odlišné povahy obchodního práva, jako „*práva profesionálů*“.

Návrh zákona proto obsahuje pouze regulaci obchodních společností a družstev, kdy obecná ustanovení o právnických osobách a o obchodních smlouvách byla vyjmuta a přesunuta do úpravy návrhu zákoníku občanského.

Konkrétní změny ve vztahu k nepeněžitým vkladům²⁶¹

Vklad je upraven v dílu čtyři ZOK, kde je stanoveno, že vkladem se společník podílí na činnosti nebo podnikání obchodní korporace. Vklad se splatí penězi (peněžitý vklad) nebo vnesením jiné penězi ocenitelné hodnoty (nepeněžitý vklad). Výše vkladu musí být vyjádřena

²⁶⁰ Informace o návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech v této kapitole viz Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Nový občanský zákoník*. Justice.cz [cit. 18. prosince 2010]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/zakon-o-obchodnich-korporacich/obecna-vychodiska-navrhu-obchodniho-zakoniku.html>>.

²⁶¹ Z důvodu obsáhlosti úpravy, která bude případným přijetím návrhu zákona o obchodních korporacích změněna, pro bližší informace pouze odkazují na: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Nový občanský zákoník*. Justice.cz [cit. 18. prosince 2010]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/zakon-o-obchodnich-korporacich/konkretni-zmeny.html>>.

v české měně.²⁶² Základní kapitál obchodní korporace (tedy obchodní společnosti či družstva) je peněžité vyjádření všech vkladů do základního kapitálu.²⁶³

Po dobu trvání obchodní korporace ani po jejím zrušení nemá společník (až na zákonem stanovení výjimky) právo na vrácení předmětu vkladu.²⁶⁴ Společník splatí vklad ve lhůtě a způsobem určeným zákonem a zakladatelským právním jednáním. Ocenění předmětu nepeněžitého vkladu se uvede v zakladatelském právním jednání obchodní korporace, ledaže zákon stanoví jinak. Předmětem nepeněžitého vkladu může být jen takové věc, jejíž ocenění v penězích se uvede v zakladatelském právním jednání, ledaže zákon stanoví jinak.²⁶⁵

Ohledně splacení jednotlivých předmětů nepeněžitých vkladů je nutné upozornit, že návrh již nepoužívá pojem podnik, ale pojem „*závod nebo jeho pobočka*“, a že na jeho splacení se použijí přiměřeně ustanovení občanského zákoníku o koupi.

Ohledně osoby **správce vkladu** je podstatnou změnou ta skutečnost, že jím může být **jak některý ze zakladatelů, tak i osoba třetí, kterou zakladatelé určí (tedy nikoli pouze banka).**

Nadále zůstává zachována zásada nemožnosti kapitalizace pohledávek s výjimkou smluvního započtení proti pohledávce společnosti na splacení vkladu nebo emisního kursu, a to na základě písemně uzavřené smlouvy, jejíž podmínky uzavření byly schváleny nejvyšším orgánem.²⁶⁶

Zachován zůstává také požadavek úplného splacení nepeněžitého vkladu do kapitálové společnosti před podáním návrhu na zápis do obchodního rejstříku, přičemž tento vklad nebo emisní kurs nesmí být splácen provedením nebo prováděním práce nebo poskytnutím nebo poskytováním služby.²⁶⁷

Jednotlivé změny v oblasti úpravy nepeněžitých vkladů jsou projevem prosazovaných principů při tvorbě návrhu zákona o obchodních korporacích. Důraz byl kladen na liberalizaci (na uvolňování pravidel), která je v obchodněprávních vztazích prosazována v celoevropském měřítku, při současném zachování, resp. posílení právní jistoty a ochrany věřitelů a spotřebitelů, kdy navrhovaná úprava korporátního práva stojí na principu „*něco za něco*“.

²⁶² Ust. § 16 ZOK

²⁶³ Ust. § 31 ZOK

²⁶⁴ Ust. § 17 ZOK

²⁶⁵ Ust. § 18 ZOK

²⁶⁶ Ust. § 22 ZOK

²⁶⁷ Více viz důvodová zpráva k návrhu zákona o obchodních korporacích uveřejněna na: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Nový občanský zákoník*. Justice.cz [cit. 18. prosince 2010]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/zakon-o-obchodnich-korporacich/duvodova-zprava.html>>.

7. Závěr

Ve své práci jsem se věnovala právě nepeněžitým vkladům do obchodních společností, jelikož jsou neopominutelným právním institutem, který je vhodné, resp. nutné náležitě užívat tak, aby nebyl ohrožen zamýšlený vznik obchodní společnosti, popř. aby účinně došlo k zamýšlenému zvýšení základního kapitálu. Nejprve jsem se zaměřila na jednotlivá významová pojetí tohoto institutu, a poté zejména na jednotlivé podskupiny předmětů nepeněžitých vkladů a jejich specifika odrážející se právě v režimu vkladů do obchodních společností. Vyjmenovány byly také odlišnosti plynoucí z rozdílných úprav a samotných podstat jednotlivých forem obchodních společností, jak českého právního řádu, tak řádu francouzského. Přičemž byla pro úplnost a přehlednost zařazena i základní komparace českého a francouzského právního řádu ohledně samotné úpravy jednotlivých forem obchodních společností.

Vklad je pojmem, který v sobě zahrnuje okruh určitých obligačních povinností (typicky povinnost splatit vklad), kdy pod pojem vklad v širším smyslu lze zahrnout i okruh určitých obligačních práv, a to nejen těch, která má zakládána společnost jako odraz povinností vkladatele, ale i okruh těch práv, které na základě majetkové účasti vkladem do základního kapitálu společník získává. Přičemž míra účasti společníka na obchodní společnosti, a z toho plynoucí rozsah oprávnění, je přímo vyjádřena podílem, kterým společník ve společnosti disponuje. Vklad je pojmem, který je v tomto smyslu pojmu podíl velmi blízký, přičemž otázka vztahu těchto právních institutů a jejich vzájemné provázanosti byla jednou z otázek, kterými jsem se v této práci zabývala. Ze zákona vyplývá, že jejich velikost nemusí být vždy přímo úměrná (ve společnosti s ručením omezeným lze stanovení velikosti obchodního podílu upravit odlišně). V souvislosti se vkladovou povinností jsem také zařadila např. pojednání o úpravě splatnosti vkladů u jednotlivých právních forem obchodních společností, kterou jsem komparovala s úpravou francouzskou.

Dále je vklad tzv. stavební jednotkou základního kapitálu, kdy základní kapitál je tvořen pouze vklady, a to peněžitými nebo nepeněžitými, avšak naopak vklady mohou existovat i mimo základní kapitál. Jelikož je základní funkcí základního kapitálu poskytnutí dostatečné garance věřitelům obchodní společnosti, je nutné, aby se nejednalo o základní kapitál fiktivní, tedy aby nepeněžité vklady nebyly nadhodnocovány. Z uvedeného důvodu bylo samozřejmostí do práce zahrnout i problematiku oceňování nepeněžitých vkladů, obligatorních znaleckých posudků a legislativní změny, které v průběhu existence obchodního

zákoníku byly v této úpravě přijaty. Jedná se o oblast právní úpravy, jejíž optimální nastavení je z důvodu prosazování liberalizace evropského trhu snahou i EU.

Ve své práci jsem se zabývala efektivností současného znění úpravy minimální výše základního kapitálu v českém právním řádu, ve smyslu dostatečného zajištění garanční funkce, která je jednou ze základních funkcí základního kapitálu. Tato otázka vyvstala na základě té skutečnosti, že ve francouzském obchodním zákoníku je minimální výše základního kapitálu pro společnost s ručením omezeným stanovena na pouhé jedno Euro. Ohledně položené otázky jsem došla k závěru, že zákonné nastavení minimální hranice základního kapitálu na vyšší úrovni nemůže samo o sobě zajistit dostatečnou garanci pro věřitele, pokud související úprava není důsledně nastavena tak, aby společnost de facto nemohla zabránit uplatnění garanční funkce základního kapitálu tím, že provádí dispozici s majetkovými hodnotami, které mají věřitelům v případě úpadku společnosti sloužit jako prostředek náhradního uspokojení jejich pohledávek. V tomto ohledu bylo nutné vyjasnit vztah mezi základním kapitálem a obchodním jménem.

Ohledně vztahu nepeněžitých vkladů k základnímu kapitálu bylo taktéž nutné vyjasnit rozdíl mezi explicitním zákazem snížit v průběhu existence společnosti hodnotu základního kapitálu pod minimální přípustnou hranici od hypotetické povinnosti zachovat „podobu“ základního kapitálu ve smyslu nezměnění předmětů nepeněžitých vkladů v průběhu existence obchodní společnosti. Tato druhá z vyslovených povinností ze zákonného znění nevyplývá, a nadto by ani reálně nemohla být plně naplňována. Tudíž je možné, aby předměty nepeněžitých vkladů, jejichž majetková hodnota vytváří základní kapitál, byly měněny, popř. aby byly nahrazeny vklady peněžitými, a naopak.

Tímto se dostávám ke třetímu významovému pojetí vkladu, kterým je vklad jako předmět vkladu. Na toto významové pojetí je v práci kladen největší důraz, a je proto nejpodrobněji z uvedených významů zpracováno. Nejprve bylo nutné nadefinovat podmínky, za kterých je možné, aby byl nepeněžitý vklad do základního kapitálu obchodní společnosti poskytnut. Ohledně těchto podmínek jsem se předně zaměřila na zkoumání hospodářské využitelnosti vkladu ve vztahu k předmětu podnikání nebo činnosti společnosti, a to zejména při vkladu pohledávky.

Další oblastí, ohledně které nebyla mezi odbornou veřejností jasná shoda, byla otázka, zda je možné, aby při zakládání obchodní společnosti byli ustanoveni dva správci vkladu, či zda může být správcem vkladu pouze jedna osoba. Na základě teleologického výkladu a analogické aplikace výkladu judikatorního jsem došla k závěru, že ustanovit více než jednoho správce vkladu možné není. Avšak v návrzích de lege ferenda, tedy konkrétně ve

znění návrhu zákona o obchodních korporacích, je naopak výslovně zmíněno, že současně mohou být ustanovení i dva správci vkladu.

Jádrem mé práce bylo rozdělení nepeněžitých vkladů do jednotlivých podskupin, komparace tohoto rozdělení s dělením dle francouzské právní nauky, a následné analyzování jednotlivých podskupin nepeněžitých vkladu, tedy konkrétně věci movitých, nemovitých, práv, pohledávek, know-how, podniku a ostatních nepeněžitých vkladů (zejména cenných papírů).

Ohledně těchto jednotlivých kategorií předmětů vkladů jsem vedle jejich základní charakteristiky, procesu jejich splácení, spravování a následného převodu majetkových práv k nim na obchodní společnost, zařadila i rozbor těch otázek, které činí největší výkladové problémy. Zároveň jsem uváděla i příklady možných komplikací, které mohou v praxi reálně nastat, a varianty řešení jejich následků (např. následky neplatného zápis do katastru nemovitostí při vkladu nemovitosti).

Z důvodu možného praktického využití této práce jsem do ní zařadila i pojednání o daňovém režimu, kterým se splácení vkladů řídí, dále např. pojednání o vkladu, který je předmětem společného jmění manželů či podílového spoluvlastnictví. V závěru práce jsem se věnovala možnému budoucímu vývoji právní úpravy vkladů souvisejícím s návrhem zákona o obchodních korporacích, jelikož přijetí nového občanského zákoníku, a s tím související přijetí nového zákona o obchodních korporacích a zákona o mezinárodním právu soukromém, je velmi aktuálním tématem.

Seznam použité literatury

Monografie

1. BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 5. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009. 576 s.
2. BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Společnost s ručením omezeným*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2006. 677 s.
3. BRADÁČ, Albert, FIALA, Josef. *Nemovitosti (oceňování a právní vztahy)*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství Linde, 1999. 540 s.
4. BRANLARD, Jean-Paul. *Droit général des sociétés*. Paris : UNIVERSITÉ PARIS-SUD 11, 2009. 53 s.
5. BRANLARD, Jean-Paul. *Droit spécial des sociétés*. Paris : UNIVERSITÉ PARIS-SUD 11, 2009. 76 s.
6. CLARK, Robert Charles. *Firemní právo*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství Victoria Publishing, 1992. 985 s.
7. DĚDIČ, Jan a kol. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2007. 944 s.
8. DĚDIČ, Jan, KALINOVÁ, Miluše, ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Právo obchodních společností*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství Prospektrum, 1998. 407 s.
9. DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2009. 936 s.
10. ELIÁŠ, Karel. *Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé*. 4. vydání. Praha: Vydavatelství Beck, 2003. 618 s.
11. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1488 s.
12. KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 4. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2005. 523.
13. KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 2*. 4. vydání. Praha: Vydavatelství ASPI, 2005. 612 s.
14. KRÁLÍK, Michal. *Podílové spoluvlastnictví v občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2008. 300 s.
15. MALÝ, Josef. *Oceňování průmyslového vlastnictví*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2007. 182 s.

16. MAREK, Karel a kol. *Lexikon obchodního práva*. 1. vydání. Ostrava: Vydavatelství Sagit, 1997. 518 s.
17. POLÁČEK, Bohumil, ATTL, Jan. *Posudek znalce a podnik*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2006. 184 s.
18. ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: Vydavatelství C. H. Beck, 2009. 1397 s.
19. ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 2528 s.
20. ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 2321 s.

Odborné články

1. BÁČOVÁ, Jana. Podnik jako předmět nepeněžitých vkladů. *Právní rozhledy*, 2000, roč. 8, č. 5, s. 14 - 15.
2. BUCHTA, Zdeněk. K nabytí vlastnictví od nevlastníka ze smlouvy o dílo uzavřené dle obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 23, s. 841 - 847.
3. ČECH, Petr. Jaké pohledávky lze postoupit?. *Právní rádce*, 2008, roč. 16, č. 12, s. 4 - 12.
4. ČECH, Petr, PAVELA, L udovín. Obchodní společnost jako osoba blízká?. *Právní rádce*, 2007, roč. 15, č. 1, s. 27 - 32.
5. ČERNÁ, Stanislava. Francouzský zákon o modernizaci ekonomiky usnadňuje fungování zjednodušené společnosti na akcie. *Obchodněprávní revue*, 2009, roč. 1, č. 8, s. 211 - 214.
6. ČERNÁ, Stanislava. Přehodnotí Evropa přístup k základnímu kapitálu?. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 22, s. 816 - 823.
7. DĚDIČ, Jan, SKÁLOVÁ, Jana, HLAVÁČ, Jiří. Oceňování nepeněžitých vkladů a finanční asistence v novele obchodního zákoníku a účetní souvislosti (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2009, roč. 1, č. 10, s. 278 - 284.
8. DĚDIČ, Jan, SKÁLOVÁ, Jana, HLAVÁČ, Jiří. Oceňování nepeněžitých vkladů a finanční asistence v novele obchodního zákoníku a účetní souvislosti (2. část). *Obchodněprávní revue*, 2009, roč. 1, č. 11, s. 308 - 319.
9. DOBEŠ, Petr. Několik poznámek k převodu (části) podniku. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 16, č. 19, s. 707 - 713.

10. DVOŘÁK, Tomáš. K některým otázkám právní úpravy sázky a hry s přihlédnutím k principu dobrých mravů. *Právník*, 2001, roč. 140, č. 1, s. 60 - 79.
11. ELIÁŠ, Karel. K některým otázkám spojeným s kapitalizací pohledávek. *Ad Notam*, 1999, roč. 5, č. 4, s. 67 - 73.
12. ELIÁŠ, Karel. K vymezení podniku v českém obchodním zákoníku. *Právní rozhledy*, 1993, roč. 1, č. 3, s. 75 - 78.
13. ELIÁŠ, Karel. Věc. Pozitivistická studie. *Právník*, 1992, roč. 131, č. 8, s. 694 - 711.
14. HAJN, Petr. Když nevíme, jak právně vymežit „know-how“. *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 11, s. 313 - 316.
15. HRUDA, Ondřej. Neplatnost postupní smlouvy a námitky dlužníka. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 6, s. 216 - 217.
16. KOŽUŠNÍK, Rudolf. Systém ochrany postoupeného dlužníka. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 13, s. 457 - 463.
17. LASÁK, Jan. K nepeněžitému vkladu v podobě nemovitostí zatížených promlčeným zástavním právem. *Obchodní právo*, 2007, roč. 16, č. 11, s. 9 - 15.
18. NESROVNAL, Jiří. Vklad podniku nebo jeho části a daň z převodu nemovitosti. *Právní zpravodaj*, 2008, roč. 9, č. 4, s. 10 - 11.
19. PELIKÁNOVÁ, Irena. Problém převodu a přechodu práv. *Právní rozhledy*, 2001, roč. 9, č. 4, s. 141 - 146.
20. SMEJKAL, Vladimír. Základní jmění a vklady do společnosti. *Právní rozhledy*, 1994, roč. 2, č. 6, s. 205 - 207.
21. ŠVEHLÍK, Marek. K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 5, s. 238 - 240.
22. ŠVEJDA, Milan. Založení obchodní společnosti vkladem podniku aneb možnosti „transformace“ soukromého podnikatele. *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 7, s. 368 - 369.
23. VESELÝ, Jan, ŠIMKOVÁ, Radka. Kapitalizace pohledávek a problémy s ní spojené. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 6, č. 12, s. 608 - 611.

Judikatura

1. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. dubna 2010, sp. zn. 29 Cdo 5485/2007
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. prosince 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 1553/2007
4. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. února 2008, sp. zn. 29 Odo 760/2006

5. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27 února 2006, sp. zn. 29 Odo 882/2005
6. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. dubna 2004, sp. zn. 22 Cdo 1836/2003
7. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. května 2003, sp. zn. 32 Odo 293/2002
8. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. dubna 2003, sp. zn. 32 Odo 568/2002
9. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. března 2003, sp. zn. 29 Odo 717/2003
10. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. prosince 2002, sp. zn. 29 Odo 886/2002
11. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. srpna 2002, sp. zn. 29 Odo 64/2002
12. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. srpna 2002, sp. zn. 21 Co 2192/2001
13. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. ledna 2002, sp. zn. 22 Co 728/2000
14. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. října 2001, sp. zn. 22 Cdo 2474//2000
15. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. dubna 2001, sp. zn. 22 Cdo 1143/2000
16. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 1999, sp. zn. 32 Cdo 505/99
17. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. března 1998, sp. zn. 1 Odon 101/1997

Internetové zdroje

1. *Výpis z obchodního rejstříku, vedeného Krajským soudem v Ostravě oddíl B, vložka 2290* [online]. obchodní rejstřík [cit. 1. prosince 2010]. Dostupné na <vypis.rozsah=aktualni&sysinf.@typ=transformace&sysinf.@strana=report&sysinf.vypis.typ=XHTML&sysinf.vypis.klic=81601b351c27c8a88f5d192ae7165110&sysinf.spis.@oddil=B&sysinf.spis.@vložka=2290&sysinf.spis.@soud=Krajsk%FDm%20soudem%20v%20Ostrav%EC&sysinf.platnost=01.12.2010>.
2. Insolvenční rejstřík, MORAVIA ENERGO, a.s. *Seznam/upravený seznam přihlášených pohledávek* [online]. insolvenční rejstřík, 4. září 2009 [cit. 1. prosince 2010]. Dostupné na <https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?rowid=AAAE1DAAXAAFZTaACd>.
3. RICHTER, Tomáš. *Obchodní společnost jako osoba blízká - několik poznámek k judikatuře Nejvyššího soudu* [online]. iPrávník.cz, 18. srpna 2008 [cit. 9. října 2010]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/pd_1/art_5265/detail.aspx>.
4. Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Nový občanský zákoník: o návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech* [online]. Justice.cz [cit. 18. prosince 2010]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/zakon-o-obchodnich-korporacich/obecna-vychodiska-navrhu-obchodniho-zakoniku.html>>.

5. Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Důvodová zpráva k návrhu zákona o obchodních korporacích* [online]. Justice.cz [cit. 18. prosince 2010]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/zakon-o-obchodnich-korporacich/duvodova-zprava.html>>.

Anotace

Vklad je jednak pojmem označujícím vkladovou povinnost, a jednak pojmem, který označuje majetkový základ pro stanovení podílu společníka na společnosti. Předmětem vkladu je peněžité nebo nepeněžité plnění (peněžitý nebo nepeněžitý vklad). Peněžitým vkladem je určitá peněžní částka, jak v měně české, tak cizí, která může být poskytnuta ve formě hotovosti či bezhotovostně. Všechny ostatní vklady jsou vklady nepeněžité. Pokud je peněžitý vklad splacen v měně cizí, musí být zároveň vyjádřen jeho korunový ekvivalent.

Aby mohla být majetková hodnota předmětem nepeněžitého vkladu, musí splňovat zákonné podmínky, kterými jsou zejména hospodářská využitelnost ve vztahu k předmětu podnikání nebo činnosti společnosti, ocenitelnost v penězích a převoditelnost. Dále se nesmí jednat o závazek spočívající v provedení prací nebo služeb, a zásadně se také nesmí jednat o pohledávku vůči společnosti, do které je vkládán. U společnosti s ručením omezeným a u akciové společnosti dále přistupuje podmínka, že hodnota nepeněžitého vkladu musí být stanovena na základě znaleckého posudku, který zpracovává soudem jmenovaný znalec nezávislý na společnosti. Nejpoužívanější metodou pro ocenění nepeněžitých vkladů je metoda tržní.

Nepeněžité vklady se dělí na vklady hmotné (věci movité a nemovité) a vklady nehmotné (ostatní imateriální hodnoty). Mezi nehmotné vklady se řadí pohledávky, práva, know-how, podnik a ostatní nepeněžité vklady (např. cenné papíry, obchodní podíly, průmyslová práva, atd.). Jestliže je předmětem vkladu podnik či jeho část, použijí se přiměřeně ustanovení o smlouvě o prodeji podniku. Pokud je předmětem vkladu pohledávka, použijí se přiměřeně ustanovení o postoupení pohledávky, přičemž vkladatel ručí za dobytost pohledávky do výše jejího ocenění.

Nepeněžité vklady musí být u všech právních forem obchodních společností splaceny před podáním návrhu na zápis obchodní společnosti do obchodního rejstříku. V období od splacení vkladu do vzniku společnosti spravuje vklad správce vkladu. Správcem vkladu je zásadně některý z pověřených zakladatelů společnosti. Pokud jsou do společnosti vkládány pouze vklady peněžité, může být správcem vkladu i banka. Vztah mezi zakladateli a správcem vkladu je tzv. absolutním obchodem a má povahu vztahu mandátního.

Nepeněžité vklady mohou být vkládány nejen při zakládání společností, ale i při zvyšování základního kapitálu v již existující společnosti, popř. mohou být vkládány i mimo základní kapitál.

Podmínky a okamžik splacení je různý pro jednotlivé kategorie nepeněžitých vkladů. Movitosti jsou zásadně splaceny předáním správci vkladu. Nemovitosti jsou splaceny předáním písemného prohlášení správci vkladu. Ke splacení know-how dochází předáním příslušné dokumentace a sepsáním písemné smlouvy. Podnik nebo jeho část je splacena předáním správci vkladu, přičemž musí být taktéž sepsána písemná smlouva. O předání dokumentace k know-how či o předání podniku nebo jeho části, sepíše vkladatel a správce vkladu zápis.

Ohledně přechodu majetkových práv k jednotlivým předmětům vkladů zásadně platí, že k tomuto přechodu dochází okamžikem vzniku společnosti. Vlastnictví k nemovitým věcem nabývá společnost až účinností vkladu jejího vlastnického práva do katastru nemovitostí. Jiná práva k majetkovým hodnotám, u kterých dochází k jejich převodu až zápisem do zvláštní evidence, nabývá obchodní společnost až účinností takového zápisu.

Projevem principu ochrany věřitelů je v úpravě nepeněžitých vkladů např. zvláštní povinnost vkladatele, která vzniká za situace, kdy v době vzniku společnosti nedosáhne hodnota nepeněžitého vkladu částky stanovené při jejím založení. Vkladatel pak musí doplatit takový rozdíl v penězích. Stejnou povinnosti má i ten společník, který splatil nepeněžitý vklad po vzniku společnosti, pokud hodnota takového vkladu v době jeho splacení nedosáhla částky, na jakou byl oceněn.

Summary

Deposit is a term indicating deposit liability, as well as a term indicating property fundamental for determination of company partner participation. The object of deposit is monetary or non-monetary fulfillment (monetary or non-monetary deposit). Monetary deposit is definite monetary amount, in Czech, as well as foreign currency, which can be granted in cash or using cashless transfer. All other deposits are considered non-monetary deposits. If monetary deposit is refunded in foreign amount, its Czech koruna equivalent must be phrased.

For the property value to be a subject of non-monetary deposit, it has to fulfill legal conditions, which are primarily commercial utility in the relation to subject of enterprise or to company activity, its monetary appreciability and transferability. Further, it cannot act as obligation consisting of labor or services fulfillment and in principle also cannot act as claim towards company to which it is deposited. Companies with limited liability and stock companies are also acceded by condition that the value of non-monetary deposit has to be determined on the basis of expert evidence, which is processed by court appointed expert, independent on the company. The most widely used method for non-monetary deposits evaluation is market method.

Non-monetary deposits are divided into material deposits (tangible deposits), in other word property (moveable and immovable). Immovable assets include outstandings, rights, know-how, undertaking and other non-monetary deposits (for example securities, business share, industrial rights, etc.). If an enterprise or its part becomes the object of a deposit, adequate regulations of company sale contract are used. If an object of deposit consists of claim, adequate regulations of claim cession are used, whereas depositor warrants for claim recoverability up to extent of its appreciation.

Non-monetary claims has to be required before registration of commercial company to company register for all legal forms of commercial companies. In the period from deposit reimbursement up to company creation, deposit is administered by deposit trustee. Deposit trustee is essentially one of the entrusted company founders. If only monetary deposits are deposited into company also bank can act as a deposit trustee. The relation between founders and deposit trustee is so called unconditional trade and has character of mandatory relation. Non-monetary deposits can be deposited not only during company foundation, but also when raising stock capital in already existing company, or can be deposited also outside of stock capital.

Conditions and moment of reimbursement is varied for each category of non-monetary deposits. Movables are fundamentally reimbursed by transfer to trustee. Non-movables are reimbursed by handover of written statement to trustee. Reimbursement of know-how is fulfilled by handover of respective documentation and formation of written contract. Enterprise or its part is reimbursed by transfer to deposit trustee during which also written contract has to be made. Transfer of documentation to know-how or transfer of enterprise of its part is documented by written entry by depositor and deposit trustee.

Considering transit of property rights to each deposit object, it is in principle that this transfer happens at the moment of company creation. Ownership of non-movable assets becomes effective with input of the ownership right to land registry. Other rights to property units, for which the transfer becomes effective, when recorded into special register, are acquired by trading company, when such record becomes effective.

Manifestation of obligee protection principle is in regulation of non-monetary deposits. For example, special depositor obligation, which arises in case, if during the time of company creation, the value of non-monetary deposit does not acquire value set during its foundation. Depositor then must pay up the difference in cash funds. The same obligation also applies on partner, who paid the non-monetary deposit after company creation, in case that the value of such deposit in the time of its payment did not achieve the amount for which it was estimated.

Seznam klíčových slov

Kapitalizace pohledávek, know-how, obchodní jmění, obchodní podíl, oceňování vkladů, osoba blízká, podílové spoluvlastnictví, podnik, pohledávka, úpadek, věc, vklad, vkladová povinnost, základní kapitál, znalecký posudek.

Keywords

Assessing of deposits (oceňování vkladů), bankruptcy (úpadek), business assets (obchodní jmění), business share (obchodní podíl), claim (pohledávka), close person (osoba blízká), company (podnik), contribution (vklad), debt to equity swap (kapitalizace pohledávek), duty to contribute (vkladová povinnost), expert opinion (znalecký posudek), joint ownership (podílové spoluvlastnictví), know-how, property (věc), registered capital (základní kapitál).